

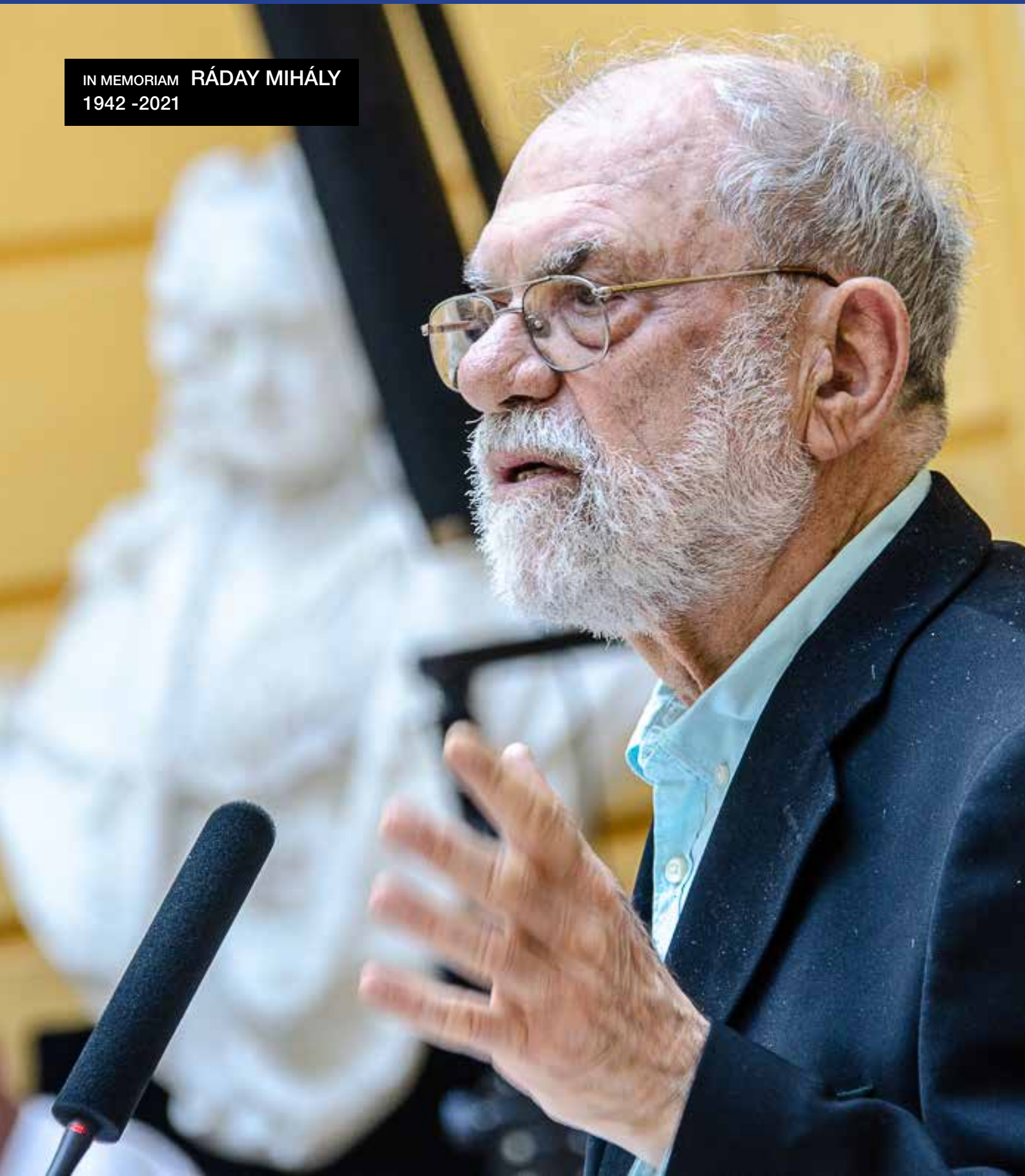

VÁROSVÉDŐK

Hírlevele

A Város és Faluvédők Szövetsége - Hungaria Nostra - elektronikus kiadványa 2021. IV. évfolyam 3.szám

IN MEMORIAM **RÁDAY MIHÁLY**
1942 -2021

Tartalom:

Tartalom.....	2
Im Memoriam Ráday Mihály.....	3-7
Podmaniczky-nap 2021.....	7-13
Kulturális Örökség Napja.....	14-15
ICOMOS Hírek.....	16
Hírek Ceglédre.....	17-20
Hírek Kárászról.....	21-34
Hírek Martfűről.....	35-39
Hírek Szombathelyről.....	40-44
Hírek Kisujszállásról.....	45-47
Képek a 2021. évi Torockói Ifjúsági Örökségvédő Táborból.....	48-50
Hírek Várpalotáról.....	51-52
Hírek Partiumból, Nagyváradról.....	53-90
Figyelmükbe ajánljuk.....	90-95

IN MEMORIAM RÁDAY MIHÁLY

Döbbsenten hallottuk, olvastuk a hírt július 17-én: előző nap este, hetvenkilenc évesen elhunyt szövetségünk elnöke, Ráday Mihály. Mindannyian tudtuk, hogy súlyos beteg, aggódtunk, de az utolsó pillanatig reménykedtünk felépülésében.

Budapesten született 1942-ben. Édesapja Ráday Imre ismert színművész, színházi rendező, főiskolai tanár, rádiós műsorvezető. Édesanyja Ferda Erzsébet Magdolna divatszalon vezetője a fővárosban.

Az ELTE magyar – művészettörténet szakán végzett először, azt követően a Színház- és Filmművészeti Főiskolán rendezői, majd operatőri oklevelet szerzett. 1968 – 2010-ig dolgozott a Magyar Televízióban, számos nagysikerű

film, tévéjáték,gyerekműsor vezető operatőreként, rendezőjeként. Még az ELTE művészettörténet szakán, Dercsényi Dezső professzor, magyar műemlékvédelem legendás nagysága oltotta bele az építészet, az épített környezet szeretetét, védelmének fontosságát, aktualitását.

1979-ben indult az Unokáink sem fogják látni ...című városvédő műsora, mely hihetetlen gyorsan népszerű lett mind az idősebbek, mind a fiatalok között. Közel kétmillió néző várta havonta hogy Ráday bemutassa neki az ország szépségeit, rávilágítson a nemtörődömség, gazdátlanság (tudatlanság) következményeire, pusztuló épített környezetünkre, függetlenül a tulajdonosi viszonyoktól...

Az eldugott falusi kúriáktól az ismert, romokban álló kastélyokig, a hatalom és az örökséggel nem törődő tervezők, „fejlesztők” által bontandónak ítélt

járdaszegélytől az eklektikus kandeláberekig, liftházakig, a hagyományos postaládákig. Igazi népművelőként nem csak a pusztuló emlékek megmaradásáért, helyreállításáért szállt síkra, hanem az értékek, hibák bemutatása mellett a használat, az esetleges más funkció lehetőségét is felvetette, gondolkodásra inspirálva (kényszerítve) a nézőt, tulajdonost

(az állami szerveket) egyaránt. 2010 közepén megszüntették a sorozatot. 2012-ben aláírásgyűjtés indult a folytatásért. közel 17000 aláírás gyűlt össze...

(Amikor 1998-ban az Európa Nostra Becsület Érdemrendet átvette, hangsúlyozták, hogy ez a fajta ismeretterjesztő műsor egyedülálló Európában.)

Sok száz újságcikk, tanulmány, örökségvédelemmel foglalkozó kiadvány szerzője. Könyvei közül a Városvédőbeszéd 1-2, az Új városvédőbeszéd tekintélyes terjedelmű kötetei mellett – megszállott szabadságharc-kutatóként - a Katona Tamással közösen írt, tizennégy éven keresztül készült nagysikerű tv-sorozatban mutatott be helyszíneket, eseményeket, jeles személyeket. Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc emlékhelyei c. 2013-ban majd 2016-ban megjelent két kötetet kell kiemelni. A sorozat befejező III. kötetet, 2020-ra írta meg. Ugyancsak 2020-ban jelent meg a Házak nyilvános titkai c. kétkötetes könyve, melyben az IP magazinban megjelent írásait gyűjtötte össze. Százharmincnál több épület története, bemutatása készült el, megszámlálhatatlan fotóval.

1990 – 1994 között országgyűlési képviselő. 1985 – 2012-ig tagja a Fővárosi Közgyűlésnek. Két évig Tarlós István főpolgármester tanácsadója. Meghatározó szerepet vállalt a főváros helyi értékvédelmi rendeletének, a város műemléki alapjának, a helyreállításokat támogató pályázati rendszerének kidolgozásában. Számos kitüntetéssel, díjjal ismerték el tevékenységét. Többek közt: Magyarországon 1996-ban Kossuth-díjjal, 2005-ben Táncsics Mihály díjjal, 2009-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztjével, 2018-ban Hazám-díjjal, a Partiumban Nagyváradon 2013-ban Rimanóczy-díjjal, 2018-ban Érsemjénben, a Partiumi és Bánsági Műemlékvédő és Emlékhely Társaság 25. jubileumi konferenciáján

Fényes Elek-díjjal tüntették ki. Halála előtt egy hónappal lett Budapest díszpolgára. Televíziós munkája mellett „civilben”, leküzdvé a kor ellenállását, az 1980-as években lombosodó városvédő, szépítő mozgalomban teljesedett ki szervező, mozgósító, a városvédelemben lehetetlent nem ismerő egyénisége. Alapító elnöke lett az 1983-ban alakult Budapesti Városszépítő Egyesületnek, 1986-ban kezdeményezésére alakult meg a Hungaria Nostra, a Város- és Faluvédők Szövetsége, melynek alelnöke, 2001-től elnöke lett. Döntő részt vállalt a Nemzeti Panteon Alapítvány 1992-ben történt létrehozásában.

A Szövetség egyik legfontosabb feladata a fiatalok bevonása az épített környezet megvédése érdekében folyó munkába. 1991-ben kezdeményezésére írta ki a Szövetség először a Fiatalok az épített és természeti környezetért c. pályázatot, mely azóta is sikeresen mozgósítja az „utánpótlást”. A pályázatokon díjazott írásművek, képzőművészeti alkotások szerzői lehetőséget kapnak arra, hogy térítésmentesen egyhetes nyári városvédő táborban vegyenek részt, ahol megismerkedhetnek az adott településsel, környezetével, de elsősorban dolgoznak: értékmentő, városszépítő munkát végeznek.

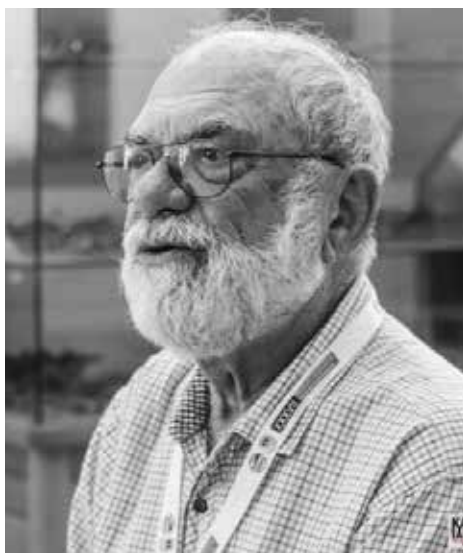
Töretlen elszántsággal betegségéig, ott volt mindenütt, ahol tenni kellett, az épített és természeti örökség védelméért, küzdeni az oktan rombolás, a kivagyiságtól, üzleti érdekektől vezérelt, indokolatlan rekonstrukciók ellen. Szakmai és civil szervezeti rendezvényeken, tervtanácsokon egyaránt, legyen az a Városliget beépítése, a Várnegyed „rekonstrukciója”, a városközpont köré tervezett magasházak engedélyezése, vagy az örökségvédelmi, műemlékvédelmi szervezet, jogszabályok folyamatos átalakítása, módosítása.

Az egyik legnagyobb erénye az volt, hogy az épített környezet védelmét soha nem rendelte alá az éppen aktuális politikának, a percemberkéik érdekeinek! Kérlelhetetlen volt.....

Nekünk városvédőknek különösen szomorú Mihály távozása, hiszen évtizedeken keresztül munkatársai és barátai voltunk. Mi Ráday Mihállyal az EMBERREL találkoztunk nap mint nap, toleranciát, emberséget és retorikát tanultunk Tőle. Példát mutatott, hogy egy sokszínű közösségnek hogyan kell családként működni és dolgozni.

Isten Veled kedves Mihály!

Búcsúzik Tőled a Város- és Faluvédő Szövetség Országos Választmánya

Ráday Mihály temetése

Kedves Tagegyesületeink, Barátaink, Ismerőseink!

Ráday Mihály elnök úr temetése 2021. augusztus 30-án, hétfőn 15 órakor lesz a Farkasréti temetőben.

A 2020. decemberében anyagi okok miatt megszűnt Budapest folyóirat korábbi szerkesztősége egy ingyenes Ráday Mihály emlékszám kiadását tervezi, mely a 2021-es Kulturális Örökségi Napokra, szeptember 18-19-re jelenik meg.

A kiadáshoz szükséges adományokat Budapesti Városvédő Egyesület OTP Bank Nyrt. 11705008-20092737 számú bankszámláján fogadjuk. Kérjük, hogy tüntessék fel az adományozó nevét és az adomány célját (Ráday emlékszámra).

Megemlékezés Ráday Mihályról

A Budapesti Városvédő Egyesület,
a Budapest Főváros XII. kerület Hegyvidéki Önkormányzat és a
Hegyvidék Galéria tisztelettel meghívja Önt

2021. szeptember 1-jén (szerdán) 18 órára
a Hegyvidék Galériában
(1126 Budapest, Királyhágó tér 10.)

tartandó emlékestre.

Idézzük fel együtt **Ráday Mihály (1942–2021)**, a Budapesti Városvédő Egyesület örökös tiszteletbeli elnökének emlékét, aki rendkívül sokirányú tevékenységet folytatott: többek között filmoperatőr, televíziós rendező, szerkesztő, író, művészettörténész volt, viszont a mi emlékezetünkben mint „VÁROSVÉDŐ” marad meg, így „nagybetűvel” mindvégig.

A megemlékezést megnyitja:
Pokorni Zoltán, a Hegyvidék polgármestere

A részvétel ingyenes, de regisztrációhoz kötött. Maximális létszám: 40 fő.
Regisztrálni az alábbi linken, valamint a Hegyvidék Galériában lehetséges:
<https://forms.gle/YM6Dy8TatK53Y0V4GQ>

Ráday Mihály:
„UNOKÁINK SEM FOGLIÁK LÁTNÍ”

„Ismerik ezeket az emléktáblákat, ugye?
A legtöbbjük így kezdődik: Itt állott az a ház...
Tudom, nem nagyon szívesen látom a könyvet átlapozni. A
televíziós műsoraim és a könyvekkel is azt szeretném elérni, hogy mind
közelebb jussunk ahhoz, hogy unokáink,
- ha megemlékeznek rólunk - olyan emléktáblát tétessenek a
házunk falára, amelynek a szövege így kezdődik:
ITT ÁLL AZ A HÁZ...”

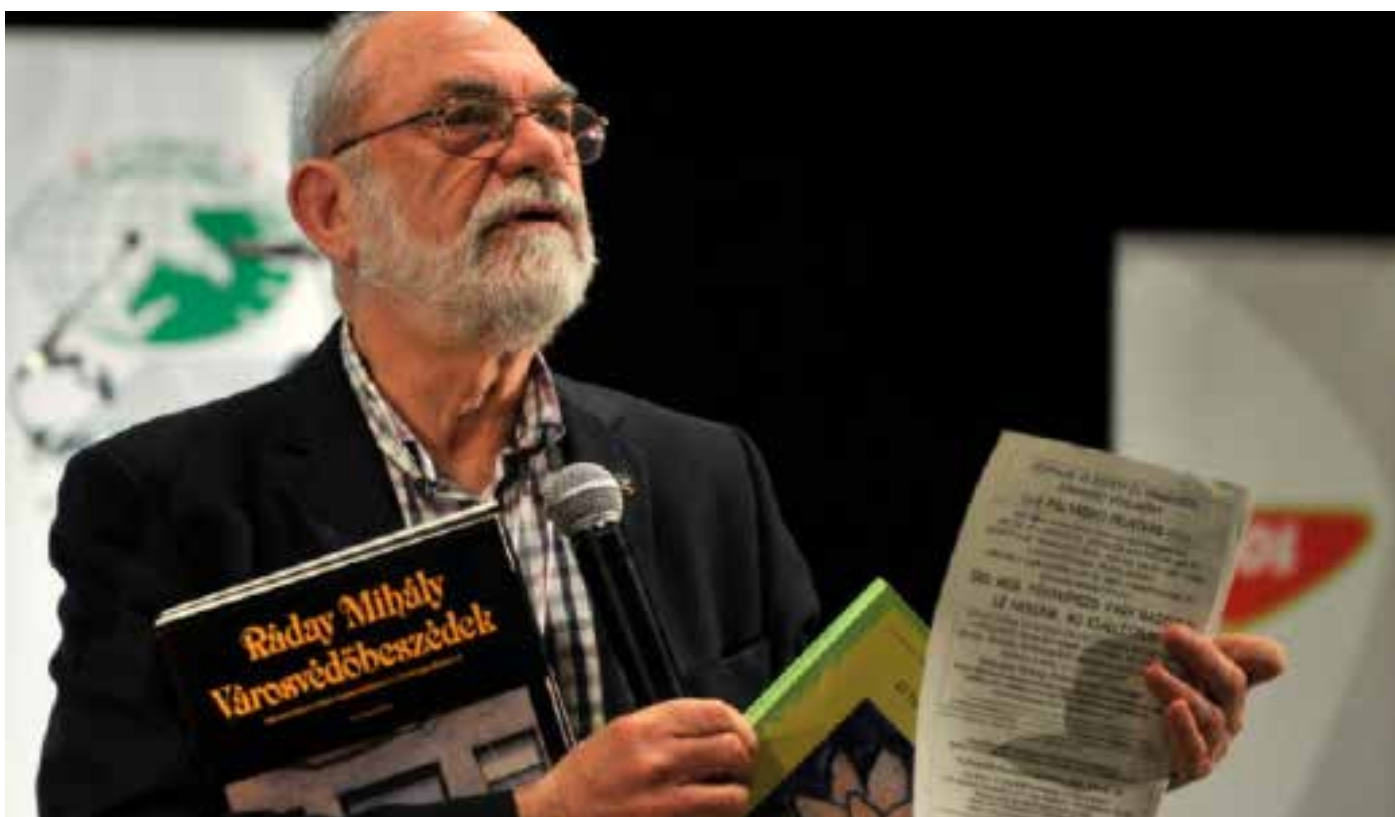

Budapest díszpolgára lett Ráday Mihály

Fotó: Kovács Attila (MTI)

Budapest díszpolgára lett Ráday Mihály, a Budapesti Városvédő Egyesület alapítója, tiszteletbeli elnöke, a Város és Faluvédők Szövetsége (Hungaria Nostra) elnöke nagy sikerű „Unokáink sem fogják látni” című televíziós műsor szerkesztő-operatőre és műsorvezetője,...

Száz épület, száz történet

<https://varosvedo.hu/2021/05/05/szaz-epulet-ezer-tortenet/>

A linkre kattintva a teljes írás olvasható

Podmaniczky-nap 2021.

Idén sikerült szinte teljes körűen megünnepelni Város- és Faluvédők Szövetsége (Hungaria Nostra) és a Város- és Faluvédő Alapítvány közreműködésével Podmaniczky báró születésnapját. (Akkor lett volna teljes az ünnepség, ha elhangzottak volna a jelenlegi vagy korábbi díjazottak megszokott előadásai.) Örömmel állapítottuk meg, hogy a 18-án megtartott ünnepségre a vártnál sokkal többen jöttek el. Idén kivételesen nem Podmaniczky Frigyes volt a főszereplő, hanem sokkal inkább Ráday Mihály. Elnök Úr a napokban kapta a hírt, hogy megkapta a jól megérdemelt Budapest díszpolgára címet. Az összejövetel jó alkalom volt az ünneplésre, a gratulációkhoz. A szokásos beszédeket Surányi András, Szöllősi Ferenc elnök urak és Balogh-Madár Emese Belváros-Lipótváros Önkormányzatának alpolgármestere tartották. A koszorúzást követően a meghívottak az Egyetemi Könyvtárba mentek, ahol némi vendéglátás várta őket, és természetesen a könyvtár bemutatása sem maradt el, hogy még emlékezetesebb legyen a Podmaniczky-díjak átadása. Az esemény fő szervezője, Szöllősi Ferenc a frissen díjazottak számára meglepetés programként elintézte, hogy ellátogassanak az éppen felújított Rumbach Sebestén utcai zsinagógába, ahol Baliga Kornél és König Tamás beszéltek a felújításról. Végül közreadjuk az ünnepség során Podmaniczky-díjban részesített személyek és intézmények listáját, a laudációkkal:

1. Ábrahám Vera

Több évtizede foglalkozik a zsidósághoz kapcsolódó tudományterület néhány kiemelt témakörével, szakirodalma feldolgozásával. Fő vizsgálati területei a néprajzhoz, kultúr- és művelődéstörténethez, a gyász és az elmenetel kérdésköréhez, vallástörténeti fontosságához kötődnek. Feldolgozta Somogy megye zsidó temetőit és a szegedi izraelita temetőt.

Könyvei, publikációi a sírábrázolások, feliratok, kövek sokszínűségével, az egyes jelképek erkölcsi fontosságával foglalkoznak.

Hivatásának érzi múltunk e jellegzetes szegmensének megismerését, megismertetését. Betekintést enged a magyarországi temető-kultúra összességébe, és a zsidó temetői - művészet sajátos, bensőséges világába. Tárgytörténeti kutatásai, ikonológiai elemzései, a kiemelkedő személyiségek bemutatása, a mártírológia kérdésének érintése mind-mind olyan elemek, amelyek egy felelősségteljes, nagyszerű kutató életművének integráns részei.

2. Bartunek Katalin

Különleges kisugárzású, segítőkész, erősakaratú ember, a veszprémi régió igazi kulturális követe. 1983-ban települt Erdélyből Gödöllőre, ahol műtermet nyitott, majd a királyi kastély felújítása után rendezvényeket, kulturális programokat szervezett.

Ma álmai megvalósítását már a Veszprém megyei Gyulakeszin folytatja, az általa megvásárolt és felújított „Csigó-malomban”. Munkája nyomán a műemléki védettségű egykori malom a Tapolcai medence, a megye, a Dunántúl kulturális központja lett. A 120 férőhelyes koncertterem és szalon főleg a nyári szezonban fogadja a vendégeket. Terveit nem csak a 2018-ban alapított Csigó Malom Kulturális és Művészeti Központ Alapítvány támogatja, de hazánk olyan elismert művésze is, mint Varnus Xavér orgonaművész vagy Vihar Judit, a Magyar-Japán Baráti Társaság elnöke.

Bartunek Katalin harmonikus egyéniségével igazi kulturális követe a régiónak.

3. Dobó Zoltán

Számos teendője mellett fontosnak tartja, hogy városaújra visszakapja a XIX. század végére, XX. század elejére kialakult arcát. A kisvárosi jelleget és identitást igyekszik megőrizni.

Mindent megmozgatott annak érdekében, hogy – első lépésként – a város központi épületei visszanyerjék eredeti homlokzataikat. A könyvtár helytörténeti részlegéből előkerestette a régi fotókat, lakókkal, vállalkozókkal tárgyalt, s minden általuk adott forint mellé az önkormányzat forintjait is odatette, hogy a felújítások megvalósulhassanak. Öt év alatt 12 épület szépült meg, a lehető legjobban ragaszkodva a történelmi hűséghez. Emellett számos park, a barokk szentkút és hosszan sorolhatnánk, mi minden köszönheti neki megújulását.

Emellett segíti a civil szervezeteket, számít véleményükre és munkájukra. Mindenkor segítőkész, közösségért tenni akaró és tenni tudó ember.

Tapolca város Polgármestere 2014 októberében nyerte el a város bizalmát, s ezt a bizalmat – nem ok nélkül – azóta is bírja.

4. Kolundzsija Gábor

Urbanista pályafutása során számos fejlesztési, rendezési terv és kutatás résztvevője volt. Megalakulása óta szervezi a magyar Urbanisztikai Társaság Budapesti és Pest Megyei Területi csoportja rendezvényeit. E minőségében kezdett foglalkozni eleink nagyszerű alkotása, a budapesti dunai rakpartokvédelmével.

Amikor a 2005-ben általa összeállított védési dokumentációt 2006-ban eljuttatta a Kulturális Örökségvédelmi Hivatalhoz, rakpartmű megvédésére még világviszonylatban sem volt példa. Öt év elteltével, 2011. augusztusában végül megjelent a nemzeti erőforrás miniszter rendelete, amely védelem alá helyezte a budapesti dunai rakpartokat.

Azóta számos látványos kiállítást rendezett, majd 2019-ben kötetben gyűjtötte egybe az egyre bővülő és mélyülő ismereteit. A rakodópart kövei látványosan mutatja be a folyamszabályozás és a városszabályozás kapcsolatát, és szakmai alapos-sággal mutatja be a rakpartok kialakítását, de úgy, hogy a szélesebb közönség figyelmét is felkeltse.

5. Miakich Gábor

A Szentendréhez kötődő személyek, események, építmények évfordulóihoz kapcsolódó naprakész ismeretek összefoglalását és azok feltöltését az internet világába már évek óta folyamatosan végzi. Így a közösségi médiában, a Facebook-on történő - szinte napi - megjelenéssel a szülőföldhöz kötődés XXI. századi megoldásának aktív, lelkiismeretes szervezője és kivitelezője. Jelenleg is több civil szervezet munkájában vállal szerepet. Mindennapi, jelentős időt igénylő kutakodó munkájának eredményét teszi nyilvánossá nem csak a helyi közösség, hanem a település iránt érdeklődő hazai olvasók számára is.

6. Dr. Nagy Attila

1997 óta tagja a Debreceni Városvédő és –szépítő Egyesületnek, oroszánrészt vállalt a Város és Faluvédők Országos Találkozója előkészítésében is. Ő volt a kiállítások főszervezője, sőt, saját anyagaiból kiállítást is rendezett.

Tősgyökeres debreceniként és orvosként – éles szemű közíró, helytörténeti kutató, várostörténeti könyvek, művelődéstörténeti és történelmi kiadványok, régi és új képeslapok, naptárak írója és kiadója.

Több mint két évtizede figyeli az ország és Debrecen fejlesztését, kritikus szemmel. Az e témában írt könyveivel már országos ismertségre is szert tett.

7. Nagy Gábor

1993-ban családi vállalkozásként hozta létre a Selena Kft. Iusta Temetkezési Szolgáltatást, melynek azóta is tulajdonosa és ügyvezető igazgatója. Napjainkra már 10 jászszági temető teljes körű üzemeltetését végzik, és jelentős szerepet játszanak a temetővédelemben is.

Kiemelt feladatnak tekinti a temetők zöldfelületének megőrzését, valamint azon sírkertek (védett temetőkert, szovjet katonai sírkert, világháborús sírkertek), sírok ápolását, amelyekben olyan személyek nyugszanak, akik életükben jelentős és tiszteletet kiváltó szerepet vállaltak a közéletben. E munkában szorosan együttműködnek a jászberényi Városvédő és Szépítő Egyesülettel. Jelenleg azon fáradoznak, hogy a Jászberény temetőiben nyugvó jeles személyek sírjai városi védelem alá kerüljenek. Ez a közös munka kitűnően példázza egy magánvállalkozás és egy civil szervezet eredményes együttműködését.

8. Próder István

Hosszú vegyészti pályafutását követően – már a várpalotai Magyar Vegyészeti Múzeum munkatársaként– az ipartörténeti dokumentációs anyag gyűjtését és feldolgozását végezte 1995-ig. Kutatásai során elsősorban a magyar vonatkozású kémiai technológiákkal foglalkozott. Munkájához tartozott a kémia-és vegyipartörténeti események gyűjtése, kiegészítése és a Magyar Kémikusok Lapjában való rendszeres közlése is. Munkájára az igényesség, az aprólékos precizitás, a határidő pontos betartása jellemző.

A várpalotai Városszépítő és-védő Egyesületnek 2001 és 2007 között, két cikluson át volt elnöke, 2012-ig vezetőségi tagja, ellenőrző bizottsági elnök volt. Jelenleg is aktív, előadások, városnéző séták és publikációk alkotják tevékenységi körét, melyekkel a várpalotai Városszépítő és-védő Egyesület munkáját segíti.

9. Tóth Tibor

Jászfényszaru és a Jászság kulturális életének egyik meghatározó egyénisége. Neve elválaszthatatlanul összeforr a jászszági civil mozgalom kialakulásával és megerősödésével. 1993-ban egyik kezdeményezője volt a Fényszarusiak Baráti Egyesülete megalapításának, amelynek azóta is elnöke. A FÉBE napjainkban is kiválóan működő civil közösség, működésüket kiemelkedő hagyományápoló, városvédő, értékteremtő és értékmegőrző tevékenység jellemzi.

Széleskörű kapcsolatot tart fenn a Jászság kulturális intézményeivel, hagyományőrző és civil közösségeivel. Különösen nagy múltra tekint vissza a Jász Múzeummal való együttműködése, amely révén számos szép közös munka valósult meg az elmúlt évek során.

Nevéhez fűződik számos köztéri szobor, emlékkert, emléktábla megvalósítása, helytörténeti kiadványok írása, kiadása és a helyi Értéktár megalapítása.

Tóth Tibor egész eddigi életét a kultúra, a hagyomány és a városvédelem szolgálatába állította, munkálkodása példaértékű mindnyájunk előtt.

10. Túri Török Tibor

Muzeológus, szobrász, Budapesten született. Életét a rajz, a grafika, a festészet és az írás, az utóbbi években a szobrászat határozzák meg. Elismeréseit a nemzeti hagyományok ápolásáért kapta: Pro Cultura-díjas, a Rákóczi, majd a Kossuth Szövetség pedig aranydiplomával jutalmazta tevékenységét.

Veszprém megye városaiban, Budapesten és külföldön is számos köztéri műve látható, Sümeg városát pedig Kisfaludy, Petőfi és Kossuth dombormű, valamint Ramassetter és Simon István mellszobor elkészítésével és odaadományozásával tette gazdagabbá.

Sümeg városa a Podmaniczky díjra való felterjesztésével köszöni megegyező irányú tevékenységét és nagyvonalúságát.

11. Dr. Ujvári Tamás

A település szülöttként pedagógus szüleitől már gyermekkorában megismerte városa értékeit, látta azok megújulását, és most aktívan dolgozik azon, hogy méltó megőrzésükkel tovább tudjuk örökíteni azokat utódainkra.

Jelentős szerepet vállal a város kulturális közéletében, különösen kiemelkedő a COVID-19 járvány alatti intenzív kapcsolattartáskialakítása a történelmi hely iránt érdeklődőkkel az interneten keresztül. Már a korlátozások 2020 tavaszi bevezetésekor elindította a kastélyhoz és Gödöllő műemléki építményeihez kapcsolódó, videó felvételekre alapozott internetes ismertető sorozat elemeinek elkészítését. Jelentős szerepe volt Grassalkovich Antal szobrának a kastély előtt történő elhelyezésében is.

12. Gödöllői Királyi Kastély Múzeum

Az éppen 25 éve megnyitott kastély színvonalas állandó és időszakos kiállításait egy negyedszázad óta eredményesen tevékenykedő közösség dolgozta ill. dolgozza ki és rendezi meg.

A Kastélymúzeum közösségének érdeme, hogy az épület tudományos-műemléki kutatásával elvégzi a felújítások tudományos-szakmai megalapozását, részben külső szakemberek bevonásával. A Múzeum emellett az építészeti hitelességet kiegészítő tárgyi emléktárgy gyűjtésének és restaurálásának folyamatos gondozója. Ebbe a körbe éppúgy beletartozik a kastély egykori műtárgyállományának és felszerelésének gyűjtése, mint az épület tartozékainak restaurálása, rekonstrukciója.

Mind az állandó mind az időszakos tárlatok témái között dominál az építészeti-műemléki értékek és az építészettörténeti jelentőség bemutatása.

A közösséget pedig, amelynek e jelentős eredmények köszönhetők: Dr. Papházi János (múzeumvezető), Faludi Ildikó (muzeológus), Kaján Marianna (muzeológus), Kovács Éva (muzeológus) és Bartha Veronika (múzeumi titkár) alkotják.

13. Sándor Tibor

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest gyűjteményének vezetője, immár három évtizede. A Gyűjtemény, a főváros múltjának páratlanul gazdag tára a legváltozatosabb érdeklődésű közönséget vonzza; ezért a vezetésével a stábszemélyre szabottan segíti a hozzájuk fordulókat a hatékony kutatás érdekében. Egy társadalmi szervezet projektjében hajléktalanokat is tanítottak, akik aztán a lakásfoglaló mozgalmak történetét dolgozták fel.

A hagyományos könyvtárosi tevékenység ellátása mellett szakmai irányításával zajlik a helytörténeti, városismereti gyűjtemény digitalizálása. A legszélesebb nyilvánosság elérése érdekében a feldolgozott könyvtári anyagot a sajátán kívül a más intézményekkel közös szakmai felületeken is hozzáférhetővé teszik, amely a járvány idején segítette a kutatókat.

A főváros múltjának szerelmeseit összefogó Nagy Budapest Törzsasztal tevékenységében annak alapításától kezdve aktívan részt vesz, a Budapest folyóirat szerkesztőségében a lap megszűnéséig szerkesztette az archív képanyagot. Szerkesztett több helytörténeti kötetet, rendezett város- és fotótörténeti kiállításokat, rendszeresen ír recenziókat fotókiadványokról.

14. ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság az UNESCO nemzetközi civil szakmai szervezetének magyar tagjaiból alakult 1972-ben. Célja, hogy minden lehetséges módon előmozdítsa, segítse a műemlékek és műemlékhelyszínek megőrzését, bemutatását, méltó használatát. Tagjai a magyar műemlékvédelem meghatározó szakemberei. Rendezvényeik, a Műemléki Világnap, az Országos Műemléki Konferencia, a Békési Népi Építészeti Tanácskozás, vagy az idén 50. alkalommal megrendezésre kerülő Román András Műemlékvédelmi Nyári Egyetem és a szakbizottságokhoz kötődő konferenciák, kiállítások, előadás-sorozatok az örökségvédelemmel, településvédelemmel foglalkozó szakemberek és a város- és faluvédő egyesületek tagjai számára egyaránt kiemelkedő értékű szakmai események.

Kiadványai nélkülözhetetlenek az örökségvédelmi munkában. A Bizottsági állásfoglalások korrekt szakmai útmutatást jelentenek a szakmagyakorlók, civilek, beruházók, kormányzati szervek számára a hazai műemlékvédelmi kérdésekben. Az ICOMOS Híradó az egyesület tevékenységéről nyújt folyamatos tájékoztatást.

Az általuk alapított díjak az állami elismerésekkel azonosan megbecsült kitüntetések. Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága Város- és Faluvédők Szövetségének legfőbb szakmai támasza, tagjai a Szövetség munkájában is aktív szerepet vállalnak.

E négy évtizedes együttműködést, a nemzeti épített és természeti örökség megőrzéséért végzett munkát a VFSZ Országos Választmánya Podmaniczky-díjjal köszöni meg.

Az eseményről készült fotók az alábbi linken érhetők el

<https://drive.google.com/drive/folders/1xXn6T-ygYsPRGGsSbfxNsPHVgjMwmJ5I?usp=sharing>

Kulturális örökség napjai

Ősszel ismét megnyílnak a történeti épületek és kertek

Az országos koordinációt végző intézmény várja azok csatlakozását, akik megnyitják történeti épületük, kertjük kapuit a nagyközönség előtt.

Megkezdődött a közel 30 éves múltra visszatekintő Kulturális Örökség Napjai ingyenes épületlátogató hétvége idei évadának szervezése.

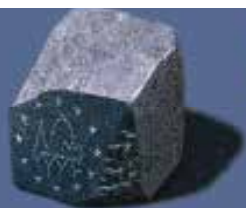
A Lechner Tudásközpont szervezésében, a Miniszterelnökséggel együttműködésben megvalósuló rendezvénysorozat célja, hogy közelebb hozza az érdeklődőkhöz épített örökségünket, bemutatva nekik azok szépségét, értékeit, megőrzésük fontosságát.

Csatlakozni lehet történeti épületek, kertek megnyitásával és épületvezetések keretében történő bemutatásával, nagyobb egységet bemutató települési vagy szakmai sétával, valamint a kulturális örökséghez kötődő szakmai, tudományos vagy kulturális programmal.

A Kulturális Örökség Napjai, az Európai Örökség Napok magyarországi eseménysorozata az önkéntességen alapul, a csatlakozók a szervezőktől szolgálatukért anyagi ellenszolgáltatást nem kapnak. A csatlakozás feltétele az ingyenesség, azaz a megnyitásért és a programokért részvételi díj nem szedhető. Az esemény ugyanakkor felhasználható arra, hogy a történeti épületekben működő intézmények, közösségek saját tevékenységüket is bemutassák, népszerűsítsék.

Csatlakozás a <http://oroksegnapok.gov.hu/> oldalon, a „szervezői jelentkezés” fül alatt.

További információ: szerkesztoseg@oroksegnapok.gov.hu; +36 1/279 2640/258-as mellék

Kulturális Örökség Napjai

2021. szeptember 18-19.

Kulturális örökségünk kívül-belül

FELHÍVÁS

Ingyenes bemutató hétvégéhez való csatlakozásra

A kulturális örökség része életünknek, emlékeket idéz fel, meghatározza mindennapi hangulatunkat, magában foglalja az összetartozásunkat.

A Kulturális Örökség Napjain (a European Heritage Days – Európai Örökség Napok magyarországi eseménysorozatán) tízezrek kerekednek fel, hogy meglátogassák a bennünket körülvevő történeti épületeket és kerteket, vagy részt vegyenek egy-egy, a műemléki értékeket bemutató sétán, élvezzék a helyszíneken szervezett programok kulturális sokszínűségét. Ezen a hétvégén olyan történeti épületeket nyitnak meg, amelyek általában el vannak zárva a nyilvánosság elől. Olyan emberek mutatják be ilyenkor a rájuk bízott értékeket, akik nem csak szeretik őket, de ismerik szépségüket, múltjukat, jelenüket és fontos számukra a megőrzésük.

CSATLAKOZZON ÖN ISI

- Ha szívesen tartozna azokhoz, akik megnyitják épületük, kertjük, intézményük kapuit a nagyközönség előtt
- Ha szívesen mutatná be azt az értéket, ami az ön gondjaira van bízva és amire különösen büszke
- Ha szívesen szervezne sétát vagy a kulturális örökséghez kötődő egyéb programot

SZERETETTEL VÁRJUK ÖNT VAGY AZ ÖNÖK CSAPATÁI

- Várjuk azokat a szakembereket is, akik vállalják, hogy bemutatnak az érdeklődőknek – szakmai szemmel – egy-egy műemléki helyreállítást, restaurálást
- Különösen várjuk a történeti kertek tulajdonosainak, kezelőinek jelentkezését, hiszen a szabad levegőn töltött idő egészséges, és a kertek látványa is feltöltődést nyújt!

A Kulturális Örökség Napjai ünnep vendéglátóknak és vendégeknek egyaránt. Ünnepeljük együtt épített örökségünket, műemlékeinket, történeti kertjeinket!

JELENTKEZÉS

2021. SZEPTEMBER 10-IG

A <https://oroksegnapok.gov.hu>
weboldalon

HA KÉRDÉSE VAN, SZÍVESEN ÁLLUNK RENDELKEZÉSÉRE

a szekesztoseg@oroksegnapok.gov.hu e-mail címen
vagy a +36 1 279-2640/258-as telefonon.

ICOMOS hírek

https://www.icomos.hu/datas/hirado/Hirado_2021_2.pdf

https://www.icomos.hu/datas/hirado/Hirado_2021_3.pdf

a hírek a fenti linkekre kattintva érhetőek el

**Együtt
a városért**

2021. madiun

A Ceglédi
Városi Védő- és
Segítő Egyesület
Kiosztása

Egyesületi élet a járvány alatt

Az év fotója

Idatzy Gynak zshlennap

A járvány mérséklődésével, nyilván, a szintén lezárószervezetek felhívás és gyerek tagja részére viszont már bemutatkozik a Rebornitus Templomhoz „megújuló” sikeres programot szerveztünk. Az ifjúsági tagozatunk gazdag programjait meli időben bemutatunk. Ennek

[illegible]

Häufige Ursachen für Schilddrüsen-
erkrankungen sind:

Először állt egyet legfontosabb feladat, hogy még időben elküldjék a felkészítést egyesületünk megalakulásának – jövő évi – 35. évfordulójának meléi megünneplésére.

Francis I. Anderson

A tökéletes utánzóművész

A kankoly (tudományos néven *Agrostemma githago*) a szegfűtípusú családjába (*Caryophyllaceae*) tartozó egyéves fű. Nevétől elképzelhető, hogy gőgös eredetű szóösszetétel, jellemzők a "szegfűtől" kasszánja, melyet fel lehet érni a kerttől nem messze lévő úton kapott. Magassága általában 50-100 cm között van, levelei széles-lándzsásak, szőrösök. Virágai 2-4 cm hosszú, 5 db hártyás szirmokkal, levelekkel díszítve a nyár első felében (június-július). Magjai tojásdad alakúak, feketeek. Először a csóvában a kalizmus virágok (szirmok)ban

elcsúszott a Duna-Tisza-közi). Ennél a vadregényes témánál megkérhetjük a márkai jeleséget, melyet egyes illusztrációk már jól ismerünk. A komolytalan és szökevény alkalmazkodott a kultúránál (az esetben az ősi béka) természet- és technológiai háttér: óvatos leírások, nyelvtanok.

Szállóban telel, majd tavasszal indul feldolgozó és ártási elvon egy hónappal virágzik. Ezt egy német mondóka is megemlékezik: „Rade, Rade, Rade rot, in vier Wochen neues Brot.” Ez a tökéletes adaptáció bizonyára cunck a fűnek az európai elterjedését az őkorban, ugyanis a gabona-termesztől népek kezdtek szét a kontinensmagokkal szennyezett bűzre a mediterrán térségből. A szimbiózis olyannyira tökéletesre jutott, hogy tudományosan alátámasztott tény, hogy egy kis-méretű kócsok „fentről” megnevelti a búzából termés-állagot. Ugyanakkor még az ősi magról szóró folyosókban is ott áll a szénórásbűzök, de a XIX. századig nem sikerült jelentősen visszahozni. (Máig élő a kanyér nagy mennyiségben egyet-évi és két szünetű leve, Országszerte meg az első világháború előtt is dokumentáltak mérsékeltek.)

A szimbiózisban jelölése a föld termékenységének jele. A földőrkben hasonló szerepe mellett az agár-ökoszisztémában is jelentős hasznát látja, ugyan- is nagyon fontos mellékgélfő a nyári időszakban a szimbiotikus szőlő. A történelmi időkben földőrkben talánszékelyek között is alkalmazták, sőt fiatal hajlékai az ember is függészet, illetve mégis szimbiotikusnak név (szimbiotikus hasznát) mos- ló is felhasználják. Szemcsé- Cegléd környékén még nap- jankban is lehet vele találom- (főképpen a humuszt szimbiotikus).
Veszélyeztetik!

Ezeri Kauris

AZÉRT VAGYUNK A VILÁGON, HOGY OTTHON LEGYÜNK BENNE!

EGYÜTT - A VÁROSÉRT

A Berger-féle ház és a Héphaisztosz szobor története

Gyakran elszólunk az egykori Vasbolt, a mostani ROS-MANN épülete mellett, amely Kossuth Ferenc és a Gubódy utca sarkán található. Azonban nem vesszük észre annak szépségét, amit csak akkor látunk meg, ha felfekintünk. Aki ezt megteszi, igencsak elcsodálkozik rajta, hogy egy szobrocska díszíti annak sarkát. Innen indulunk el a nyomozásban, hogy mit ábrázol, miért ez a szobor került ide, és kik láttak itt régebben?

1868-ban itt nyitotta meg Berger Lipót a vaskereskedését Cegléden. Berger Jakab, Lipót öccsége és családja még 1849-ben települt át Irsáról Ceglédre, akik az első városunkba költöző zsidó telepesek közé tartoztak.

A Berger család háza egy meghatározó karakterű eklektikus épület, amely egy jól fejlődő,

városias, polgárosodó Cegléd képét mutatta. A ház építésének pontos ideje nem ismert, az azonban igen, hogy elsősorban ceglédi mesterek munkája. A földszinten tízmélt a kereskedelem, a népes család pedig az emeleti részen lakott. Leírások szerint ez volt a legkorábbi bolt a városban. Anno Berger Lipót és Fiai Vaskereskedelmi Társasvárosi Rt. Ceglédi boltja a korabeli Európa egyik legszebb üzletként volt számos turista figyelmét vonzó látvány és galériájával. Visszamenőzően mesélik, hogy nyitáskor olajos padlózata volt, szépen munkált fűtőkijai, a vásárlókat pedig kedves eladók fogadták. Berger Lipót 1928-ban halt meg, a kereskedés vezetését Béla nevű fia, valamint Sándor nevezetű unokája vette át.

1944-ben azonban a deportáltak a Berger családot is sújtották, köztük természetesen voltak a bolokauser áldozataivá, a többiek elköltöztek a városból. A háború után lakásukat és üzletüket államosították, az utóbbi azonban még évtizedekig üzemelt vasboltként. Ennek köszönhetően családi kötődésünk is van az épülethez, ugyanis nagypapám

több, mint negyven éven keresztül szolgált a Vasboltban. Több tudomást a különlegességről, hogy az épület két körablakának kovácsolt ablakrácsaiban Berger Lipót monogramja olvasható. A bolt végül 1997-ben zárt meg, s változott meg a profilja is, ekkor nyílt meg egy állatszertár üzlete. Az átalakítás során a régi bútortartó jelölés részét lecsatolták, annak csapján egy aprócska szögletet hagytak meg, ez azonban a mai napig megtekinthető.

Érdeklőség, hogy 2008-ban Berger Lipót dédunokája ellátogatott Ceglédre, a több mint 40 éve Németországban élő hölgy.

A Berger család és az üzlet tevékenységei köréhez kapcsolódik az épület sarkán, a homlokzatban elhelyezten Héphaisztosz szobor, aki a görög mitológiában a kovácsmester és a tűz istene, valamint a mesterműhelyek, főként a fémművesek védelmezője. Egyes ókori szerzők szerint szintén szülőnő, ezért I. Léa, az édesanyja utálkozva lehajította az éghől. Egy másik monda szerint nem ekkor szült meg, hanem később, amikor Héra és Zeusz egy virágban anyja párgát

fogta, és emiatt Zeusz hajította le, s ő egy teljes napig zuhant, míg Limnosz szigetére esett a tengerbe esett. A későbbiekben, mint például ezen szobor esetében is emiatt ábrázolták őt sínt és szakállas istenként.

I. Plangár Sándor

Sütemények csomagolása

MINDENKI GYŐZTES!

Az ifjúsági tagozat háromfordulós TOTO összehajtott eredménye: *Megyesi Pára, Lovász László, Dávid Miklós, Lovász Benne, Dávid Patrik.*

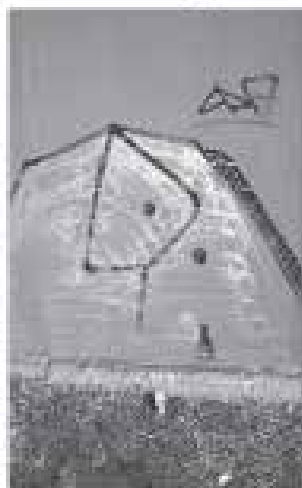
Felnőtteknél: *Dávid Zoltán, Csahol-Kovács Zoltán* (két első helyezett).

A testvérpár nyitánygyártás előkészítése

Tegyünk környezetünkért!

Környezetünk megőrzésére manapság már számtalan lehetőség kínálkozik, melyekkel élhetünk. Széleskörű hulladék gyűjtés, Bio

életmód. Mégis egyre többször látni, hogy kegyfélépp fiatalok, de felnőttek is húszan előbbjék az üres köllös dobozt vagy csoki papírt.

A város helyzetét megnehezíti véleményem szerint a helyzet: hiszen, most korlátozva vagyunk talán nem ehódleges a környezet védelmi, holott ebben az időszakban talán még annyira fontosnak kéne lennie. Dúszke vagyok arra, hogy közvetlen környezetemben élnek olyan fiatalok, s olyan barátságok, kikkel együtt figyelhetünk oda környezetünk megőrzésére, s védelmére.

A közös szemétszedés mindig egy csodálatos élmény, még akkor is, ha sokszor csak furcsán

néznek ránk. Mindig vidáman és jókedvűen telnek el ezek a délutánok.

Örömmel látni a fiatalabb korosztályokat, s a generációk kapcsolódását, ahogy egy jól érdeklődő belvárosi, szívesen költözik dolgoznak városunk megújítására érdekében. Biztatunk minden embertársamat, hogy ne röstelljen felvenni egy palackot, zacskót, műanyagot, ha talál az utcán, hiszen közös érdekünk a város rendben tartása!

Faisi Krisztina

DICSÉRETES!

Ifjúsági tagozatos
• Faisi Krisztina egyesületünkkel bemutatott filmeket készített.
• Lovász Benne ábrázolt TOTO-t állított össze, amit maga díjazott.

EGYÜTT - A VÁROSÉRT

Megjött

*Készült a reggeli,
de vagyok a Gally Elke!
Készíttem kárpotot,
deben belső elöljáró!*

Ismét megérkezett március 19-én.

Hungaria Nostra

Magyarországi Város- és Faluvédők Országos Szövetsége, amely 1986-ban alakult meg. 247 taggyűlésre van, köztük a Kós Károly díjjal kitüntetett Ceglédi Városvédők és Szépművészeti Egyesület. 1991-ben az Európai Nostra tagja lett, amely Európa legnagyobb civil szövetsége. A Hungaria Nostra kéthavonta országos terjesztésű „Érték-

mentő” lapos jelentet meg, amiben rendszeresen közzélik teljes terjedelmében, egyesületünk újságját is. Évente országos szakmai találkozót szervez, ami keretében Podmaniczky díjat adnak át. 1997-ben, Cegléden lett ez a találkozó megtartva. Az egyesület országosan nagy tiszteletnek örvendő elnöke, Ráday Mihály.

2021-BEN AZ ÉV:

Malac:	cigányesek	Farkas:	hermelin
Rovar:	kacsafarkú szender	Gomboly:	örös borskorongos
Közhíj:	zöld varangy	Hala:	jászkeszeg
Nővér:	lisztes berkenye	Vadnyúl:	vetési konyoly

FELHÍVÁS

Egyesületünk 2022-ben ünnepi megalakulásának 35. évfordulóját. Ehhez az alkalmából ismét kérjük barátaink, támogatóink segítségét, adjuk 1%-ának felajánlását!

Adószám: 19169644-1-13
Előzet is köszönjük!

HALLOTTA?

Egyesületünk Cegléd névadó-füfféket ajándékozott az önkormányzatnak!

Tavaszi munkáink

Tavaszi munkák az elnöki kápolnában

Mentés, peremzés a Gally-parti gyűjtőhelyen

Kitekintő toto

1.	A világon melyik a „leggyengébbek között” címmel rendelkező ország? Pl. bolcsódban négy, óvodában hat gyermekkel egy pedagógus foglalkozik!
2.	Melyik a legbrutálisabbnak minősített magyar város?
3.	Mit gondol melyik város főtere; egyben természetvédelmi terület is?
4.	Hol van olyan színes szökőkút, aminek párájára vetve, a várost népszerűsítő filmet mutatnak?
5.	Tudja-e hol található a Mini Magyarország parkja?
6.	Melyik országban isznak csapvizet, ami tisztább, mint nálunk a palackos víz?
7.	Hol található az a városi park, amiben vízi sportot figyel, valamint szökőkutak, színes víz alatti fényesek, vadkacskák láthatók?
8.	Mit rúpel, melyik város főterét veszi körbe látható, mesterséges park?
9.	Ön szerint melyik településen hangzik fel napközben (óránként) a község himnusz, köztéri hangszórókon?
10.	Hol van az a község, ahol a virágok neveit, kis táblákon latinul-magyarul is feltűntetik?
11.	Melyik város főterének épülete kapta posztalászáncsát?
12.	Hol van felállítva a város névadójának szobra is?
13.	Hol található az az épület, amelyen a legelső Kossuth köztéri szobor látható?
14.	Melyik az a város, amelynek főterét szökőkutak és színes szobrok díszítik?

A FOTO-MEGOLDÁSOK: 1. Magyarország; 2. Szombathely; 3. Győr; 4. Budapest; 5. Szeged; 6. Budapest; 7. Győr; 8. Csongrád; 9. Csongrád; 10. Győr; 11. Szeged; 12. Szeged; 13. Szeged; 14. Szeged

ELÖLVASTA? KÉRJÜK ADJA TÖVÁBB!

Hírek Kárászról

23. szám

2021. 07. 20.

A KÁRÁSZI FALUSZÉPÍTŐ EGYESÜLET ÉS A HUNGÁRIA NOSTRA KIADVÁNYKÖNYVTÁR KÖZÖS LAPJA

A tótok

Szlovákok (Isaszegen)

A félreértések elkerülése végett, nem Örkény örökbecsű szereplőinek szánom ezt a pár mondatot, hanem – folytatva a korábbi sort – annak a nemzetiségnek, amely sorsa már Árpád apánk kora óta szorosan összefonódik a szittya vér képviselőivel.

Igazából igen nehéz volna „tisztá vonalat” keresnünk a Kárpátok eme szép kis medencéjében, mert a sok világgégés a nemzetek egész sorát keverte ide. A törökök vendégeskedésének nálunk az 1690-es évek tája véget vetett. Utánuk olyan légüres tér keletkezett, amely lehetőséget adott a bennünket övező, főleg szláv és germán nemzetek képviselőinek új hazát keresni. A délszlávok (horvátok, sokácok, szerbek, bunyevácok) a török elől nyomultak északra (lásd pl. Kópháza, Szentendre emlékei). Az északi szlávokat a török már nem érte el, így a területük már nem tudott nagyobb népességet eltartani. A germánoknál az öröksödési törvény szellemében a második- és többedszülött fiúknak az örökségből gyakorlatilag semmi nem jutott, iparosnak állhattak. Keletről a ruszinok, románok, zsidók kerestek boldogulást.

Magyarországon emiatt alapjaiban változott meg a Kárpát-medence etnikai térképe. A 15. század végén az ország 4-4,5 millió lakosának 80-85%-a volt magyar, addig a 18. századi 3,5 millióról 9,2 millióra nőtt népességnek a felét sem érte el a magyarság aránya. A jóval később keletkezett, gróf Teleki Pál nevéhez kötődő „vörös térkép” igyekezett korrektül (a népsűrűséget is ábrázolva!) bemutatni a tragikus végű trianoni tárgyalások során az ország etnikai

szerkezetét. A térképet bemutató gróf Apponyi Albert számára úgy tűnt: a feltételeken lehet változtatni. Sajnos, nem az első eset, hogy bízva a diktátumot megalkotó felek korrektségében, hatalmas árat kellett fizetnünk érte.

Erről Vadovics Paula mit sem tudott. Alsókorompán született 1908-ban tisztességes szlovák család gyermekeként. A települést a mai világ Dolná Krupá néven ismeri. 1930-ban cselédlánnyként átjött Magyarországra besegíteni unokatestvérének, aki ikreket hozott a világra. Aztán megismerkedett nagyapámmal, és Isaszegen ragadt.

Élete végéig érződött beszédén, hogy nem tősgyökeres. Ugyanakkor nem okozott gondot tőle beszélni a helybeliekkel, akik egyfajta kevert nyelven beszéltek meg napi teendőiket. Általános volt ebben az időben a magyar és a szlovák szavak együttes használata, amelyek ugyan kifejezték, mire gondolt a gazdájuk, de a kívülről számára furcsán hangzottak az ilyen mondatok: Nacso neked ten bicikl, ked gyalog igyes mellette. Lefordítva: minék az a bringa neked, ha gyalogolsz.

Gyerekkorunkban nem vettük észre, hogy etnikai kérdésről (is) van szó. A népviselet, a használati eszközök, az ételek a maguk természetességével adták magukat, legfeljebb az tűnhetett fel, hogy a korábbi, utazási engedélyhez kötött rokonlátogatások Szlovákia felé megszaporodtak, majd az egész egyszerűsödött. Aztán meglepődve tapasztaltam, hogy szüleim is elindultak a lengyelek felé, meg-megálva Szlovákiában, és egyáltalán nem okozott gondot a boltokban a kommunikáció.

Budapest közelsége miatt felgyorsult a betelepülés folyamata, a köznapi nyelvből kikoptak azok a szavak, amelyek már csak az idősebb

23. szám

2021. 07. 20.

korosztály használatában voltak. A szlovák kisebbség valamikori jelenlétét csak a fejfákon megjelendő Hrustinszky, Grznár, Dragonya, Babinszki családnevek jelentik.

Az 1800-as évek elején az összeírások szerint a szlovákul beszélők száma 100 %-ra tehető. Később a táblázat szerint alakult a falu nemzetisége:

Év	Magyar anyanyelvű	Szlovák anyanyelvű
1880	636	1301
1890	769	1526
1900	1559	1602
1910	2465	1617
1920	4439	124

A foglalkozás, az anyanyelv, a lakásviszonyok változásával módosultak az évszázados szokások. A hagyományos paraszti életmódon néseket ütött az ipar gyártotta korszerű eszközök,

gépek használata, illetve a társadalmi berendezkedés megváltozása. A népviseletre korábban jellemző volt a saját maguk gyártotta anyagokból készült ruházat. A Rákos patak mocsolyáiban áztatott kenderből a mindennapi élet ruházata készült, téle kiegészítve az állati eredetű gubával, subával, ködmőnnel. A lábbeli jobbára télen volt használatos, a szegényebbek bocskort, a tehetősebb telkes jobbágyok csizmát hordtak. A fejlődés nem szabott gátat a későbbi kékfestő ruházat, zsinóros posztónadrág, divatos pörgékalap, ráncos csizma ünnepi viseletének, amelyet korábban csak a tehetősebbek viseltek. A nők gazdagon himzett pruszlikot, kékfestő ruházatot, széles csipkével, illetve slingeléssel díszített lenvázon rukávca (féling) kezdtek viselni. Felül rojtos vállkendő. Az alsószoknyák felett korábban posztóból, később brokátból készült felsőszoknya, amelyet himzett kötény egészített ki. Érdekes módon a férfiak is gyakran hordtak kötényt a ruházat védelme miatt. Jellegetes volt a ruházat díszítése is. A szlovák múltból áthozott motívumok: ró-

23. szám

2021. 07. 20.

zsák, rózsabimbók, kálászok, margaréták, gyümölcsök sokszínűsége merőben eltér a környező viseletektől. A laposhímzés szélesebb díteit egy-egy rövidebb-hosszabb ráóltással erősítik, gyakran kontúrozzák a virágokat.

A szokások naptárába a karácsonyi lucázástól kezdve az óév temetés, a farsangi vidámkodás, a hamvazószendai tuskóhúzás, a szigorúan betartott böjt, a kosze, a májusfa állítás, a búza-szentelés, Nagybölgasszony napján az erdőn keresztül Máriabesnyőre vándorlás mind hozzátartozott a vidéki élet eseményeihez.

A fonó, a fosztás jó alkalom volt a szórakozásra, ismerkedésre, dramatikus játékokra (lövésár, törökös, juhait kereső pásztör, oláh lány tánca, stb). Ünnepi alkalomkor a Galga vidékére jellemző nyugati palóc énekek, táncok (nők járta karikázó, a lakodalmi menettánc (mars), a párosan táncolt lassú és friss csárdás motívumai a lippentő, a bukós, a supka tették teljessé a vidéki élet örömeit.

Budapest közelsége - amely a bevándorlást segítette-, az Iparosodás lassan a tót-szláv szokások eltűnését eredményezte. Már nem lehetett Budapestre népviseletbe óltórtve utazni, a fiatalok már nem vették át a szokásokat, ruházatot az idősektől, akik még néha a piacon beszéltek meg a világ folyását, na meg a szomszéd Janó gyerek gaztettét: a bűdös kölkök eldugta a kutyácsot a garádba. (A piszkavasat a liceumbokrok közé rejtette.)

A világháború után a kisparaszti gazdaságok sem kerültek el a sorsukat. A kollektivizálás miatt megszűntek az egyéni birtokok, és ahogy a különbségek eltűntek az egyes gazdálkodók között, úgy vált semmivé a viselet, majd lassan a szláv népszokások egész sora.

Napjainkban szülőfalumban gazdag helytörténeti gyűjtemény őrzí a múlt erekléit, az érdeklődők már csak az innen szerzett élményekből képzelhetik el: valaha volt egy színesebb, emberibb világ is Isaszegen. /Németh Rodóff/

Hipságh Gyöngyi fotója Szlovákiában készült, 2010-ben Selmechanyin. Ausztria, Bosznia-Hercegovina, Bulgária, Ciprus, Franciaország, Hollandia, Irán, Magyarország, Montenegró, Olaszország, Románia, Száúd-Arábia, Szerbia, Törökország, Ukrajna azok az országok, ahol kiállítását elfogadták.

23. szám

2021. 07. 20.

Gombázás és környezetvédelem

A világjárvány úgy tűnik nyaralni utazott ismét, a különféle érdeklődésű emberek azonnal igyekeznek pótolni a lehetetlent. Tréningek, túrák, versenyek híreltől hangos minden információs lehetőség. A gombák iránt érdeklődők is gyorsan felébredtek, nem biztos, hogy óriási az érdelem, de Kárászon is sor került már két országos érdeklődésre is számító rendezvényre. Az viszont feltétlenül pozitívum, hogy mindkettőnek pillére volt a környezet védelme.

A Gombafesztiválból Gombászünneppé alakult rendezvény egy meghívásos hétvége formájában kelt életre, sikerült ehhez jó érzékkel az év addigi négy legmelegebb napját időpontnak megtalálni. Kisebb csoda, hogy negyven-egynéhány fajt sikerült biztonsággal azonosítani és többől étkezési mennyiség is összegyűlt. A szélesebb körű meghirdetést egyrészt az akkor még bizonytalanul számító járványügyi helyzet, másrészt a gombaínséggel fenyegető szárazság miatt mellőztük. A kánikula nem befolyásolta viszont, hogy a Gombászház egy újabb kiállításnak ad otthont.

A Gyurkó testvérek egyike, Piroška, Fedor Ica tanfolyama kapcsán járt már a kárászi rendezvényeken. Neki említette meg, mintegy mellékesen, hogy a nővére F. Gyurkó Gizella több, nagyon fontos környezetvédelemmel kapcsolatos könyv egyik illusztrátora. Természetesen ebből lett a kiállítás, ahova a művész, egy fürdőszobai baleset miatt, sajnos nem tudott eljönni. Művei azonban híven tükrözik a pontosság, a botanikai ismeretek megléte és a virtuóz rajzkészség mellett a szépséghez való vonzódást és az elhivatottságot. Nem véletlen, hogy fontos feladatot kapott egyebek mellett a Kis növényhatározó és a Bűvár zsebkönyvek közül számos, például a gombás kiadványok illusztrálásában. Figyelemre méltó, hogy a védett értékeinket összefoglaló „Vörös könyvben” is számos munkáját csodálhatjuk. A kiállítás érdeme, hogy számos esetben sikerült a könyvek lapjai felől haloznunk az eredeti képeket is.

Eredeti terveink szerint a gyermektábor végéig őrizhettük volna az anyagot, de kaptunk némi haladékat, mivel egy televíziós stáb is érdeklődik iránta. A II. Kárászi „Gomboszi” Gombász és Természetismereti Tábor jórészt visszajáró gyerkőcei ennyi erővel a Kalaháriba is indulhattak volna gombát gyűjtögetni, viszont a szünyogokkal gazdagon kísért erdei kirándulásaik során megszeppenve figyelhették meg, hogyan küzd egy életközösség a szárazsággal. Láthatták az összeaszott erdei gyümölcsöket, a kiapadt forrásokat, száradó patakokat, a pocsolók már reményvesztett békáit, a szomjazó vad nyomait, amelyik kerteken, gyümölcsösökön át célozza meg a még folydogáló nagyobb csermelyt.

Arra biztosan nem figyeltek fel, hogy már a faluk víztartályaiba is teherautók hordják a vizet, a gazdálkodók aggódva figyelik a terményeiket, a kerteket művelő kevesek pedig a patakokat, kútjaik szintjét. Egy olyan országban, amelyik hagyja, hogy a területén átfolyó édesvíz csaknem hiánytalanul haladjon át rajta. Nem épít tározókat, csatornákat, nem öl milliárdokat az öntözés lehetőségeinek bővítésébe. Ezek a pénzek haszontalan marhaságokra mennek el! A gombásztábor gyerekei még nem érzékelik, hogy nyakukon a klímakatasztrófa és a hazájuk hagyja, hogy egy aranynál is fontosabb kincs, szó szerint, kicsorogjon a kezéből. /Mezei Attila/

Zöld hírek

- Magyarország a műanyagok elleni küzdelemben egyelőre meglehetősen rosszul áll: bár egy 2008-as európai uniós irányelv azt tűzte ki célul, hogy 2020-ra a lakossági papír-, fém-, műanyag- és üveghulladékot legalább 50 százalékkal újra kell hasznosítani, nálunk tavaly még csak 35 százalék hasznosult újra.
- 120 éve a legszárazabb és a 3. legmelegebb júniusunk volt az idei.
- Dugad a nemzetközi botrány a Fertő tavi luxusberuházás körül – a Greenpeace Magyarország a Ramsari Egyezmény nemzetközi titkárságához fordult.
- "Az égvilágon semmi más nem érdekelt, csak a madarak" – 90 éves Schmidt Egon.
- Szinte teljesen kiszáradt a Velencei-tavi madárrezervátum.

/Greenpeace/

23. szám

2021. 07. 20.

Egy kiállítás képei

23. szám

2021. 07. 20.

A képeken F. Gyurkó Gizella képei láthatóak, a Gombászház kiállítása még néhány hétig megtekinthető.

Tel. : +36/30/6646-248

23. szám

2021. 07. 20.

Ráday

Műemlékvédelemmel, vagy ipartörténeti emlékekkel kapcsolatban a vén kontinenst lázba hozó munkát éppen nem végeztünk akkoriban, de nem is ez volt a célunk. Felmértünk, jegyzeteltünk, rangsoroltunk és dokumentáltunk, minderről időnként tudósítottuk a Város – és Faluvédők Szövetségét is. Mindenkinek, aki céltudatosan tevékenykedik, szüksége van megerősítésre, útbiztatásra. A közösségeket kihasználó sunnyogók nem igénylik ezt, nekik elég talpmayakóik langyos lehelete.

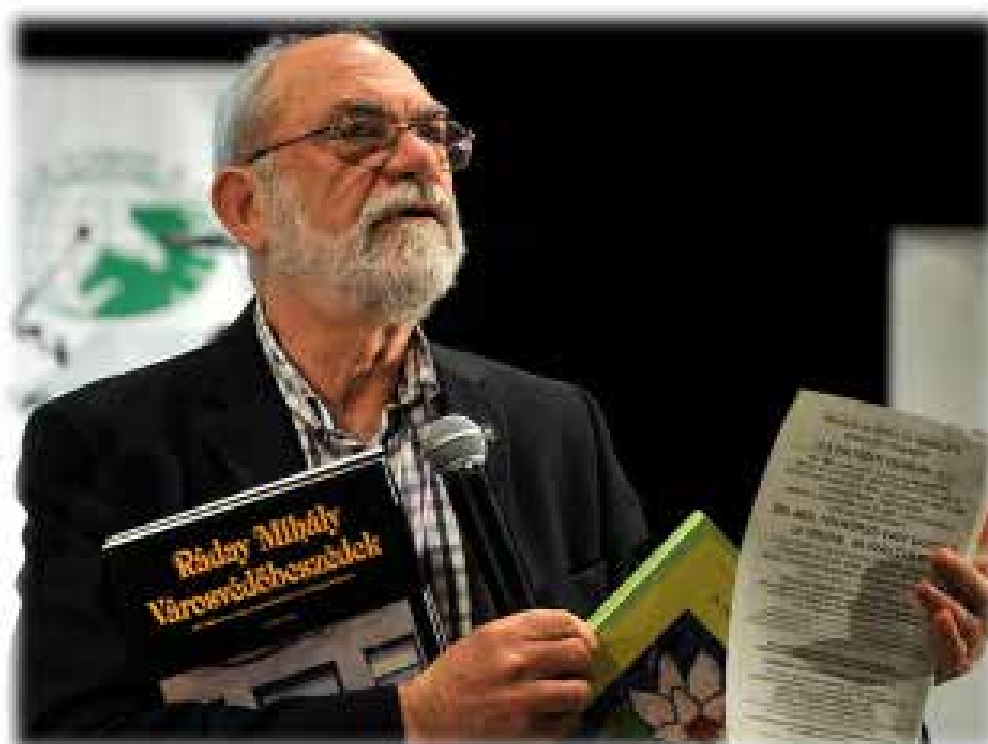
Csörgött a telefonom és meghallottam a televízióból ismert hangját, egy forgatást ajánlott. Kárászon, ahol nincs barokk kastély, de kődisállásos, kerített udvarház sem. Viszont akad néhány ember, aki képes egységben kezelni a bőven mért természeti értékeket az épített és kulturális kincsekkel. Azt mondta, azt beszélek, ami nekem tetszik, ő meg azt hagy ki belőle, ami neki nem. Hamar meggyeztünk!

Ráday Mihály attól a pillanattól kezdve a barátom lett, meglátta a szakmai hiányosságok mögött az elhivatottságot. Amikor pedig, kicsit később, az „Épített, a kulturális és természeti értékek helyi védelme” kapcsán az országban csaknem egyedülálló önkormányzati rendeletet hoztunk, minden rendelkezésére álló eszközzel, akkoriban ezekből volt bőven, igyekezett ennek ismertséget biztosítani az egész Kárpát-medencében.

Haldia kapcsán nem hiszem, hogy fel kell sorolnom a további kapcsolódásokat. Sokan, nálam nagyobb nevűek, írnak nekrológokat, méltatásokat. Nekem elég, ha megmarad a megilletődöttség, a szomorúság és a gyász. Amúgy sincs sok barátom, most megint eggyel kevesebb maradt.

A hazámmal együtt szegényebb lettem!

Mezei Attila

**A KÁRÁSZI FALUSZÉPÍTŐ EGYESÜLET ÉS A HUNGARIA NOSTRA
KIADVÁNYKÖNYVTÁR KÖZÖS LAPJA**

**„Nincs nagyobb boldogság annál, mint amikor az ember tudja, hogy
jóbarátokkal dolgozik együtt.”**

/Rónaszegi Miklós/

**Gondolatok a kárászi gyerek
gombász- és természetismereti
táborról**

Az idei kárászi gyermek gombász- és természetismereti tábor több szempontból is próbára tette a találékonyságunkat, kitartásunkat, türelmünket. No, nem a gyerekek tekintetében. Ők fantasztikusak voltak. Érdeklődők, vagányak, vidámak, beleválók.

Első akadálynak a táborhely megválasztása tűnt. Tavasszal még senki nem tudta, lehet-e, szabad-e, mert ugye járvány van. Sok helyet megnéztünk, végül kiválasztottunk egyet, a szerintünk legmegfelelőbbet. Le is foglaltuk, aztán májusban visszamondták a tulajdonosok. Első döbbenetünk után felkerestünk minden szóba jöhető lehetőséget, végül a Kárászi Ifjúsági Tábornál maradtunk, melynek a legnagyobb vonzereje, hogy az erdő és a hegy lábánál van. És persze az, hogy közel van Szele Márti mennyei konyhájához, ahol az ebédet fogyasztotta el a mindig éhes gyermekcseregünk. Az étvágyukra sem lehetett panasz. :) Köszönjük a sok finomságot Márti!

Visszatérve... Májusban meg is kaptuk a választ, miszerint a tábor kiadható állapotban van. Hurrá!

Mezei Attilával és két pedagógus társammal, Erzsivel és Vikivel – velük már dolgoztam együtt, és biztos állíthatom, a legjobb csapatot alkotjuk – belevetettük magunkat a szervezésbe. Programok, étkezés, túrák, beszerzések, egészségügyi követelményeknek megfelelő felkészülés. Szépen alakult minden, meghir-

dettük a tábort is, amire minden hely (plusz 1 fő) gyorsan betelt. Többem visszatérték! Tárogatóink ismét voltak, amit ezúton is köszönünk: a Magyar Mikológiai Társaságnak és a Pro Mikológia Alapítványnak, akik anyagi segítségükkel lehetővé tették, hogy igen kedvező áron tudjanak a gyerekek egy tartalmas, egy hetes, ottalvós táborban részt venni.

Előre látóan úgy terveztem, már szombat reggel lemegyek a táborba (ami vasárnap kezdődött), ha bármi tennivaló lenne, legyen időm

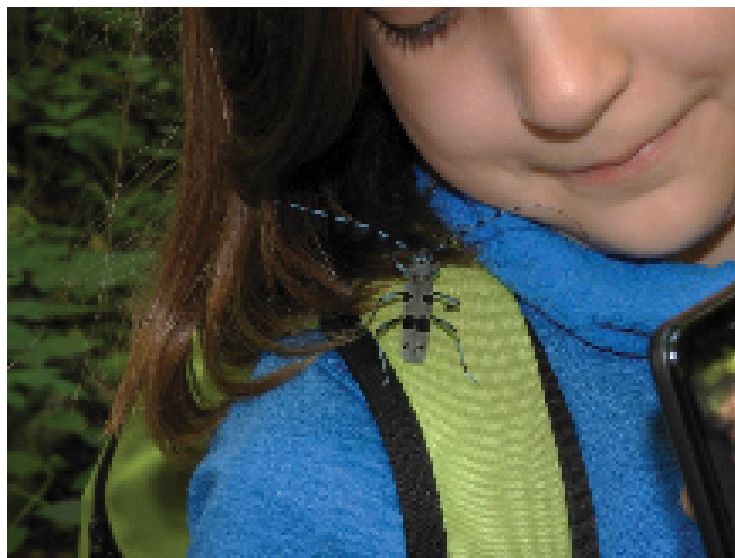
megcsinálni. Sok mindenre számítottam, de azért arra nem, hogy esőtörtők este hívást kapok, miszerint a víz elfogyott és orrán-száján folyik a csövekből, ezért sajnos mégsem fogadóképes a tábor. Biztos állíthatom, ilyen rövid idő alatt ennyi telefont már rég bonyolítottunk

le, mint akkor. Egy dolgot biztosan tudunk, mégpedig azt, hogy ezt a tábort ott és akkor megtartjuk, visszamondani nem lehet. Végül sikerült megoldani a problémákat, köszönve azoknak a szakembereknek is, akik hajlandóak voltak szombaton kijönni és a hibákat elhárítani.

Ezzel az indulással a hátunk mögött vidáman, nyitottan, érdeklődve vártuk vasárnap délután a gyerekeket. Jó volt ismét megölelni régi táborosainkat és kíváncsi várakozással fordulni az újak felé.

Az egy hét alatt igyekeztünk minél több élményhez juttatni őket és tudást átadni nekik. Minden nap kirándultunk (köszönet Attilának, aki a túrák helyszíneit megtervezte és nagy részét le is vezette), közben pedig gombát gyűjtöttünk... ha találtunk, ugyanis az időjárás nem hajtotta a malmunkra a vizet, mivel akkor

már két hónapja szívtárgy tembe. Ezén a
tutakon is járattunk gombokkal kapcsolatos
játékokat, amiken keresztül ismerkedtek a gyere-
kek a gombok a gombok csodáival és vilá-
gával. A laborton aztán ülésművelés, bőrdolgo-
zat a rálát. A gomboltságok azért volt egy
előzetes a 18.

...míg a leendő szülőket a legújabb kutatások meggyőzik, hogy a szülés előtti és utáni időszakban a legfontosabb a szülői szeretet és a gyermekkel való kapcsolat. A szülőknek kell tudniuk, hogy a gyermekük fejlődése nemcsak a szülői szeretet, hanem a szülői tudás és a szülői magatartás függvényében is alakul. A szülőknek kell tudniuk, hogy a gyermekük fejlődése nemcsak a szülői szeretet, hanem a szülői tudás és a szülői magatartás függvényében is alakul.

Ez az övelfűző a kézműveskedősek szíves
gombhurcolás, szutykó, készítése, a
bőrmaszkok, papírműsítő és hangszert
gyártásuk. Megismerkedünk a papírt
színezéssel, majd a gyöngyök gyártásuk
születés. Agyasztás, a Mész Ötö
műhelye előtt, miután néma szendvics, ámulva
gyöngyököt látnak az Ötö kezében színező
által. Viki festékekkel öltöztet a kézműves
szíves felfedezés, erdei díval bemutatón vehet
tünk részt, amire mindenki látta valami jel
ment, szíves, illusztráció a kézművesben látnak
anyagokat is. Megismerjük a Havi 1 éves
munkát, szíves az általa vezetett, ártól
látottakkal több is, mint a munkát. Tenge
teger tanulhatunk róla, mert mindenről tud
valamennyi élményét megmutatni, majd látjuk
unk a természetben. A gyerekek pedig elvitt
munkáit, koncertet készíthetnek is. A
szívesek is szeretettel állnak el, bár! Megmutat
tuk egy gyöngy készítését is. Kösz
Viki, hogy nem hagytad veszni az időt
munkát!

Érdemes volt az éjszakai útverseny is, ahol az a lendület van, amikor a kapcsolatos feladatok elolvasása megkezdődött. A 24 éves csapatok, 10 is voltak, akik mindenképpen, mert bebizonyították, milyen sok ismeretük volt, és mennyit szerettek a rájuk szánt a megvalósulni.

Ez pártok nem
hámozhatók. A
mindennapi meg-
előtti ténnyel a
közéletben élők
Gyurkó Gyula-
ja hiálájára,
természetileg az-
után keltőlélő-
nek megkönter-
se, szimulálás,
szatirizálás,
ezt mondják. Több-
ször ajándékozták

A tábor végére napokon később már szeretni aluskult az első napokhoz még csak ismerkedő gyerekeknek. Mindannyiszórk egy külön értékes szerelmi élményként megemlítjük. Bár m, pedagógusok folyamatosan elvárásainkat szavaztuk, ez nemcsak a tanulóknak bennünk, hanem a gyerekeinkkel szembeni szerelmi szeretettel kapcsolatban.

[illegible]

Köszönet mindenkinek, aki háználpen mádor
háztján lt. hegy ez a mátyás jánál szentelt
jóvára szent szavakhoz és megismerésük!

Feder Dena kiborvuzdó

Gombhusztóber Kárászban

A szép nyári napotirásban június 4-én megérkeztünk az erdő szíjében lévő, madárfészésergéseit hely szíj
lőszárnak.

Az ismerkedős játékok után Viki néni segítségével mindenkinek sikerült, néhány baktól szereznie.
Minden este megállítgatunk egy mesét. Az elektronikus világymadár című könyvből. Villanybaktól után
megvesztünk a nap eseményeit.

Az egyedi társas minden nap egyenlő és tisztelettel. A tisztelettel után összejöttünk a
gombászkodáshoz szükséges tárgyakat, voltak a kosarunkat és elindultunk az erdőbe. Nem volt sok a
gomba az erdő hiányaitól, de fennéni és Ádám kasszi így is tudott mutatni nekünk néhány gombát az
erdőben. Amikor visszatértünk szíjteret gombák segítségével mutatunk a fontosabb gombákkal pl.
gyökérgomba, birkókötő, csapka, gyökérgomba.

Az erdőtől a hídai világban a szíjteretünk alatt, így a hídai játékokat ismételtük. Ezen a
világban volt az egész napra tartó, ahol a szíjteretünk alatt a szíjteretünk alatt a szíjteretünk
ismertükünk, szíjteretünk alatt a szíjteretünk alatt a szíjteretünk alatt a szíjteretünk

Minden nap minden nap minden nap minden nap minden nap minden nap minden nap minden nap minden nap
gomba gyökérgomba. Ezenek között a szíjteretünk alatt a szíjteretünk alatt a szíjteretünk
Papírmadár, szíjteretünk gomba képét készítettük.

A szíjteretünk alatt a szíjteretünk alatt a szíjteretünk alatt a szíjteretünk alatt a szíjteretünk
szíjteretünk alatt a szíjteretünk alatt a szíjteretünk alatt a szíjteretünk alatt a szíjteretünk
előlegetől kapunk érdekes információkat.

Nekem leginkább az éjszakai vetélkedő és a szíjteretünk

Az erdőtől a szíjteretünk alatt a szíjteretünk alatt a szíjteretünk

Györgyi Szabó

Adományszó levél

Atalélt Balfengeri Város, Elekai Julianna, id. Fglás Zoltán és Fennvárán Péter, az Erdélyi Gombász Baráti Kör nevében adományszó a Községi Faluvédők Egyesület Gombászklubjának a Kis erdélyi gombász Ért. t. Balfengeri Város gomba felőlés és gyűjtés anyagát 600 gombafajt, 1495 megjelöléssel. Az Erdélyi -fennvárán gombafajta bemutatása jelentkezik a Magyar Képzőművészeti Társaságban. Ezenekkor az Erdélyi gombafajta 2020-2021 évi gombafajtaanyagát gyűjtésére megy. Készen áll. Ezáltal sikerült teljesíteni egy baráti, Magyar Államnak kell igazolnia.

A gyűjtés anyagát feladta és jelentkezik a Magyar Államnak.

A gyűjtés és az anyagok összegyűjtésére Balfengeri Város vizsgálat, valamint a gombafajta gyűjtés 95% az 6 gyűjtés "BBS" -i vizsgálat.

A gyűjtés gyűjtés és gyűjtés az anyagokat Elekai Julianna, id. Fglás Zoltán és Fennvárán Péter közölte.

Fennvárán Péter mintegy felét a gyűjtésben, a gyűjtésben is közölte az anyagokat és gyűjtésben is közölte.

Mint a gyűjtésben közölte az anyagokat és gyűjtésben is közölte az anyagokat és gyűjtésben is közölte.

A gyűjtésben is közölte az anyagokat és gyűjtésben is közölte.

1. Elekai Julianna	5. Készlet Fennvárán	9. Fglás Zoltán
2. Fglás Zoltán (M.O.)	6. Mihály Zoltán	10. Fglás Zoltán
3. Fglás Zoltán	7. Nagy Zoltán	11. Fglás Zoltán
4. Fglás Zoltán	8. Nagy Zoltán	12. Fglás Zoltán

Magyarországi gombász barátainak közölte az anyagokat és gyűjtésben is közölte.

1. Albert Zoltán	4. Fglás Zoltán	7. Fglás Zoltán
2. Fglás Zoltán	5. Fglás Zoltán	8. Fglás Zoltán
3. Fglás Zoltán	6. Fglás Zoltán	9. Fglás Zoltán
10. Fglás Zoltán	11. Fglás Zoltán	

Gyűjtésben is közölte az anyagokat és gyűjtésben is közölte.

1. Fglás Zoltán	3. Fglás Zoltán
2. Fglás Zoltán	4. Fglás Zoltán

Adományszó anyagát egyetlen célja a baráti, baráti kapcsolatok erősítése két baráti gombafajta és csokorban közölte.

Ezért közölte.

Balfengeri Város Elekai Julianna Fglás Zoltán Fennvárán Péter

Fglás Zoltán Fglás Zoltán Fglás Zoltán

Budapest, 2021. június 12.

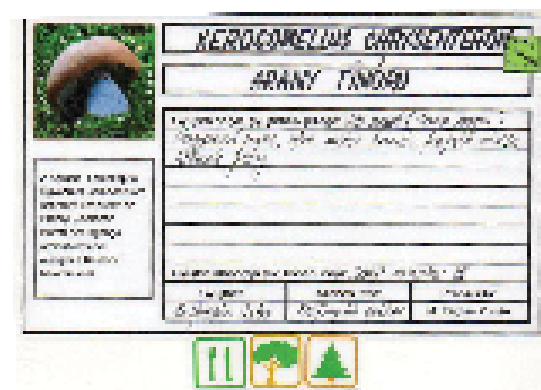
Fungáriumi

Köztér látni először a kiállítás, megrázó volt, hogy mennyiségben mennyire más anyag, mint amit például én készítem a vizsgálatok. Érdekesen, mert több élőhelyet dolgoz fel. Technailag jobb minőségű, mert egy professzionista kéz készítette a menzárakat. Alapvetően, mert kiváló emberek segítettek a megfigyelésben. Színesebb, mert kiváló fotósek képei a mellékletek.

A károsító Gombaszabóz nika károsító károsító. Természetesen egyékesített azonos a hazában megismertető endémiái károsító.

Készítjük, ez a legkevésbé

Mezői April
egyedülálló

Hírek Martfűről

Ünnepi Közgyűlést tartott a Martfűi Városszépítő Egyesület.

A program elején egy perces néma felállással emlékeztek meg a januárban váratlanul elhunyt Bolvári Boglárka tagtársukról.

A városszépítés „eszménye” a nagyhírű-, ma már 35 éves Törökbálinti Városszépítő Egyesülettől került Martfűre, amikor az első elnök – Pásztor Lajos – Martfűre költözött. Az őt követő Vinczéné Balogh Magdolna – a szülővárosában működő - az 1934-ben alapított Kisújszállási Városvédő és Szépítő Egyesület nyomdokain kezdte vezetni az Egyesületet, és teszi a mai napig. Mindkét egyesülettel őrzik és ápolják a kapcsolatot.

Az alapcéljuk mindig ugyan az: Martfű város esztétikai képének fokozatos fejlesztése, javítása. Ehhez - a fenti cél eléréséért végzett munka megbecsülése érdekében - társult az ifjúság környezet-, és természettudatos nevelése.

Címszavakban az elnök beszámolt a jelentősebb munkáikról.

A városszépítés érdekében a város fő utcáját, a Szolnoki utat több alkalommal egynyári-, évelő virágokkal ültette be az egyesület. Sajnos a körülmények nem kedveztek a növényeknek, a mai napig nem méltó a városhoz az út egy szakasza.

Cserjéket és fákat ültettek az egyesületi tagok külső segítőkkel a Szolnoki út másik oldalán, a Hősök parkjában, pályázatból a Gazdasági városrész játszóterén, ahol Közösségi teret alakítottak ki. Ez lett a Mol játszótér.

A Heinekentől nyert pályázati pénzeket restauráltatták a Kastélyszálló előtti körágyásban lévő Kővér féle keresztet, és a Tisza partra fedett pihenőket állítottak fel. A Heineken dolgozókkal sok közös órában ültettek, kapáltak, játszótéri bútorokat festettek, stb. Távozásuk érzékeny veszteség az egyesületnek is.

A helyi József Attila Általános Iskolával ápolt jó kapcsolat révén évek óta gyönyörű, értékes rajzok és dolgozatok születnek a Város és Faluvédők Szövetsége által kiírt „Fiatalok az épített és természeti környezet védelméért” pályázaton, aminek az egyesület helyi fordulót is szervezett minden évben, sőt az országos győztes művek pedig minden év decemberét (a karácsonnyal) Martfűn töltötték.

Szintén az iskolához kapcsolódik a Zöld sátor környezet-, és természetvédelmi ismeretterjesztő célja feladatokkal, amelyet a tagok készítettek és adaptáltak más hasonló helyekről. A gyerekekhez kötődnek a Tisza Cipő Horgásztanyán csodálatos környezetben szervezett Városszépítő Gyermektáborok is, amelyekben délelőtt a város közterületein a parkokban tevékenykednek a gyerekek (ellátásért és pólóért cserében) felnőtt tagjaink felügyelete és útmutatásai alapján, míg délutánként különböző, koruknak, érdeklődési körüknek megfelelő programokon vesznek részt. A táborokba bekapcsolódnak az Iskolai Közösségi Szolgálat 50 óráját töltő középiskolások is. A Városszépítő táborokon túl szervez az Egyesület természetvédelmi-, szabadidős táborokat is 10 – 16 éveseknek, 2 generációs táborot nagyszülőknek és unokáknak, Civilvezető képző táborot. Ezek költségeit adományokból és pályázatokból fedezik. Az általános iskolából elballagók évek óta egy Martfű, a mi városunk kiadványt kapnak az egyesülettől (adományból), amelyben Martfű történetén és jelenlegi életét bemutató szövegen és képeken túl megtalálható az az évben végzett minden 8. osztályos tanuló-, és az őket nyolc évig tanító pedagógusok neve is. A kiadványt a helyi média munkatársai készítették az egyesület felvetésére.

A város és az élete, a természet, a Tisza adja a témát a különböző programokhoz, amit az egyesület minden alkalommal nyitottra szervez, azaz minden martfűi lakost szeretettel vár.

Ilyen volt a „Szép szőke szerelmünk a Tisza” természetfilm sorozat alkotóival szervezett közönségtalálkozó; a Tisza élővilágának Emléknapja alkalmából évente rendezett programok; a „130-as vasútvonal (Tiszatenyő – Szentés) 130 éves” emléktábla avatása, és a vasúttal kapcsolatos kiállítás megszervezése; a Legszebb konyhakert program martfűi fordulójának szervezése-értékelése-díjazása; a Tiszai hajóút támogatóinkkal, a kisújszállási, ceglédi társszervezet képviselőivel, stb.

Az Egyesület igyekszik kitekinteni más egyesületek munkájára. Pályázat útján eljutottak több település, hasonló egyesületéhez is tapasztalatcserére (Szentés, Csongrád, Karcag, Cegléd, Jászberény), s az ott hallottakból, látottakból igyekeznek beépíteni a munkájukba azokat az elemeket, amelyek legjobban beillenek a martfűi körülmények közé.

Az egyesület méretéhez, személyi állományához igazodva igyekszik kihasználni a pályázati lehetőségeket (évente 5-6 db), és azokat a város érdekében felhasználni. Az eredményeken túl nehézségeik is vannak. Az idősebbek öregedése, a fiatalok nagyfokú leterheltsége a munkahelyeken, mások közönye, a kész várása. Ennek ellenére a kis csapat igyekvő. A bevált régi programok mellé igyekeznek olyanokat felvenni, amelyek érdeklődésre tartanak számot, és megszervezésük is megoldható. Megbecsülik a segítséget, a közösért végzett munkát értékelik.

Ennek szellemében Elismerő oklevélben részesítették azokat a személyeket és közösségeket, akik legtöbbet tették az egyesületért, egy-egy téma sikerre viteléért, a város arculatának szebbítéséért.

Elismerő oklevelet kapott: Asztalos Árpádné, Balogh Imre, Bélteki Tibor, Földi Edina, Halla és Halla Food Kft., Kossuth Nyugdíjas Klub, Martfű Média és Szőlősi Béla.

Azokat a személyeket szintén Elismerő oklevélben részesítették, akik legszebben megművelték évek óta a társasházuk előkertjeit: Gesztenyesor 11., és 13. Ifjúság út 9., 11., 13. Munkácsy út 124., 126., és a 128. Simon Ferenc út 21. Szolnoki út 84., 86.

Ezen kívül Elismerő oklevelet adtak Fekecs Gábornak, aki konyhakerti növényeket termel példamutatóan az előkertben.

Fehér Imre pedig azért részesült az elismerésben, mert a volt piactérből pénzt és fáradságot nem kímélve megalkotta Martfű új „gyöngyszemét”. Tevékenységével szintén példát mutat másoknak is.

Az egyesület alapító tagjai Horváth Endréné, Szekeres Mónika Gizella és Tolnai Gábor szintén kapott Elismerő oklevelet.

Köszönetet érdemeltek azok a tagok is, akik – zömmel nyugdíjasok – sokszor félreteszik a testi fájdalmakat, hogy a pályázatokban, vagy a korábban felvállalt projekteken vállalt munkákat teljesítsék.

Elismerő oklevélben részesült: Bolvári Boglárka Családja, Forgács József (volt alelnök) és neje, Halla Istvánné, Hári Antal, Kardosné Kovács Marianna (alelnök), Nagy Sándorné (elnökségi tag), Pálkás Pál és neje, Pásztor Gyula (elnökségi tag), Tolnai Gábor, Varga András (volt elnökségi tag), Vinczéné Balogh Magdolna (elnök).

Az Önkormányzat nevében Rágyanszky István alpolgármester köszöntötte az egybegyűlteket, kiemelten az egyesület tagjait, akik a legaktívabbak a város érdekében végzett munkák terén. Gratulált az elismerésben részesülteknek, örült, hogy a környezetüket szépen rendben tartó martfűiekre is gondolt az egyesület. Munkájukhoz gratulált és jó egészséget kívánt a további munkákhoz.

Vége a 7. Városszépítő tábornak!

Kis „hőseink” az idénre befejezték Martfű szépítését. Keményen helyt álltak a nagy melegben.

Kezük nyomát viseli:

- a Sportpálya kerítése előtti szomorúeprek és a vegyes cserjék „fazonra igazítása”,
- a „háromszögek” rendbetétele,
- a Tisza parti fedett pihenő tetőcseréje, újra festése,
- a Mol játszótér növényeinek gyomtalanítása, a száraz részek kivágása,
- a Mol játszótér térbútorainak: padok, asztalok, ülőkék javítása, festése,
- a Kastélyszálló előtti körágyás kigyomlálása, bekapálása, a rózsák visszavágása,
- a strand területén gyomlálás.

Délutáni programjaik:

- új formában ismerkedtek a Pécskői Gyűjteménnyel Tálás Gabriella és Kengyel Éva jóvoltából,

- vonattal utazva megnézték Bagi majorban a felújított volt kúriát/iskolát, a szél-malmot, és a Szent Imre kápolnát. (De jó, hogy megmentésre került a környék egyik legszebb épülete! Milyen gyönyörű a kilátás a szélmalom legfelső szintjéről a halastó rendszerrel, s milyen elhanyagolt a kápolna alsó szintje kívülről és a falfreskók belülről!!!)

- megnézték A Tisza a magyarok folyója című filmet, amely az eredetektől kíséri végig a folyót mindaddig, amíg a Dunába ömlik. Közben hallhattak – még ma is eltérő nézeteket – a folyó szabályozásáról.

- a nagy hőségre való tekintettel - a kinti programot megváltoztatva - a Horgásztanya hűvösében volt még egy filmnézés: David Attenborough világsikert aratott új filmjét az Egy élet a bolygónkon nézték meg, amely bizony olyan kedvezőtlen témákat mutatott és boncolgatott, amely az ő életükben mind erőteljesebben várható.

- egy alkalommal Szvetazár doktor a paplanernyős repülés elméletével és gyakorlatával ismertette meg őket. Látták a felszállás előkészületeit, a felszállást, repülést, majd a földet érést is.

- a tábor utolsó délutánján – szokás szerint – strandolással töltötték az időt, majd utána szalonnasütés a gyerekeknek, szüleiknek, és a táborban a gyerekekkel együtt dolgozó egyesületi tagoknak.

Ebéd a Hotelben volt, mindig desszerttel. Finom volt, ízlett a gyerekeknek. Kaptunk adományként süteményt a Kehely Cukrászdából, a szalonnát a Kaiser Étteremből, zöldségfélét Kovács Attila zöldségboltjából.

Kedvezményesen kaptunk pólókat a Kisújszállási Kunszövtől, köszönet érte.

No és természetesen nagy-nagy köszönet jár az Önkormányzati képviselőknek, akik megszavazták a pályázatunkat, megteremtve az anyagiakat a tábor megszervezéséhez.

A gyerekekről. Meg kell említeni, hogy legrégebbi táborozónk – Bodzsár Balázs – 6. éve volt velünk. Most már az IKSZ-es órákért. Nem egyedül volt középiskolás: Gajdos Bernadett, Vincze Lilla, Jakab Nelli szintén régi táborozók, akik kis iskolásként kezdték. Új volt Oskolás Milán, aki Szolnokról járt ki, s Miskolcra Mille Nándor, aki a Nagymamánál töltött nyaralást kötötte össze az óragyűjtéssel. Volt a „középnemzedék” – szintén többedik éve -, ők az általános iskolás évek vége felé járnak. S volt az „aprónép”. Tesók, akik jöttek a bátyussal, ők a „jövő”! Összességében megint csak jókat lehet róluk írni. A meleg, a szúnyogok ellenére becsülettel helyt álltak! Meglátszik a kezük nyoma!

Egy adat: az önkéntes munka 2020-as hivatalos óradíjával számolva gyerekek és felnőttek együtt 402.500 Ft értékű munkát végeztek.

Ismét remek volt a helyünk a Tisza Cipő Horgásztanyán, köszönet érte!

S köszönet illeti a szülőket is, akik bíztak bennünk, elengedték a gyerekeket a nagy meleg ellenére. Mi pedig vigyáztunk rájuk!

Jó hangulatban búcsúztunk egymástól, hogy „jövőre veletek ugyan itt!”

Vinczéné Balogh Magdolna
elnök

Hírek Szombathelyről

A Szombathelyi Szépítő Egyesület ünnepére

Tisztelt Életünk Olvasó!

Városunk egyik legrégebbi és legratinásabb egyesületére minden szombathelyi városlakó büszke lehet. Engem is büszkeséggel tölt el, hogy ezen jeles évforduló alkalmából a folyóirat történetünk feldolgozásával emeli jubileumunk fényét.

Két szó jutott eszembe, a tisztelet és a köszönet, mindkettő folyamatosan áthatja a munkámat. Az idén 135 éves egyesület életében eltelt emberöltők alatt számtalan esemény történt, de egy cél és eszme mindig a tagság és a vezetőség szeme előtt lebegett: tovább kell vinni azokat az értékeket, amelyet elődeink ránk hagytak.

2017-ben kaptuk meg „Az Év Civil Szervezete-díj” kitüntetést, mellyel szerveztünk több mint egy évszázados munkásságát ismerte el a városvezetés. Ez az elismerés nemcsak a mostani vezetőknek és tagoknak szól, hanem mindenkinek, akik bármilyen módon az egyesület javát szolgálták. Ezúton szeretném tiszteletemet és köszönetemet kifejezni elődeinknek, akik egykor elindultak ezen az úton és csodálatos örökséget hagytak ránk. Köszönet és tisztelet mindazoknak, akik a legnehezebb körülmények között sem adták fel, szívükön viselték városunk, egyesületünk sorsát, és jelenleg is tevékenyen részt vesznek értékeink megóvásában!

„A múltat tiszteld a jelenben, s tartsd a jövőnek” – valljuk Vörösmarty Mihállyal együtt, hiszen a ránk hagyott örökséget védenünk kell, hogy az utánunk következő nemzedékek ne csak – legfeljebb – régi fényképekről lássanak egy-egy emblemikus épületet, szobrot. Minden önhittség nélkül, de jó érzéssel állíthatjuk: ha végigmegyünk a városon, kevés olyan helyszínt találunk, amely valamilyen módon ne kötődne az egyesület munkásságához. Vannak olyan értékeink, melyek a mai napig megvannak, és bizony vannak olyanok is, melyek eltűntek. De talán szerencsések vagyunk abban, hogy van egy hely, a levéltár, ahol az 1885. évi alakulásától a mai napig őrzik az egyesület dokumentációját. Szinte egész Szombathely múltja, fejlődése is végigkísérhető, amikor ezeket az iratokat tanulmányozzuk.

Lássunk mutatóban néhány különleges adatot és tényt egyesületünk életéből:

Kézzel íródott alapszabályunk eredeti példánya fennmaradt, ezt is a levéltár őrzi. Egyesületünk első elnöke az akkori polgármester, Varasdy Károly lett.

1913 és 1936 között, azaz 23 évig Herbst Géza, Vas vármegye alispánja volt leg-hosszabb ideig hivatalban lévő elnök.

1935-ben készült el az Oladi kilátó, az egyesület önálló nagy alkotása, melyet az 50 éves jubileumra építettünk. Mind a mai napig szívügyünk a kilátó sorsa.

1885-2011 között 16 elnöke volt az egyesületnek, ők a város tisztségviselői, nevezetes polgárai, a város életében fontos szerepet betöltő személyek közül kerültek ki.

Történelmi jelentőségű tisztújításra került sor 2011-ben, amikor először választottak hölgyet a nagy múltú szervezet élére Erdélyi Ilona személyében.

1970-től napjainkig az egyesület 27 emléktáblát és 2 emlékművet készíttetett, de részt vett számos más emléktábla és egyéb műalkotás felújításában is.

2014-től 12 síremlék felújítását vagy rendbetételét végeztük el a Szent Márton temetőben, 6 további sír felújítása egy pályázat keretén belül jövő tavaszra fejeződik be. Ez a temető nagyon fontos szerepet játszik a szervezet életében, hiszen számos olyan neves személy végső nyughelye, akik sokat tettek az egyesületért és a városért. Nyugodtan kijelenthetjük:

”
A Szent Márton temető a város panteonja, hiszen Szombathely nagyjai itt nyugszanak!”

Egyesületünk létrehozta az örökös elnökségi tag tisztséget. A kitüntető címmel két jelenlegi tagtársunk rendelkezik: Rónai Károly és Theisz Károly közel ötven éve tevékenykedik civil szervezetünkért. Tagjaink között sokan vannak, akik munkásságukért valamilyen elismerésben részesültek, Podmaniczky-díjat, Prima-díjat és egyéb szakmai kitüntetéseket kaptak.

Az egyesület 2019-ben Szombathely Megyei Jogú Város Értéktárába is bekerült három kategóriában, ezek az épített környezet, a természeti környezet és a kulturális örökség.

”
Az emberi nemnek hivatása nem rontás, pusztítás, megsemmisítés, hanem hogy munkáljon, alkosson, teremtsen.” Gróf Széchenyi István ezen gondolata is lehetne a vezérfonala ennek a mostani folyóirati tematikának, mely az egyesület alakulásától vezet végig az olvasót napjainkig. A parkosítás, fásítás, a villamos, az Oladi kilátó, az emléktáblák, temetői séták, a Potyondi-mocsár, a Tanítók fája, elismerések, oklevelek, kiadványok, könyvek, országos találkozók mind helyet kaptak a lapban. Természetesen még ez is csak töredéke, jelzése lehet az egyesület munkásságának.

Minden szombathelyi nevében mondhatom talán: büszkéek lehetünk, hogy városunkban működik az ország második legidősebb városszépítő egyesülete.

Köszönet illeti mindenkit, aki bármilyen módon is segített, aki partner volt abban, hogy ez a kiadvány létrejöhessen. Látjuk: az összefogás ereje csodákra képes.

”
A városszépítő álmok összefogással valóra válnak.” – Az egyesület ennek tudatában folytatja a jövőben is értékmentő, értékvédő és értékteremtő munkáját!

Bódi Livia
elnök

Életünk – Szombathelyi Szépítő Egyesület

Az Életünk irodalmi, művészeti és kritikai folyóirat 1963. január 1-e óta jelenik meg, az akkori Vas Megyei Tanács alapításaként. Ma a lap Szombathely MJV Önkormányzatának irodalmi, művészeti és kritikai folyóirata.

Egyesületünk abban a megtiszteltetésben részesült, hogy a folyóirat 2020. novemberi - decemberi dupla száma szervezetünk történetét foglalja össze.

A kiadás előzménye az volt, hogy a folyóirat szerkesztője Alexa Károly látta a jubileumi kiállításunkat a Berzsenyi Dániel Könyvtárban. Ez szolgált alapul annak az ötletnek, hogy a dupla szám megszülessen.

Az olvasókat a főszerkesztő köszöntése és az egyesület elnökének előszava fogadja.

A kiadványban nagyobb részben a könyvtárban megtalálható újságcikkek, tanulmányok, valamint a levéltárban lévő dokumentumok mellett az egyesület tagjainak írásai is olvashatóak.

A képzeletbeli kerekasztalban megtalálható írások:

A kezdetek, parkosítások - Theisz Károly,

Harminc év tagság – három év aktív részvétel – Pittmann Lászlóné,

A múltból a jelenbe – Spiegler Tibor,

A Szent Márton temető – Orbán Róbert,

Városszépítés mérnöki pontossággal – (Beszélgetés Rónai Károly építésszel).

A kezdetektől napjainkig, az évtizedeken végighaladva feltárul előttünk nemcsak az egyesület története, hanem a város fejlődésének, alakulásának folyamata is.

Reménykedtünk abban, hogy majd egy kis ünnepség keretén belül – az egyesület jubileumához kapcsolódóan – bemutathatjuk a nagyközönség felé is a kiadványt, de most már egyre kevésbé bízunk abban, hogy megvalósíthatjuk ezen tervünket. Mindenesetre pozitív élmény számunkra, hogy a nehéz körülmények ellenére még egy kiadvány őrzi egyesületünk 135 éves történetét.

Szombathely, 2021. április 12.

Bódi Livia elnök (Szombathelyi Szépítő Egyesület)

„Jót tenni mindannyiunk kötelessége”

A Szombathelyi Szépítő Egyesületről elsőre hallásra biztosan mindenkinek az jut az eszébe, hogy olyan tevékenységet végzünk, mellyel városunk épített és természeti környezetét védjük, óvjuk. Normál helyzetben ez így is van, de a mostani rendkívüli állapot lehetőséget adott arra, hogy jó tegyünk azon embertársainkkal, akik bármilyen okból segítségre szorulnak.

Amikor 2017-ben egyesületünk támogatást nyert egy EU-s pályázaton programok megvalósítására, lelkesen vetettük bele magunkat a szervezési munkába. A rendezvények mind az egyesület tevékenységéhez illeszkedtek: helyi hagyományok ápolása, szakmai fórumok és konferenciák, kiállítások, szakmai tanácskozás, városvédő programok, iskolai előadások, táborok. Aztán tavaly tavasszal jött egy számunkra is ismeretlen helyzet, amikor a lezárások következtében nem volt lehetőségünk programokat szervezni. Majd nyáron fellélegeztünk és gőzerővel igyekeztünk a vállalt feladatot teljesíteni. De az újabb lezárást követően bizonyossá vált számunkra, hogy az eredeti vállalkásunk szerint nem fogjuk tudni a pályázatunkat befejezni.

A koronavírus okozta járványhelyzetből adódóan az irányító hatóság felkínálta azt az alternatívát, hogy a pályázatok lezárását más módon lehessen befejezni. Egyesületünk megvizsgálta annak a lehetőségét, hogy a rendezvények helyett higiéniai tisztasági csomagok osztásával zárja le a pályázatot és éltünk a felkínált lehetőséggel. A tisztasági csomagok osztásával hozzájárulhatunk a személyes környezet higiénijának javításához, ezáltal a járványügyi helyzet pozitív irányú kezeléséhez, miközben e tevékenységünkkel a helyi közösség társadalmi szerepvállalása is továbbberősödik, és a szervezet lakossági megbecsülését kiemelten erősíti a tevékenység.

A tisztasági csomagok törlőkendőt, antibakteriális folyékony szappant, kézfertőtlenítő gélt, légfertőtlenítő sprayt, 2 db maszkot és kéz- és bőrfertőtlenítő gélt tartalmaztak.

Egyesületünk felvállalta a 659 db csomag összeállítását, melyet az egyesület tagjai és önkéntesek végeztek el. Azért ennyit, mert a végső megvalósításhoz ennyi főt kellett volna még a rendezvényeinkre mozgósítani. A csomagokat olyan civil szervezeteknek adtuk tovább, akik karácsonykor és nagyobb ünnepeken az arra rászorulóknak csomagokat osztanak. Tizennégy szervezet között osztottuk el a csomagokat változó darabszámmal, ki többet, ki kevesebbet kért, annak megfelelően, hogy mennyi rászorult embertársunk volt a környezetükben. Az érintésmentes átadás is fontos tényező volt, így fénykép készítésével váltottuk ki az aláírásokat.

A tisztasági csomagok osztására a Szombathelyi Szépítő Egyesület EFOP- 1.3.5-1-2016-00639 azonosítószámú pályázatának, valamint a Magyar Állam és az Európai Unió támogatásának köszönhetően került sor az új koronavírus járvány fertőzés terjedésének lassítása érdekében.

A szervezetektől érkezett visszajelzések csak pozitívak voltak, mindenki nagy elismeréssel szólt a kezdeményezésről. Minden helyzetből hozzuk ki a legjobbat! Azt hiszem, ez az egyesületünknek most sikerült.

“Nem kötelező másokkal jót tenni. De ha jót teszel, az a jó valahogy visszajut hozzád.”

Hiszünk abban, hogy ezen cselekedetünk egy jó célt szolgálva egyesületünk hírnevét és megbecsülését is öregbíti.

Köszönet mindenkinek, akik bármely módon segítettek abban, hogy mind a pályázatunk, mind a csomagosztás megvalósuljon.

(„Jót tenni mindannyiunk kötelessége” – Ferenc pápa)

Szombathely, 2021. április 12.

Bódi Livia elnök (Szombathelyi Szépítő Egyesület)

Fotók: Bódi Livia

Hírek Kisújszállásról

35. Városszépítő Tábor

Az elvégzett munkákról címszavakban:

Az Iskola utcai játszótéren a játszótéri elemek festettük, levendulát ültettünk; a Kálvin park padjait le festettük. A határban lévő táblák lenolajoztuk. Az Arany Iskola Kálvin u. 3. szám alatti épületében pakolási munkálatokat végeztünk. A Mikes u. 4 szám alatt 5 db kiszáradt tuja fát vágtunk ki, valamint további elvadult fákat metszettünk, a Piculás melletti önkormányzati telek gaztalanítása is megtörtént. A helyszínen a kivágott zöld anyagot aprítógéppel daráltuk le és konténerrel szállítottuk el. Az aprítógépet és a konténeres szállítást a Kisújszállási Városgazdálkodási Nonprofit Kft. díjmentesen biztosította. A Szabadság téri épület udvarán gallyazási munkálatokat végeztünk. A Rákóczi u. 1. szám alatt a Kossuth Lajos Általános Iskola udvarán lévő sárga lelátók festettük. A festéket és eszközöket az Iskola biztosította. Lenolajozási feladatokat végeztünk: megújult a gémeskút, a bárányos kút, a kunkapu, és a Kossuth 2 előtti kopjafa. A Kumánia Gyógy- és Strandfürdő Kft. által biztosított festékekkel a csónakázó tó körüli korlátot festettük le. A Kossuth Lajos u. 3-9 társasházak előtti fehér, a Rákóczi és Deák Ferenc utca felőli zöld lánc korlátok festettünk. A Művelődési ház nagykapujának és fa lécz kerítésének festését is elvégeztük. A Süsü játszótéren, előbb takarítási és gyomlálási munkálatokat végeztünk majd a játszótéri elemeinek lazúrozását és festését került sor. Az Izraelita temető gondozásában nagyot léptünk előre. A temető teljes területén sikerült levágni a fűvet, valamint a leghátsó sírokig is eljutott a líciumot, vadrózsát és akácot kivágó szorgos csapat. Megújultak a fehérre meszelt kő virágtartóink és kukáink, és a Ligeti padok a futópálya körül, valamint a Csukás Emlékfalat is sikerült bemeszelnünk. A Déli temetőben sírgondozási munkálatokat végeztünk. Megújulhattak a katona és pedagógus sírok, valamint a Szovjet Emlékmű környéke. Az Alkotóház Nyár utcai kerítés elemek felújítása és festése is megvalósult. A kisújszállási MÁV Állomás peronján lévő kő virágtartókba ültettünk egynyári virágokat, Vatai Csaba egyesületi tagunk adományának köszönhetően.

Táborozó gyerekek:

A táborban összesen 33 általános iskolás, 36 középiskolás és 1 óvodás Nagy Amanda vett részt. Nagy öröm számunkra, hogy a vidéki lakhelyű, de városunkban tanuló közép- (és kisebb számban általános-) iskolások is örömmel vesznek részt a munkában. Még nagyobb elismerés, hogy egykori, ma már nem Kisújszálláson élő városvédő táborozók is elküldik gyermekeiket (nagyszülőkön keresztül) a táborba, mert fontosnak tartják a szülővárosához való kötődést, valamint a városszépítés gondolatának gyermekeikbe történő plántálását. Illetve olyanok is részt vettek a táborban, akik kisújszállási lakosok, de más településen járnak középiskolába. A táborban közösségi szolgálatot összesen 5 középiskolából 36 diák teljesített összesen 875 órában. Nagy öröm volt mindannyiunk számára, hogy a rekkenő hőség ellenére, minden gyerek szépen, fegyelmezetten végezte el a rá szabott feladatot. Dicséret illeti minden résztvevő gyereket. Ezen felül viszont a nagy odafigyeléssel, szorgalommal és kitartással végzett különösen nehéz fizikai munka elvégzése miatt az alábbiak külön dicséretet is érdemelnek: Zilizi Tibor, Monoki Szilárd, Tajsz Lili, Dávis Vanda, Karkusz virág, Mátyus Boglárka,

Boros Gergő, Bartha János, Tárati Renátó, Szanyi Krisztián, Szekeres Anett, Tagliatti-Ökrös Heléna, Farkas Bence, Szabó Áron, Kalmár Zsolt, Juász Krisztián, Nyíkos István, Dömök Péter, Kittlinger Aisa, Stumpf Anna.

Köszönjük a nagylelkű támogatást és az adományokat!

A KUNSZÖV Textilruházati Kft-nek és külön köszönet Somlyai Árpádné Erzsikének, a rendkívül jó minőségű 101 db szitázott pólókat. Rendkívül hálásak vagyunk a nagylelkű adományért.

A KUMÁNIA GYÓGY- ÉS STRANDFÜRDŐ Kft.-nek és külön köszönet Kecze Mátyás ügyvezetőnek, hogy a három délutánra felajánlotta a táborozó gyermekeknek díjmentes strandolási lehetőséget. Nagyon hálásak vagyunk a felajánlásért. Köszönjük Fodor Kálmán szakmai segítő együttműködésért.

Kisújszállási Városgazdálkodási Nonprofit Kft-nek és Tóth Zoltán ügyvezetőnek, hogy díjmentesen rendelkezésünkre bocsátotta LINDDANA aprítógépet kezelő személyzettel 3 napra, a zöld hulladék konténerben történő elszállítását, továbbá hogy a festék költségeinkhez is hozzájárult.

Kisújszállás Város Önkormányzatának, Kecze István Polgármester Úrnak és a Képviselő testületnek, hogy jelentős összegű támogatást szavazott meg Egyesületünknek a táborra.

Köszönjük a Nemzeti Együttműködési Alapnak és a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.-nek a NEAO-KP-1-2021/6-000031 számú pályázatban rögzített támogatást.

Külön köszönjük Tóth József főigazgatónak és Erneszt Antal Pál tagintézmény vezetőnek, hogy a Móricz Zsigmond Református Kollégium Arany János Általános Iskola Tagintézménye a tábor idejére rendelkezésünkre bocsátotta a Szabadság téri épületet. A tábor és az étkezések helyszínéül, evőeszközöket, raktárhelyiségeket, valamint 2 fő (Pádár Sándorné és Juhász Lajosné) dolgozóját is.

Minden segítség nagyon jól jön így Janó Lajosnak, hogy a Vigadó Kulturális Központ felajánlott egy természetfilm díjmentes vetítését. A kisújszállási COOP ABC 10 zsugor ásványvizet, az Arany iskola 4.a osztálya 3 zsugor ásványvizet, Vatai Csaba egyesületi tagunk 3 láda virág adományát, Nagy Gy. Róza és Ábri Lukácsné pénz adományát. Az Optibusz-City Közlekedési Kft-nek, hogy díjmentesen biztosított helyi járat szállította a munkát végző felnőtteket és gyerekeket.

Táborban vagy közvetlen előkészítésben résztvevő felnőttek összegzett létszáma: 35 fő

Ábri Imre; Boda János; Balogh Bea, Borók Endréné; Dr. Varga Zoltánné Erzsike; Fekete Istvánné; Fekete Sándorné; Fekete Tamás András; Geszti Jánosné; Gulyás Sándor; Holló Lászlóné Magdi; Horváth Lászlóné; Janó Valéria; Kása Attila; Kása Gábor; Kása Gáborné; Kerekesné Szűcs Ibolya; Klauszmann Zoltán; Kovács Sándorné; Majláth Krisztián, Molnár Imre; Mrenáné Gönczi Katalin; Nagy Lajos; Oláhné Széll Mária; Ráczné Vatai Erzsébet; Sebestyén János, Szabó Lajos; Szűcsné-Nagy Zita; Tatár-Balla Ágnes; Tatár Zoltán; Tóth Erzsébet; Tuka Antal; Újfalvi Béla; Végh Melinda; Zsoldos Zoltán. KÖSZÖNET ÉS HÁLA MINDENKINEK!

Táborzáró:

A tábor emlékéül fehér virág magnólia fát ültettünk a parkba a II. Világháborús emlékmű elé. Hagyományosan így most is a tábor utolsó napján 11:30-kor megemlékeztünk a Holokauszt kisújszállási áldozatairól a Pallagi Gyula téren kialakított emlékfalnál. Dr. Ducza Lajos tiszteletbeli elnökünk mondott beszédet. A megemlékezés végén tiszteletünk jeleként, apró kavicsokat helyeztünk el az emlékfalnál. A tábor utolsó ebédjét a Kisúj Étteremben fogyasztottuk el, mely után a közeli fagyizóban hűsíthették magukat a gyerekek a jutalom két gombóc fagyival.

Végső értékelés

A 35. Városszépítő tábor – hasonlóan az előző évek, évtizedek táboraihoz – rendkívül hasznos, értékmegőrző és egyúttal értékteremtő programja volt Kisújszállásnak. A munkát végző diákok és felnőttek példaértékű, hatékony és látványos módon tették szebbé közterületeinket, annak ellenére, hogy a tábor hete alatt rekkenő hőségben kellett dolgozniuk. Az ilyen jellegű közösségi munka csoportformáló hatású: egyszerre kovácsolja össze a különböző korosztályú résztvevőket (gyerekek, tinédzserek, felnőttek, nyugdíjasok) és egyúttal remek együttműködési készségre sarkallja őket. A tábor erősíti a lokálpatriotizmust, legjobb bizonyíték erre az, hogy a korábbi táborozók most már felnőttként saját gyermekeiket is elküldik a városszépítő hétre. Külön öröm, hogy a tábor résztvevői megismerkedhetnek Kisújszállás helyi értékeivel, és részt vehetnek azok megóvásában. Bízom benne, hogy az országban egyedülállóan működő tábor még hosszú ideig szolgálhatja szeretett városunkat.

Kisújszállás, 2021. július

Kása Attila
titkár/táborvezető

Képek a 2021. évi Torockói Ifjúsági Örökségvédő Táborból

Fotók: Pinczésné Kiss Klára

Hírek Várpalotáról

Várpalota 1951. október 21-én lett város ! 70 éve! Ünnepeljük meg!

Városlakóként mit adhatunk ajándékba az ünnepeltnek?

Külszint! Szép külsőt! Szemgyönyörködtető utcafrontot, virágos ablakokat, erkélyeket, háztömböket!

Zsúrizás nem lesz, csak bemutatkozás! Beszéljenek róla a járókelők,, a beküldött és általunk is fotózott képek, az emberek tetszése!

Mit ad Neked, ha részt veszel benne?

Gyógyíthatod a járvány okozta lelki sérüléseidet! A szakemberek egyetértenek, a kertészkedés a legjobb gyógyír most: stresszoldás, mozgás, D vitamin, célok, tervek, eredmények....ÖRÖM!

Jelentkezés itt:

viragosvarpalota@ gmail.com

(Városrész, cím, képküldés, üzenet, ismerősök ajánlása....)

A képekből Ö N G Y Ó G Y Í T Ó Ú N N E P L Ő K címmel sorozatot indítunk az interneten (Virágos Várpalotáért oldal)

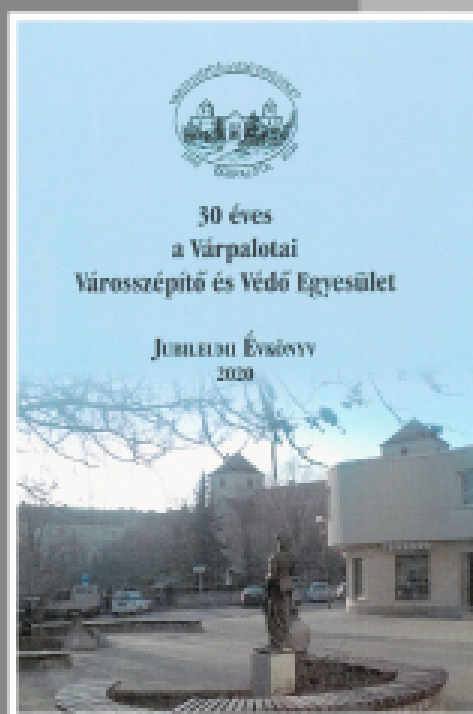
KEZDJÜK!

Örömteli kertészkedést, készülődést kívánunk!

Városszépítő és - védő Egyesület

Köszönettel és üdvözlettel: PL

A Városszépítő és -védő Egyesület jubileumi
közgyűlésének tervezett helye és ideje:
Thury-vár Thury Terem, 2021. szeptember 30. 16:00

Meghívó

A várpalotai Városszépítő és -védő Egyesület,
valamint a THURY-VÁR Nonprofit Kft.
– Krúdy Gyula Városi Könyvtár
tisztelettel meghívja Önt és családját az

Egyesületünk története képekben
című kiállítás megnyitójára, valamint a

**30 éves a Várpalotai Városszépítő
és -védő Egyesület**
jubileumi évkönyve bemutatójára

Időpont:

2021. szeptember 2. 17:00

Helyszín:

Krúdy Gyula Városi Könyvtár, kamaraterem
8100 Várpalota, Szent István út 28.

A rendezvényt köszönti:

Campanari-Talabér Márta polgármester

A kiállítást megnyitja:

Petrovics László ny. tanár, egyesületi elnök

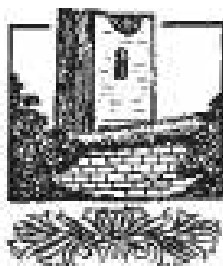
A könyv bemutatásában közreműködnek:

Budai László könyvtárvezető • Horváth Tamás igazgató,
(Várpalotai Köszolgáltatón Nonprofit Kft.)
• Sipos Tamás önkormányzati képviselő • Pócsik József
igazgató • Zöld Istvánné egyesületi tisztségviselő

A felmerülő kérdésekre, illetve észrevételekre
a kötet szerkesztője válaszol

A program a XXXVI. Várpalotai Napok keretében valósul meg

Hírek Partiumból, Nagyváradról

PARTIUM

XXV.
ÉVFOLYAM

A PARTIUMI ÉS BÁNSÁGI MŰEMLEKVÉDŐ
ÉS EMLÉKHELY TÁRSASÁG HONISMERETI LAPJA

2021.
I. SZÁM

DUKRÉT GÉZA

EMLÉKTÁBLA-AVATÁS

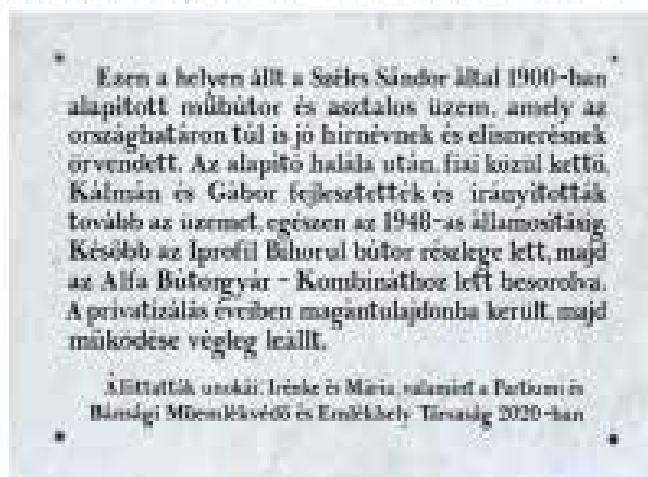
2021. február 25-én 17 órai kezdettel emléktáblát állítottunk a Királyhágómelléki Református Egyházkerület püspöki székháza udvari falán, a Széles Sándor-féle műbútorasztalos üzem felújításának 120. évfordulója alkalmából.

A megjelenteket Forró László püspökhelyettes köszöntötte. Csúry István püspök a kommunizmus áldozataira emlékezett. Szabó Ödön parlamenti képviselő, az RMDSZ Bihar megyei szervezetének ügyvezető elnöke a XX. század traumáiról beszélt.

Dukrét Géza köszöntötte a megjelenteket, kihangsúlyozva, hogy szívügyünk a műemlékvédelem, s közöttük is az ipari műemlékek védelme. Ezen a helyen állott, nem is olyan rég, a híres bútorasztalos

üzem. Még emlékezett a hajdani gyárra. Ennek állítunk most emléket. Külön büszkék vagyunk arra, hogy ez a 26. emléktábla, amelyet egyesületünk állított.

Majd Szilágyi Péter ismertette a Széles Sándor-féle műbútorasztalos üzem történetét. Ezután Széles Sándor unokái, akik a táblát is készítették, Schneider Mária és Kósa Irén, valamint Szilágyi Péter leplezték az emléktáblát. Meleg Vilmos előadóművész egy összeállítást adott elő a kommunizmus áldozatairól. Ezután a jelenlévők bevonultak a székház tanácskozótermébe, ahol Tócsa Aron történész tartott előadást Embernek maradni embertelen időben – a kommunizmus nagyváradi áldozatainak emlékére címmel.

Dukrét Géza, Csúry István püspök, Forró László püspökhelyettes, Szabó Ödön képviselő és Meleg Vilmos előadóművész szólnak a megjelenteknek

Széles Sándor unokái, akik a táblát is készítették, Schneider Mária és Kósa Irén, valamint Szilágyi Péter leplezték le az emléktáblát

HA OLDAL

PARTIUM

Műzenigazgató-professzora, Rómer Flóris távozása az egyetemről és elköltözése Budapestről leűjtötte, kilátástalan helyzetbe juttatta a III. évfolyam elején tartó Czirbusz Gézát, akinek múzeumi munkalehetősége, keresetforrása megszakadt, hirtelen megszűnt: a szó szoros értelmében „kenyér nélkül” maradt. A koplalás, az éhezés fizikailag és pszichikailag is komolyan megviselte. Száraz keményen és vizen élt hosszabb időn át. A megoldhatatlan gondok, léteproblémák az öngyilkosság gondolatát és szándékát fellették agyában, szívében és lelkében. Többször is kiment a Duna-partra, hogy a folyóba ölje magát. Késégbőjű, valóság egzisztenciális helyzetéből kiutat keresve lépett be 1874. október 7-én Vácott a Piarista Rendbe, amelyet vallásos neveltetése dacára korábbiól nemigen ismert. Gimnáziumi oktatói, a premonstreik is szívesen fogadták volna – állítólag – soraikba. Czirbusz Géza választásának, döntésének valós indítékait, eredőit és összetevőit nem ismerjük. Életrajzírói némelyikének feltételezése szerint orientálódásában nem elhanyagolható szerepet kaphatott és játszhatott az a körülmény, hogy egyetemi oktatói közül hárman is a kegyesrend tagjai voltak. Motiválhatta elhatározásában a katonai szolgálat elkerülésének kínálkozó lehetősége is. Ifjú noviciusát a piarista rendtartomány vezetősége 1875-ben, főbőfokú tanulmányai befejezése előtt, kecskeméti főgimnáziumába irányította, ahol didaktikai és közirói tevékenységét elkezdhetette. A fájhalálról írott értékelésével jelentkezett, mutatkozott be a segédtanár újbórlétszerezőként a politikus Kállay Béni (1839–1903) irányította *Közt Nőv* című budapesti hislop hasábjain. Azt követően Beretz Antal (1836–1908) *Térkép* című folyóiratába írogatott természet- és földrajztudományi cikkeket. 1877-ben a Sáros vármegyei Kosszébenbe került. Ünnepehyes fogadalmat 1878. június 10-én tett, 1878. július 20-án pedig pappá szentelték. A teológiát magánúton sajátította és végezte el. *A kontinensok mellezé* című tanulmányának közlésével kezdte el 1878-ban költreműködését a *Földrajzi Közlemények* című szaklappal, amelyet aztán több mint két évtizeden át látott el folyamatosan geográfiai, néprajzi és könyvészeti cikkekkkel, tanulmányokkal.

Temes vármegye újjászervezésének centenáriumiát ünnepelték a Béga-parti városban 1879-ben, amikor Czirbusz Géza a kegyesrendiek temesvári főgimnáziumának tanárává vált. A rendház élén rektorként Horváth Pius (1819–1901) állt, míg a gimnáziumot Hensten Ferenc (1835–1906), Csaniád egyházmegyei áldozár igazgatta. Fiatal pedagógusként Czirbusz Géza nyomban tevékenyen bekapcsolódott Délmagyarország közigazgatási, gazdasági és művelődési központjának szellemi, kulturális és tudományos életébe. Főgimnáziumi tanártársa, a matematikát és fizikát oktató dr. Kuhn Lajos (1844–1902) – aki országos hírnévnek örvendő ornitológusként az 1874-ben megalakult Délmagyarországi Természettudományi Társulat titkári tisztrét is betöltötte – támogató ajánlásával 1879. november 15-én felvételét kérte az egyesülethez. Új tagként a Délmagyarországi Természettudományi Társaság 1879. december 15-én a vármegyeháza nagytermében megtartott ülésén felolvasta

A partingedekesek desztinációjáról címen első nyilvános előadást, amellyel élénk figyelmet, érdeklődést és általános tetszést kelteve visszhangos sikert aratott. Érdekesen, fokozott figyelmet ébresztően tárgyalta a partemelkedések és süllyedések elméletét, a legújabb kutatóforrások eredményei alapján írta le, mutatta be az emelkedési öveket a föld különböző helyein, és említést tett a földtekének egy új felosztásáról, amelyet saját nézeteként, eredeti felfogásaként és teóriájaként rendkívül vonzón és meggyőzően adott elő. Az elnök, báró radnai Nikolics Fedor (1836–1903) földhírtokos indítványára jegyzőkönyvi köszönetet mondtak a „nyújtott élvezetért” az előadónak, akit nyomban felkérték, hogy értékelésének szövegét közlésre adja át a *Térkép-tudományi Füzeteknek*.

A negyedévenkénti megjelenése ártott szaklappal 1880/1. számában publikálta Czirbusz Géza tanulmányát, amely aztán különnyomatban, a szerző első könyveként is megjelent 1880-ban a Csaniád-egyházmegyei Nyomda betűivel. Pár hónap leforgása alatt Czirbusz Géza főgimnáziumi tanár lendületes, sokrétű tevékenységével elnyerte a Maros, a Tisza és az Al-Duna határolta országrész természetbúváiraik rokonszenvét, egyöntetű megbecsülését: a Délmagyarországi Természettudományi Társulat 1880. január 18-án Temesvárott, a vármegyeház dísztermében tartott tisztújító közgyűlésén dr. Láng István (1846–1905) főreáliskolai tanárral párban Czirbusz Gézát az egyesület titkárává választották. Az elnöki székbe közfelkáltsással Török Jánost (1843–1892), Temesvár szab. kir. város polgármástrát emelték, míg alelnöki feladatokkal dr. Szalkay Gyula (1843–1919) főreáliskolai tanárt és dr. Breuer Ármint (1846–1909), Temes vármegye főorvosát ruházták fel. Mivel nem sok idő múltán Láng István lemondott tisztségéről, három éven át főtitkári státuszban Czirbusz Géza egymaga vitte, odaadó buzgólkodással intézte a társulat ügyeit: hivatali, szervezési teendői ellátása mellett példás hozzáállással és körültekintéssel szerkesztette a *Természettudományi Füzeteket*, amelynek hasábjain 20 tanulmányát, értékelését, valamint több tucat tudósítást, hírt, jegyzetet, apróbb közleményt jelentetett meg, sajtó alá rendezte és korrigálta az egyesület kiadványait. Szorgalmas munkatársa maradt a *Földrajzi Közleményeknek*, ugyanakkor írásokkal jelentkezett a *Magyar Gaia* és a *Tarinté Lapja* oldalain is. A tanintézet igazgatójánál, Torday Györgynél (1839–1905) kijárta, hogy a Temesvári Állami Főreáliskola 1872-ben felavatott Szerb (ma: Gh. Lazár) utcai mutató épületében egy szobát biztosítson a titkár-elődje, dr. Kuhn Lajos

Bánági bolgár párok

főispánja, Rácz Athanáz alispán, Breuer Ármán megyei főorvos, dr. Szalkay Gyula tanár, társulati alelnök és Czirbusz Géza tanár és főtitkár is részt vett, aki aztán a *Természettudományi Füzetek*, a *Délmagyarországi Lapok*, valamint a fővárosi sajtótermékek hasábjain a bécsi utazó temesvári időzésének minden mozzanatáról, eseményéről beszámolt. Dr. Emil Holóbot, a *Sieben Jahre in Süd-Österreich* című nagysikerű könyv szerzőjét a Délmagyarországi Természettudományi Társulat tiszteletbeli tagjává fogadta.

Zsúfolt ház előtt, három ízben tűzte műsorára, mutatta be a temesvári színtársulat a *Városierdőben* című operát, amelynek „pompás zenéjét” Heller Vencel József (1849-1914), a 29. gyalogezred zenekarjának karmestere szerelte, szöveggönyvét meg Czirbusz Géza írta.

Bonnaz Sándor (1812-1889) püspöknek, „Délmagyarország legelső főpapijának, lepadakozóbban pártoló Macenásának, a művelődési törekvések legkésőbb előmozdítójának” kétszeres örömmel dedikálva Temesvárott a Természettudományi Társulat kiadásában – nagyobb részt a szerző saját költségén –, a Csanád egyházmegyei Nyomda betűivel jelent meg 1882-ben Czirbusz Géza *A dél-magyarországi bolgárok etnológiai magánrajza* című, 11 ív terjedelmű, szép kiállítású, tudománytörténeti jelentőségű kötete, amelyről hírt adott, méltatólag tudósított és számolt be a *Természettudományi Füzetek*, a *Délmagyarországi Lapok*, a *Temesvári Zeitung* mellett a *Hon*, *Posti Napló*, *Egyetértés*, *Gazette de Hongrie*, *Budapesti Szemle* és a *Földrajzi Közlemények*. A magyarországi bolgárság tudományos kutatásának alapjait megvető monográfia német

nyelvű változata *Die südungarischen Bulgaren* címen, heritóján Wien-Triestben jelzéssel 1884-ben hagyta el a nyomdát. Czirbusz Géza *A krassói bolgárok* című tanulmányát a *Földrajzi Közlemények* jelentette meg, majd 1883-ban Budapesten különnyomatként is nyomda-festéket látott. A Temesvárost tanárkodó föld- és néprajzkutató publikációi révén országos viszonylatban is számontartott, elismert „bolgár szakértővé” vált. Közélről sem véletlen, hogy az 1889-ben alapított Magyar Néprajzi Társaság – amelynek keretében a Magyarországon élő nemzetiségeknek megfelelően nyolc szakértői szekció alakult – a bolgár tagozat elnöki tisztét 1890-től Czirbusz Gézára ruházta.

„Mesterségesen előkészített körülmények” ragadták ki Czirbusz Gézát 1882 őszén megszokott működési köréből és Temesvárról, hol kedvvel és odaadással fáradozott a Délmagyarországi Természettudományi Társulat eszméinek és célkitűzéseinek szolgálatában. Veszprémi főgimnáziumába helyezte át a kegyesrend előjárósága. Az 1882. októberi választmányi grúléson az „elnökké” dr. Szalkay Gyula az elköltözött titkár érdemeiről és a társulat főhírágoztatására irányult tevékenységéről szólván, azt mondja, hogy Czirbusz Géza nemcsak föllovasási és a társulat közlönyének szerkesztése, hanem azáltal is, hogy meghonosította nálunk az etnografiát és oly önálló műveket írt, melyekről a fővárosi sajtó méltánylással és elismeréssel nyilatkozik a társulatrak magasabb polcra emeléséhez jelentékenyen hozzájárult; indítványozza ennél fogva, hogy a választmány szavazzon

Czirbusz Géza jelenleg veszprémi kegyesrendi főgymnasiumi tanárnak köszönetét, elismerést és értesítve a tartozásait főnököt volt titkáruknak érdemeiről és egyúttal kéri föl, hogy a megkereséshez mellékelte küszködő levelet juttassa hivatalosan Czirbusz Géza kezébe”.

Nem jó szívvél és kedvvel távozott Czirbusz Géza Temesvárról, ahol nagyon intenzív, sokrétű és gyümölcsöző tevékenységei bontakoztak ki. Az újabb tervek, elképzelések és efféle törekvések őzöme foglalkoztatta. Az etnográfia felkarolásán, az antropológiai múzeum létrehozásán különösen szorgalmazta, hogy a Délmagyarországi Természettudományi Társulat vállalon hatékony szerepet a mezőgazdasági termelés korszerűsítésében, eredményesebbé tételében. Javaslta a haltenyésztés meghonosítását, elterjesztését, a barátszat megújítását, korszerű alapokra helyezését, valamint a vidéki vándorlődadások rendszerezését a tájegység községeiben, falvaiban és kisvárosaiban. A vezetőség és a tagok erősen figyelte elköl-tözését, de a kegyesrendiek döntését nem lehetett meg-fellebbezni, visszavonni.

Veszprémbe kerülve Czirbusz Géza didaktikai feladatai példás abszolválása mellett továbbfolytatta a vérévé vált tudományos kutatói, szakirói, ismeretterjesztői és közösségépítői tevékenységét is. Kezdeményezői egyike volt az 1884-ben megalakult Balaton Egylet létrehozásának. Tanári vizsgát tett földrajzból és történelemből 1884-ben a budapesti tudományegyetemen, ahol 1886-ban *A délmagyarországi halgárák* című dolgozata megvédésével doktori rangot és címet is szerzett. Doktori szigorlatának fő tárgya a földrajz volt, míg mellék tárgyai a világtörténelem és az oklevéltan. Cikkei, esszéi, természettudományi, földrajzi és közgazdasági témájú írásait a *Veszprém, Székesfehérvár és Váralja, Zala, Teremtés-tudományi Közöny, Közoktatás* című lapokban közölte. Munkatársak szorgodott 1882-től kezdődően a *Magyar Állam* című fővárosi konzervatív napilapnak, amelynek oldalain aztán 27 éven keresztül publikálta cikkei. Veszprémből 1885-ben Szegedre, 1889-ben Kolozsvárra, 1892-ben Lévára, 1893-ban Nagykárolyba helyezték, nevezték ki főgymnasiumi tanárnak. Időközben 1890-ben Budapesten német nyelv és irodalom tanári oklevelet is szerzett. Francián, ahol és amikor szükség volt rá, képezés nélkül oktatott. Szatmár vármegye székvárosában a Kölesy Kört megteremtő értelmiségi csoporthoz tartozott, ismertetőt írt 1895-ben az Ecsedi lapról, a Magyar Földrajzi Társaság ülésén meg előadást tartott lecsapolásáról. Tárcagyűjteményt jelentetett meg 1896-ban Nagykárolyban *Hegyes-nőgyón* címen. Nagykárolyi tanárkodása korszakában (1893-1905) Szabó Ferenc (1843-1905) esperes-plébános, történész *Történeti, Nép- és Földrajzi Könyvtár* sorozatában 5 kötetben, 7 részben, „a szövegbe nyomott számos ábrázolattal és térképmelléklettel” Nagybeszkereden kiadta Adriano Balbi (1782-1848) olasz geográfus *Egyetlen földrajzi a művelti község számára* című művét, amelyet dr. Czirbusz Géza úgy magyarított, hogy szövegét „teljesen átdolgozta és tetemesen kibőví-tette”. Eredeti hozzájárulásár 7/8-ra bersülte, kvantifikálta. Torontál vármegye központjában látott nyomdafestéket *Magyarország* című kötete is 1898-ban.

Közel két évtized múltán pedagógiai és tudósi pályája visszakanyarodott a Bánság szívébe: 1900-tól ismer a temesvári kegyesrendi főgymnasiumban tanított történelmet és földrajzot. A tanintézet és a rendház épp az új, korszerű hajlék felépítése elvi, jogi és anyagi feltételei kijárásának, megteremtésének közében égett a 20. század első éveiben. Budapesten adta ki 1900-1901-ben a Kognitív és Társas Magyar Földrajzi Intézet két kötetben dr. Czirbusz Géza *Földrajz a középiskolák számára* című tankönyvét. A Béga-parti városban, a Polasek-féle Könyvkereskedés kiadásában 1902-ben jelent meg *Magyarország a XIX. század elején, föld- és néprajzi, természetgazdasági és társadalomtudományi szempontból* című vastkos kötete, amely komoly vitát kavart, ellentétes indulatokat, véleményeket, nézeteket és állásfoglalásokat keltett. „Nagy beszű művel gyarapította a rendkívül termékeny szerző a magyar földrajzi irodalmat. Ilyen jó összefoglaló mű Hunfalvy munkái óta nem jelent meg Magyarországról – jegyezte meg a *Havasdi Század* recenzense. – Nem először küzd ugyan meg a tudós szerző Magyarországról összefoglaló földrajzának nehéz feladatával, mert a Balba-féle nagy munka magyar átdolgozásakor szintén egészen és önállóan írta meg hazánk hegy- és vízrajzát, de irodalmunkban egészen új Magyarország gazdasági, társadalmi és helyrajzi leírása, ilyen egészen modern, objektív felfogásban.”

„Megjelent egy könyv. Hatalmas, tudós munka. Szól Magyarország állapotáról. Írta egy katolikus pap, Egy piarista szerzetes, dr. Czirbusz Géza. És ezt a könyvet mégis a titkos és nyílt klerikális sajtó szidja. Nagyon érdekes jelenség. A könyvnek tudnunk az a hibája, hogyha nem is ment némi elfogultságtól, de becsületes, igaz hangú könyv. Néhol szinte radikális” – kezdte a kötetet méltató *Egy szerzetes könyve* címen a *Nagyváradi Napló* 1902. november 9-i számában közölt jegyzetét, közpublicisztikáját Ady Endre (1877-1919). A könyv szellemében a magyarság nagyvárosi hőbortját, cinikörögát, pökhendiségét, kivagyiságát elmarasztaló eszmefuttatását a fiatal újságíró a következő mondattal zárta: „Érdekes és becsületes könyv a Czirbusz Géza könyve. Bár csak tanulmányok belőle a szerző – papkollektívák és mindenféle egyházi és világi klerikálisok.”

Temesvárra visszatérve újra bekapcsolódott a Dél-magyarországi Természettudományi Társulat tevékenységébe is. Nyilvános előadást tartott *A Dunánél áll magyarságai áttöréséről*, amelynek szövegét 1903/1. számában közölte a Tőkés Lajos (1873-1951) főtitkár szerkesztette *Természettudományi Füzetek*, amely a *Dél-magyarországi pillanatnyi földrajziak* című kisebb közleményének is helyet biztosított 45. oldalán. *Völgyképződés Délmagyarországon* címen prezentált „geomorphológiai vázlatának” szövegét 1904/2-3. számában hozta a szakközlelőny. Szorosabb kapcsolatot dr. Czirbusz Géza azonban a Délmagyarországi Kárpát Egyesülettel épített ki és tartott fenn, amely piarista tanárúasa, Szokán Sándor (1848-1905) Tatára költözését követően főtitkárává választotta, amely műndiségében dr. Kovács Géza tanár társaságában alapította és szerkesztette a sakk-melléklettel betente kérszer megjelenő *Déludári Sport*,

valamint a Délvidéki Kárpát Egyesület és a Délmagyarországi Táj- és Néprajzi Múzeum értesítőjét, a *Déli Kárpátokat*. A negyedévente kiadott közlöny a délmagyarországi turistamozgalom fellendítését, ápolását és a néprajzi kutató- és gyűjtőmunka előmozdítását, felkutatását vállalta és tekintette elsőrendű feladatának. A Délmagyarországi Kárpát Egyesület választmányi tagjaként illetve főtárhásként több kirándulást és tanulmányutat szervezett és vezetett a Dél-Bánság hegyeibe.

Szerkesztőként dr. Czirbusz Géza a turisztikai és népiismereti lapban megkülönböztetett figyelmet és teret szentelt az etnográfának, amelynek *Délmagyarországi néprajzi közlöny* címen már a beköszöntő számtól kezdve külön rovatot biztosított, amelyet *Gazdaságosabb délvidéki etnográfia* című írásával vezetett be. Itt a Szeged környéki tanyavilágból élő szőlősekről, a lunkányi és a bisztravölgyi románokról, a zenebónáról, a nyenyecéről, tilinkóról és más őshangszerekről. Terjedelmesebb írásokban ismertette a Cárko-Gugu-hegység otmait. Külső munkatársak – Ioan Muntean, Hermann Antal (1851-1926), Friedrich Ströhl, A. Teodorovics, Schmidt Ágoston, Ioan Epure, Martin Neagu, Terentius Bugariu, Szekesik Andria, P. Milankovics, Dionisie Lantia, ifj. Vrăns Petru, Mayer János, Vlăsies Mátyás stb. – írtak a 7 bánsági nemzetiség – a románok, németek, szerbek, szlovákok, krassóvások stb. – tárgyi és szellemi hagyományairól, népművészetéről, építészetéről, viseletéről, szokásairól, hiedelmekéről, táncairól, dalaikról. A különböző etnikumok népdalainak, szőlőssáinak magyarra fordított változatait is rendszeresen közölték. Nagyobb terjedelmű dolgozatokat írt dr. Czirbusz Géza a Cárko-Gugu-hegységről, a Karánsebes melletti Ovidius-toronnyról és a huzásfürdői sós szökőkútról.

Az *Etnográfia* hasábjain az elismert néprajzos, Hermann Antal egyetemi tanár – aki egyébként a temesvári Szabad Lyceum keretében 1904. március 4-én előadást tartott a bánsági néprajzi munka fontosságáról – üdvözölte az ország egyik legfontosabb gazdasági, kulturális és néprajzi központjában indított szakkiadvány megjelenését, lezárva: „A Délvidék népi és táji kutatására nincs is alkalmasabb ember, mint Czirbusz Géza, a jeles geográfus és etnográfus.”

Főgimnáziumi tanárként etnográfiai tárgyú önképző-kori pályatettelek meghirdetésével, kiírásával a tanulóifjúság körében is elhivatott a néprajz iránti érdeklődés magrait. Minden törekvését és energiáját régi vágya, célkitűzése és rögeszméje megvalósítására, a néprajzi és antropológiai múzeum megteremtésére összpontosította. Közel negyed évszázad múltán a temesvári Táj- és Néprajzoló Múzeum megnyitásával testet öltöttek, végre konkretizálódnak Czirbusz Géza az 1880-as évek legelején a délmagyarországi antropológiai és néprajzi kutatások fontosságáról megfogalmazott eszméi, elvei és javaslatai. Az 1902-ben összeállt gyűjteménynek, a megszületett táj- és néprajzi múzeumnak Marsits Rozina (1856-1919) igazgatónő nyújtott ideiglenes hajlékot az Állami Felső Leányiskola 1902-ben felavatott, Baumhorn Lipót (1860-1932) és Klein Jakab (1855-1928) tervezte impozáns, angol neogót stílusú épületegyüttesében.

A dr. Czirbusz Géza és dr. Kovács Géza szerkesztette honismereti közlöny felhívással fordult a közönséghez a néprajzi múzeum támogatásait, az etnográfia körébe vagyis, XVIII-XX. századi tárgyak (a régészeti és történelmi és régészeti múzeum gyűjteménye) adományozását kérve, mint például: „Ünneplő és házi viseletet, fehérneműt, varrottat, szőttet, hímzéseket, csipkéket, szalagokat, öveket, népies házi bútorkat, ággyakarkat, asztalterítőket, agyag- és fatálcákat, evőeszközöket, csutorákat, kulacsokat, gyékény- és szalmafonatokat, kosarakat, kosokát [...] stb.”. Az első adományozó a Délmagyarországi Történelmi és Régészeti Társulat volt, amely 1904 februárjában átengedte a néprajzi múzeumnak azt a 21 néprajzi tárgyat, melyet 1902-ben államköltségen vásárolt. Az adományozásra felfigyelt a Könyvtárak és Múzeumok Országos Felügyelősége – amely első vidéken rendezett közgyűlést 1904. október 28-29-én épp Temesvárott tartotta – és kérdést intézett a Kárpát Egyesülethez, hogy a néprajzi múzeum anyaga tulajdonképpen kinek a tulajdona. A válaszára a *Déli Kárpátok* tájékoztatót: „A főtárház, dr. Czirbusz Géza megnyugtatta a felügyelőséget, hogy ez a múzeum a fölépítendő temesvári múzeum alosztályának contemplációs elejétől kezdve, s az marad továbbra is, annál inkább, mert Temesvár városa a Táj- és Néprajzoló Múzeum berendezésének költséget nagylelkűen viselte.” A fölépítési szakhatóság jóváhagyásával, körültekintő egyeztető tárgyalások után a Délmagyarországi Történelmi és Régészeti Múzeum-társulat a számlájára kiutalt évi 500, majd újabb 300 koronás állami segélyt is átengedte a Délvidéki Kárpát Egyesületnek az etnográfiai gyűjtemény gazdagítása, fejlesztése céljára. A múzeumpártolók helyszíni gyűjtéseket is végeztek. Marsits Rozina és Tőkés Lajos tanárok a krassóvások vidékéről, illetve a krassói románság köréből szereztek a múzeum számára különféle tárgyakat. A *Déli Kárpátok* az anyag folyamatos számszerű növekedéséről számolt be, 2. számában 56, a 3.-ban már 72 tárgy beszerzéséről tudósított.

A gyűjtő-, a kutató- és múzeumfejlesztő munka megtorpont, majd csöndesen kihunyott 1904 nyarától-őszétől kezdődően, mivel dr. Czirbusz Gézát Sátoraliúj helyre helyezte át a piarista rendi tiszvárosa után nem akadt, aki vállalta volna a *Déli Kárpátok* néprajzi részének szerkesztését és a múzeumi gyűjtemény gondozását. Két követben Budapesten jelentette meg 1904-ben dr. Czirbusz Géza Temesvárott befejezett *Földrajzi közlöny. Ragotzicz Alajos földrajzi alapszöveg* című művét. Temesvárott láttak nyomdafestéket 1906-ban *A délmagyarországi halászlégyelőről és A szegedi magyarok* című tanulmányai.

Három évet töltött Sátoraliúj helyen az „alacsony, vézna, idegesen mozgékony”, de az átlagosnál lényegesen műveltebb, olvasottabb és felkészültebb középiskolai tanár, 1906-ban a piarista rendtartomány vezetője jóvoltából visszakérült a hajózható Béga-csatorna mellékre, de nem Temesvárra, hanem a tocolathoz közelebb fekvő Nagybecskerekre. A főgimnázium tanárként szaktárgyai – a földrajz és történelem – mellett filozófiát és francia nyelvet is tanított. Föld- és néprajzi előadásával növelte a Szabad Lyceum tudománynépszerűsítő előadá-

asának látogatottságát. Tagja lett a Torontói Kultúregyesület igazgatóválasztmányának. Cikkeket közölt a Torontói vármegye székvárosában magyar és német nyelven megjelenő lapokban. Nagybecskerekben adta ki *A Kérpátrak legyezők és földünk ariái* (1908), *A magallat az etnográfikában és a Nemzetek alakulása antropológiai szempontból* (1910) című könyveit. A Borovszky Samu (1860-1912) szerkesztette *Magyarország Vármegyéi és Városai* monográfiasorozat Téneseinek és Torontónak szentelt vasikos kötetében a két vármegye lakó népeket bemutató fejezetek a bolgárokat leíró és prezentáló részeit dr. Czirbusz Géza írta.

Tudományos és didaktikai pályája csúcspontját a polihisztoroknak tartott dr. Czirbusz Géza 1910-ben érte el, amikor kinevezték a budapesti tudományegyetem geográfia tanszékére nyilvános rendes tanárnak. Lóczy Lajos (1849-1920) lemondásával 1908-tól szabaddá vált katedrára Cholnoky Jenő (1870-1950) és dr. Czirbusz Géza pályázott. Az egyetem vezetőségének válasza az 1910/11-es tanévtől kezdődően - nem deríthető ki, hogy milyen kritériumok, szempontok és megfontolások alapján - a nagybecskereki főgimnázium 57 esztendőes tanárára, dr. Czirbusz Gézára esett. Egyesek szerint a szerzetes-tanár kinevezésével Apponyi Albert (1846-1933), vallás- és közoktatásügyi miniszter gesztust kívánt mutatni és tenni a Katolikus Néppártnak. Döntése meglepetést, zavart, bizonyos körökben felháborodást és heves tiltakozást kellett. A Magyar Földrajzi Társaság küldöttségét mentesített Bécsbe I. Ferenc József császárhoz és királyhoz, megkísérelve Czirbusz Géza professzori kinevezését elgáncsolni, megakadályozni. Mellőzte, módszertelen kiszorította a szervezet tevékenységéből a „benetámadó” a Magyar Földrajzi Társaság, a *Földrajzi Közlemények* pedig nem közölte tanulmányait, nem szemlélte könyveit. A kiközösítés, az összehangolt intrikák, áskálódások és támadások főirányítója Teleki Pál (1879-1941) földrajztudós, a későbbi tragikus sorsú miniszterelnök volt.

A Hunfaly-tanítvány dr. Czirbusz Géza tudományos felfogása és tevékenysége, emberföldrajzi orientáltsága a geológus Lóczy Lajos nevével fémjelzett természettudományos iskola, irányvonal ellenpólusát képezte. Elődjé kiforrott földrajzi és tudományos rendszerét elutasítva, fokozatosan kiszorítva kiküszöbölte a földrajzoktatásból és -oktatásból minden természettudományi vonást, különösen geológiai állapot, szembeállítva a társadalomföldrajzot. Egyéni véleményét a földrajztudományról dr. Czirbusz Géza a következőképpen fogalmazta meg: „A földet mint csillagot, vagy mint a Kosmosz fizikai világának tagját, hagyjuk a csillagászatnak és geofizikának, a földnek

Temesvár - a piaristák 1911-ben lebontott régi épületgyűjtése

Temesvár - Szabadság tér a régi piarista templommal

leírását, azaz a légkör legalsó rétegeinek s a földburkolat legtetőjének, mint az emberiség cselekvésének, történeti színterének leírását pedig csak az emberrel való kapcsolatban és beállítással szabad és kell ezért tárgyalnunk, hogy megérthessük a fajok térfoglalását, a nemzetek ideális és politikai versengését földünk felületén.” Lóczy Lajos volt növendékait ellenben nem vegálta, nem próbálta minden eszközzel megtéríteni a más csoporton elindult hallgatókat, csak az ismeretanyag alapos elsajátítását követelte meg.

Már az egyetemi tanszék elfoglalásakor egészségi állapota nem volt teljesen rendben. Szív- és érrendszeri bántalmait súlyosbították, egész életvitelét komolyan megviselték a bántások, a zaklatások, a kiközösítés, a botrányos támadások. Elszántan hadakozott, vehemensen védte igazát. Vitacikkeiben, polemizáló közleményeiben némelykor nyersebb nyelvezetet használt, sértő hangnemet ütött meg, ami kritikus helyzetét tovább bonyolította és nehezítette. Életét végigkísérő, gyakorta felbolygató, megtört jellemhibái, viselkedészavarai - összeférhetetlen, szertelen, perpatvarkodó, csekélyiségekből is sürölődásokat, adáz konfliktusokat támasztó természetének vadhajításai - felerősödtek, meghatványozódtak a 20. század második évtizedében. El lehetetlenítésére gyógyint a felfokozott, a megfeszített munkatempóban, valamint az alkoholisz-

18. OLDAL

PARTIUM

Temesvár, a régi piarista templom bejárata

Temesvár – a piarista rendház és iskola egykori belső udvara a templommal

lában talál. Szoros egymásutánban jelentek meg Budapesten az I. világháború kitörését megelőző években szakkiadványai: *Honnanvaló, a nagy történet* Hammerling Róbert gényes eposz (1912); *A nemzeti művelődés geográfája és a geográfiai fatalitások* (1912); *A Délmagyarországi németek* (1913); *A temes- és tarantálmegyeri bolgárok. A kraszovszármegyeri kraszovánok* (1913); *Topográfia és geológiai földleírás* (1913); *A hegység kialakulásának újabb elmélete* (1914); zenetörténeti, Wagner Richard kultusza című tanulmánya 1913-ban Aradon hagyta el a nyomdát. „A geográfia az ember tudománya, tanítja Czirbusz, s a földhöz csak annyi köze van, amennyire az embernek lehet ahhoz köze. Csak a felszín és belülről csak annyi, ameddig az ember lejuthat, vagy amennyireől még közvetlen hatásának uralma alatt áll. Az ember a középpont, s az emberi élet különböző változásai adják meg a geográfia szempontjait, így beszél Czirbusz etnikai, települési, gazdasági, politikai és más földrajziakról, s így lesz az ő földrajza általában és egészben kulturális földrajz – szögezte le Móricz Miklós (1886–1966) a *Nyugat* folyóirat 1913/12. számában dr. Czirbusz Géza *A nemzeti művelődés geográfája és a geográfiai fatalitások* címen 1912-ben Budapesten kiadott könyvét méltató recenziójában. – Nem magáért van a földrajz, hanem az emberért: a felszínrajz csak annyira érdekli, hogy például a kereskedelmi utak fejlődésének, változásainak, fontosságának dolgában lásson tisztán, vagy hogy az emberek letelepedésének körülményeit, feltételeit tisztázhassa vele. S a városi települések, a nemzetiségi kérdés, a fajok kialakulásának és életének

problémái s a szociológia, a gazdaságtan s más társadalmi tudományok problémái az ő számára földrajzi témák, vagy legalább egyben földrajziak is.” Czirbusz Géza tudományos életműve legösszetettebb, leginkább többretegű, nagyértékű alkotásában 1912-ben „olyan széles földrajzi anyagot foglalt össze, amelyre Magyarországon addig nem volt példa”. Dícsérőleg sorolta a könyv érdemeit, kivételes érdemeit a korábbi működési helyei egyikén, Sátoraljújhegyen kiadott *Délmagyarországi Hírlap* 1912. december 25-i, karácsonyi számában ifj. Dános Miklós, aki könyvismertetőjében nem mulasztotta el megemlíteni: „A budapesti tud. Egyetemen Czirbusz dr. volt az első, aki önálló collegium gyarantát adta elő az emberi geográfiát és emelte ki a gazdasági geográfiának nagy jelentőségét a leíró geográfiában. Ezen előadásában és különösen az államok és népek nemzeti fejlődés van tekintettel első sorban. Nem az a fő, hogy máhén hogy- és vízrendszere van valamely országnak, amivel eddig kizárólag bajlódott a geográfiai oktatás, hanem hogy miképpen tudja és tudja értékesíteni az illető nemzet a természet adományait. Az ideális és természeti javak összessége a nemzetek élettereje és életrevalósága, s ennek foglalatja a művelődés geográfája.”

Mereven a politikától sem elhatárolódó földrajztudós nézőpontjából vizsgálta és értékelte a világégés kiborbanását követően a Balkán-félszigeten, majd az Európában történeteket 1915-ben publikált *Albánia és az albán kérdés*, valamint *A európai háborúak geográfiai alapjai* című kiadványaiban, meg *AC* hasábjain közölt cikkeiben. A

osi egyetem katedráján eltöltött egy évtizedének fontosabb alkotása a négykötetesre tervezett életműnázat, az *Anthropogeografia*, amelyből három tomust ilt befejezni és 1916–19 között Budapesten megjelen-

A mű a német és a francia emberföldrajz eredmények sajátosan magyar szempontú összefoglalója, en tudományos, elméleti szintézis, másrészt meg at földrajzelméleti és környezetfilozófiai megközelíkel. A magyar földrajzi irodalomban dr. Czirbusz elsőként tett kísérletet arra, hogy széleskörű nemzetirodalmi elemzés után és részben bázisán, megfogal-a „a társadalmak alakulásának geográfiai fázisait. *opolitika* címet viselő III. kötet arról tanúskodik,

dr. Czirbusz Géza, a „földrajztudomány nagy ltségű, éles eszű és nyelvű alkotó alakja” tökéletesen rtette a társadalom-földrajzi kategóriák és folyama-ialektikáját, s nemcsak fölfogta, de egyes esetekben zetten látványosan élt is a mélyreható elemzések ősegeivel.

anszékét megtartotta ugyan, de gáncsoskodó ellen-a hivatalos magyar földrajztudomány periferiájára ották, ellehetetlenítették. A sorozatos megalázta-, a nem csituló üldöztetés, az embertelen kirekeszg fizikailag és pszichikailag is erősen megviselték, tetézt a I. világháború tragikus végkifejlete, a dalmak és az Osztrák-Magyar Monarchia össze-sa, szétesése. Egészségi állapota tovább romlott. anaszaival 1919–1920-ban hosszabb időt töltött onfüreden. Alig egy évtizedes állami szolgálata után másis nyugdíjat kapott. Megélhetési gondokkal odott. Némi mérlegelés és gondolkodás után kiszol-tott helyzetéből a piarista rend menekítette ki, or befogadta budapesti kolostorába, ahol aztán 1920. i 10-én hunyta le örökre a szemét. Meglehetősen lgo hangütésű rövid nekrológot haláláról csak az *váfia* meg a *Föld és Ember* közölt.

legátalkodott opponenseinek népes tábora gon-dott arról, hogy gyorsan elfeledjék, hogy nevét, művét és emlékét kitöröljék a magyar földrajztudo-ból. Évtizedeken át szakkörökben nem volt ildomos nácsos dr. Czirbusz Gézáról szót ejteni. Csak a szerváltást követően kísérelte meg három-négy erőbb geográfus és tudománytörténész a rehabilitá-visszaemelését a szakmai köztudatba. Alapművei l néhányat reprint kiadásban újra megjelentették az lt években. Legmegátalkodottabb ellenlábasai, leg-letlenebb bírálói is kénytelenek voltak elismerni - ak felszájjal is! - dr. Czirbusz Géza érdemeit, úttörő őségű kezdeményezéseit, törekvéseit és megvaló-it. Szakíróként rendkívül dús és tekintélyes élet-

művet alkotott. Köteteinek, önálló kiadványainak szí meghaladja a 170-et. Több ezerre becsülik az újságokl folyóiratokban, évkönyvekben, értesítőkbén, kalau-ban, gyűjteményes kötetekben közölt ismeretterjeszt-publicisztikai írásainak volumenét. Figyelemre mélt-tételek tematikai és műfaji megosztottsága, szerteág volta. Írásainak meghatározó részét a földrajz (föld népleírás) inspirálta, de történeti, közgazdasági, népr-i irodalomtörténeti, zenetörténeti, zeneelméleti, nyelv-tudományi, nyelvtudományi, régészeti, művészettörté-stb. írásokkal, eszmefuttatásokkal is gyakorta jelentkei. Szépirodalmi próbálkozásokkal is nyilvánosság elé lő. Intézményeket, egyesületeket, sajtóorgánumokat alapít. Temesvárott 1902-ben megvetette a néprajzkutatás é etnográfiai gyűjtemény alapjait, amely évtizedeken i Bánság Múzeum részlegeként, 2000 óta pedig ön intézményként napjainkban is működik. Vonzotta, tartóan, hosszú távon érdekelte és foglalkoztatta az ei gráfia. A tájegység bolgáiról magyarul és németül és kiadott monográfiáit alapvető forrásműveikként gatják és idézik a népcsoport historikusai. Könyveil tanulmányaiban következetesen pozitívan véleked ejtett szót a régióban őshonos nemzetiségek minde kéről. Elutasítva az antiszemitizmus minden formi sokra értékelte a zsidók rátermettségét, leleményessé A 19. és 20. századok fordulója magyar geográfusai ké dr. Czirbusz Géza ismerte empirikusan, szemé tapasztalatok és vizsgálódások alapján, „terep-közell legjobban, legbehatóbban a történelmi Magyarors területét, felszínét. Tíz városban tanárkodott, s a i pülések mindegyikének vonzaskörzetében regionális, táji kutatásokat végzett. Álláspontja szerint a kors földrajztudomány nem elégedhet meg az általa földleírással, hanem regionális jelleget is kell ölte. Elévülhetetlen érdeme dr. Czirbusz Gézának a tudo nyos magyar földrajzi szaknyelv megújítása is. N évtizeden át lankadatlan buzgalommal és eltökéltsé agitált, küzdött az antropogeográfia elismertetésé magyarországi meghonosításáért. A 100 esztendeje örökkévalóságba távozott polihisztor, dr. Czirbusz G a magyar társadalomföldrajz megteremtője volt.

Tökéletesen egyetérthetünk dr. Hajdú Zoltán e temi docens, az ELTE TTK Földrajz- és Földtudomá Intézete igazgatója találó megfogalmazásával: „Czirt egy gyorsan, ellentmondásosan átalakuló ország és v érzékeny, jó megfigyelő elemzője volt. Ország- és vi képe sok vonatkozásban természetes módon kors: kötött, de jó néhány tekintetben megelőzte korát, e vonatkozásokban megítélésünk szerint a nemzeti földrajztudományt is.”

FAZEKAS LÓRÁND

TEREH GÉZA

a 20. század első felének sokoldalú szatmári személyisége,
a város kiemelkedő magyar pedagógusa

Mint az Állami Magyar Filológium diákja, egy 60-as évtizedben járó, sportos testalkatú, tekintélyt parancsoló tanárt ismertem meg, aki mint a fizikaszertár készülő-keinek őre be-beengedett bennünket ebbe az áporodott levegőjű, félhomályos, számonkora rejtélyes világba. A tanár elvtárs megszólítást nemigen kedvelte, az úr pedig akkor nem volt szóhasználat, ezért diákjai inkább Géza bácsiként emlegettek, melyhez az évei is megvoltak, hiszen már nyugdíj előtt álló tanárember volt.

Születését a Lángos Református Egyházközség anyakönyvébe beírt keresztnevével, Géza Lajosként jegyezték be 1889. szeptember 20-án a Werbőczy utca (Mileniului) 10. szám alatti családi házból. Második keresztnevét soha nem használta, még a sírkövén sem jelenik meg. Édesapja, Tereh Lajos (1854-1895), mint káspáros a szőlőültetvénynek volt szakavatott mestere, munkát főleg a fogatok, bérkocsik, lovas gazdák adták műhelye számára. Édesanyja, Munkács Erzsébet (1858-1929) az ő születése előtt három alig pár évet élt gyermekét vesztette el (Erzsébet 1884-85, Lajos 1885-88, Gyula 1886-86), majd Géza következett, majd utána még két fiúval, Mihállyal (1892.09.19.) és Sándorral (1894.05.14.) tette teljessé a családot. Géza az elemi és középiskoláról a Református Főgimnáziumban végezte, olyan oktatók-nevelők keze alól került ki, mint Bagothy Sámuel (1868-1930) földrajz-történelem tanár, Bakosy Gergely (1860-1945) magyar-latin tanár, Borsos Benő (1860-1906) magyar-görög tanár. 1907-ben szerzett érettségi diplomát, mellyel a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem matematika-fizika-kémia szakán folytatja tanulmányait. Ezen évek alatt kiváló előmenetelével tanulmányi ösztöndíjat szerez, mellyel Németországban, Svájcban, valamint Olaszországban tanulmányi utat tesz.

Az egyetemi diploma elnyerését követően a kolozsvári és göttingeni egyetemen felkínált állás ellenére hazatér, és 1912. szeptember 1-én matematikatanári állást vállal a Szatmárnémeti Felső Kereskedelmi Iskolában. A tanítás mellett, hogy megfeleljen az általa elfoglalt katedrának, Kereskedelmi Akadémiai tanulmányt folytat, ahol egy újabb diplomával gazdagítja oklevéltárát. Az első világháború megszakítást hozott megkezdett pályáján. 1914-ben behívót kapott, s a frontra került, ahol később fog-ságha esik, ahonnan csak 1918-ban jut haza.

Hazatérve folytatja a Felső Kereskedelmi Iskolai munkáját, ahol az intézmény igazgatásával bízzák meg, de az 1919-es impériumváltást követően politikai témájú

cikkei miatt 1920-ban felmentik igazgatói állásából és még pénz-büntetést is kap. Csak 1928. szeptember 1-én véglegesen újra a Kereskedelmi-ben.

1919. július 5-én megnősül, feleségül véve a római katolikus vallású Szeless Valériát, Szeless Albert állampénztári igazgató leányát, aki két gyermekkel, Istvánnal (1921-2015 Szentendre, erdőmérnök) és Agnessel (1924-1998 Zirc, felsőve férjzett Grazel Istvánné) teszi boldoggá családi életüket.

Szellemi képességét az oktatás-nevelésen túl szakdolgozatok, szak-könyvek írásával kamatoztatja. Egy aradi Felső Kereskedelmi Iskolai tanártársával, V. Sociuval mint társszerzővel jelenteti meg *Teoria Axiomatilor* című matematikaelméleti munkáját 1926-ban az aradi S. Reiss-

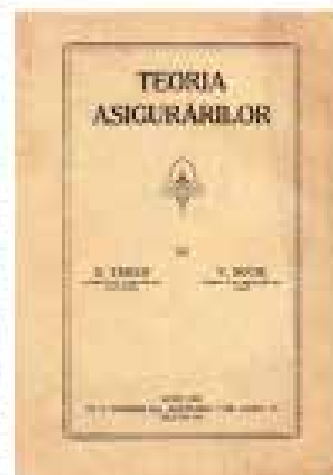
mann nyomdában. Könyvet ír és szerkeszt a kereskedelmi iskolák számára *Arithmetic comercială* (1928), *Algebra financiară* (1938), *Algebra practică* (1938).

Szakmájáról merőben eltérve irodalom-mal is foglalkozott, így bírázik meg a Kölcsey Kör irodalmi és képző-művészeti tagozatának vezetésével. Maga is versel, melyeket *Közlekedő hozzád* címmel kötetben jelentet meg. Angol, francia, német költők verseit magyarrá ülteti át, s jelentet meg a lapokban, többek között

a *Szavos* napilapban, melynek külső munkatársa, de bedolgozik a *Revu* című lap számára is. A szépművészet is közel állt hozzá, korának festőit bemutatva, munkásságukat értékelve, elemezve közül cikket Erdős Imre Pál, Kmetty János, Pirk János, Papp Aurel, Perlott Csaba Vilmos, Sarkadi Sándor, Shakirov Sándor, Mund Hugó, Thorma János és felesége Kiss Margit, Róna Béla, Zolnay

Tereh Géza

A Teoria Axiomatilor címlapja

Tereh Géza 1963-ban egy érettségi találkozón (részlet), jobbra Bög József magyartanár, balra Bacsinéki János szaktanár

Géza festészetéről. Utolsó írását 1967-ben a Korunk közölte *Modern művészetről tárgyilagosan* címmel. Mohy Sándor 1934-ben az újságíró klubban (az Aurora szálló háta mögött, a Károly-közből volt, 1929-ben alapították román és magyar újságírók) négy ismert szatmári személyiségről közös képet készített, melynek hátoldalára azt írta: „A rajzok 1934. I. 4-én készültek az újságíró klubban, Zoltay Gézát, Tóth Gyulát, Sarkadi Sándort és Tereh Gézát ábrázolják.” A képet 1962-ben Tereh Gézának ajándékozta. A kép családi örökségként unokájához került, aki 2017-ben Budapesten Muhi Sándor szatmári képzőművésznek adta át más tárgyakkal és családi dokumentumokkal együtt. Személyesen ismerte és levelezett korának több neves személyiségével: Berde Mihállyal, Tabéry Gézával, Ziffer Sándorral, Thorma Jánossal, Mohy Sándorral.

A kor sportéletének is ismert alakja volt, vívott, edzősködött, szervezett. Az 1920-as évek vívógárdájának két kiemelkedő egyénisége, Thurner Albert főkönyvelő és Demkó Sándor gyógyszerész kezdeményezésére megalá-

bják a Szatmári Sportegyletet. Az egyesület vezető tisztségében ott találjuk Tereh Gézát is, aki Dr. Bene Sándor és Boros Lajos vívótársak, egyesületvezetők távoztára után átvette a szakosztály irányítását, edzői feladatokat is vállalt. Az ő keze alatt indult a később neves vívóedzővé érett Csipker Sándor, akinek ma szobra áll a szatmári vívóterem épülete előtt. 1931 februárjában az SZSE fennállásának 10 éves évfordulóját nagyvonalú kártyaversennyel ünnepelték. Tereh Géza itt a 8. lett, de leserült. A viadal után a szervezők hátköszönővel köszönték meg a szakosztály addigi vezetésében végzett munkáját. De az elkövetkező években sem vonul vissza teljesen a versenyeken való részvételtől, ezt jelzi az 1933 januárban Kolozsváron, áprilisban Szatmáron, 1934 márciusában Nagyváradon, 1935 áprilisában Kolozsváron való részvétele. 1937-ben vonul vissza a versenyzéstől, mely nagy érvágás volt az SZSE számára, de továbbra is szellemi támogatója maradt a szatmári vívósportnak. Versenyzései során több mint 20 sportdiplomát tudhatott magáénak.

A Tereh-csapat a Schenker Lajos Kapival 1929-ben

A természetjárás előmozdított hivat, ő képviseli a szatmáriakat az Erdélyi Kárpát Egyesület Nagybányai Osztályának vezetésében, mivel Szatmáron a gyalogos turizmus mondhatni még gyerekcipőben sem járt, ezért külön EKE Osztály nem alakult.

A 40-es évek első felében tankertületi főigazgató-helyettes, tanügyi tanácsos, munkája négy megyére terjedt ki.

Az egykori Pelső Kereskedelmi Iskola, ma városi kórház, emléktábla Szatmárnémeti címet

A SZÉLES KÁLMÁN-FÉLE MŰBÚTORASZTALOS ÜZEM

A XIX-XX. század fordulóján Várad fejlődésének meghatározó tényezője volt az ipartestületek megalakulása és tevékenysége. Az iparos vezetők a legnagyobb közmegebecsülésnek örvendtek, a polgárság is az iparosokat választotta be a város vezető testétségeibe. Az ipartestületek nemcsak az ipar fejlődésére voltak nagy hatással, hanem a város társadalmi és szellemi életének is meghatározó tényezői voltak. Nagyváradon az igazi iparteremtők a kisiparosok voltak. Ők határozták meg a város arculatát, és munkájukkal biztosították a város jólétét, ők voltak a város kulturális létesítményeinek létrehozói és fenntartói, hiszen középiskolájukat valamennyien a váradi főreál iskolában végezték, szakmai tudásukat pedig a legtöbb esetben külföldön sajátították el, amelyet aztán hazatérve sikeresen gyümöcsöztettek. Nem csoda tehát, hogy a váradi iparosok országos hírnévnek és megbecsülésnek örvendtek. Főleg a fa- és asztalosipar birt országos elismertséggel, amelynek egyik kiválósága Széles Sándor mészáros volt, aki műbútorasztalos üzemét 1900-ban alapította. Szorgalmával, szakmai tudásával, igényességgel hamarosan az ország egyik legjobb és legismertebb műasztalosaként tartották számon.

Alig három évre az alapítástól, az új városkháza építésénél az összes hivatalos helyiség új bútorainak elkészítését Kovács Kálmán, Széles Sándor és Preisz Mihály helybeli, jó nevű iparosokra bízta.

Ezekben az időkben azonban egyre jobban és érezhetőbben jelenik meg a gépipar növekvő konkurenciája szinte minden iparágban. A váradi önálló iparosok is igyekeznek üzemüket gépesíteni, modernizálni, alkalmazkodni az új igényekhez.

Széles Sándor két fia, akik apjuk üzemét készülték továbbvinni, már fiatalkorukban úgy képezik magukat, hogy a kor igényeivel és a szakma fejlődésével lépést tudjanak tartani.

Apjuk halála után, 1928-ban ők veszik át az üzem vezetését, és viszik tovább jó hírnevét. Nemcsak megőrzik, de kiváló tudásukkal és minden akadályt legyőző akaraterejükkel büszkeséggé lettek Várad iparos társadalmának.

De lássuk, hogy is alakult ennek a két tehetséges fiatalnak a további élete, karrierje.

Széles Kálmán 1902. január 8-án született Nagyváradon. Középiskoláit a helyi állami főreál iskolában végezte. Érettségi után apja üzemében gyakornokként kezdte munkáját és szakmai tudásának gyarapítását. Egy év után Budapestre ment, ahol a felső ipariskolát végezte el. Itteni tanulmányai alatt az iparművészeti szaktanfolyamot is látogatta. Itt szerzett tudását, hazatérve, édesapja üzemében gyárvezetőként kamatoztatta.

Apja halála után 1928-ban Gábor fivérével együtt átvette a gyár vezetését, irányítását, amelyet a legmodernebb iparművészeti ízléssel és tudással olyan hatalmas mértékben fejlesztettek, hogy a váradi közönség legteljesebb elismerését és bizalmát érdemelték ki. Anyai rendeléssel halmozták el őket, hogy öven-hatvan munkásnak tudtak keresetet biztosítani. Széles Kálmán nagy ambícióját és

munkáját szakmabeli társai is elismerték, és ennek bizonyosságul 1928-ban a bútorszövetkezet igazgatósági tagjává, egy évre rá pedig elnökévé nevezték ki.

Közben sűrűn járt tanulmányutakra Pestre, Bécsbe, a nyugati metropoliszokba, hogy lépést tudjon tartani az épület- és műbútorasztalos szakma világvárosi irányával és fejlődésével.

Magánemberként már ifjú korától kezdve komolyan foglalkozott zenével. Macsalák és Vornácka tanítványa. 1932-ben Sas Kálmánnal és Soós Andrásval megalapítják az Erkel zenekart, s rendszeresen tartanak világi és egyházi hangversenyeket.

Széles Gábor, a kisebbik fiú, 1906. június 27-én született Váradon. Középiskoláit ő is a főreál iskolában végezte, majd a fa- és fémipari iskolába iratkozott be. Kísérő rajztehetsége már fiatalkorában megmutatkozott, ezért a faszobrászat terén ösztönözte magát képezni. Három évig Molnár József szobrásznál tanult, majd Temesvárra, Bukarestbe és Bécsbe ment, hogy a fafaragásban még nagyobb tökélyre tegyen szert.

Ezután hazatér, és bátyjával együtt közösen vezetik a jól menő üzemet. Csodálatos faragott bútorokat szállít nemcsak a város és vármegye megrendelőinek, de Erdély igen sok más városába is.

Közben a gazdasági viszonyok romlása következtében a két testvér kénytelen lesz fokozatosan csökkenteni munkái létszámát és a gyárat megszüntetni, s helyette kisipari engedélyt váltanak ki. Ezután már külön-külön dolgoznak. 1955-ben még együtt tervezik és kivitelezik a Nagyvárad-Olaszi református templomban lévő falikarokat.

Gábor nagy elfoglaltsága mellett arra is ráér, hogy istenadta tehetségével a magyar műkedvelők gárdájába lépjen, hogy kiváló színészi és rendezői tevékenységet folytasson még a háború utáni években is.

Az 1948-as államosítás után a Szövetkezet keretében dolgozik nyugdíjazásáig.

Feltétlen meg kell említeni még Széles Kálmán fiát, ifj. Széles Kálmánt, aki a hagyományoknak megfelelően folytatja a faragott bútorok készítését, söllehet eredetileg mezőgazdasági mérnöki képesítést szerez Kolozsváron. Mikor a római katolikus püspöki palatában létrehozzák a Körösvideki Múzeumot, ifj. Széles Kálmán oroszlánrészt vállal a helyreállító munkálatokból. A faragott ajtószárnyak mind az ő keze munkáját dicsőítik.

A háborút követően az üzem kisiparos műhelyként működik tovább. Az 1948-as államosítás után az Iprofil Faipari Kombinát, majd az Alfa kartell asztalos részlege lesz. Az 1989-es rendszerváltást követően magánkézbe kerül, a teljes megújulásig.

Most, amikor e táblával a tisztelet és főhajtás emlékéit állítjuk a feledés útjába, zászóként el kell mondani, hogy Széles Sándor és fiai felismerték azt, hogy aki saját magát, s ezzel együtt a várost is emelni, erősíteni, gyarapítani akarja, annak saját kezével és eszével kell teremtenie, különben soha előre nem jut. Ez fölöttébb példamutató lehetne a ma emberének is!

20. OLDAL

PARTIUM

A Lükő-kripta, melyet ravatalozóként használtak a mai építése előtt

A családi obelisztk ma, másik oldalán a szülők nevével

1944-46 között Pest megyére szülő tanügyi inspektori megbízatást kap, munkás gimnáziumokat szervez. 46 őszén hazatér a szatmári katedrára, s az Állami Magyar Fiúliceumban matematikát, fizikát tanít, nemzedékek osztályfőnöke. 1953-ban utolsó érettségiző osztályával búcsúzik a katedrától.

80 éves korában szívszélhűdésben hunyt el 1969. március 10-én, Boeskey utca (str. Nicolae Bălcescu) 5. szám alatti családi házukban. Nagy részvét mellett kísérték utolsó útján a vasúti református temető Lükő-kriptából – melyet akkor mint ravatalozót használtak – a Tereh család kis vaskerítéssel szegélyezett sírkertjébe, ahol már szülei, testvérei nyugodtak. A kegyeleti szertar-

tást Nt. Telegdy József esperes és Beregi István, a Lánchos templom kántora végezte. E sírba helyezték örök nyugalomra az 1986. december 6-án 92 éves korában elhunyt feleségét, Valéria asszonyt is. Sírküvet hatalmas fekete gránit obelisztk jelzi a temető keleti oldalában, a sír az útra néz. Mivel a leszármazottak külföldre költöztek, a sírkertet nem tartották meg, csak az obeliszket és a mögötte lévő sírhantot váltották meg a család számára.

Géza tanár úr távozásával egy kiemelkedő személyiséggel lett szegényebb Szatmárnémeti magyar közössége, emlékét híven őrzi az egykori diáknemzedék, mely mára már igencsak megritkult.

Felhasznált forrásanyag

Duák László: Erdélyi Kárpát-Egyesület Gutin Osztály, Nagybánya. *A „kákaszerjós” vezély*. In: Erdélyi Kárpát-Egyesület. 120 esztendő, 240. o.
Muhó Sándor: *Szatmári képművészek emlékezte*. In: Szatmári kalendárium 2020, 122-133. o.
Stahl István: *Szatmári pengők. Vázlatok a szatmári város történetéből*. Szatmárnémeti, 2013, 14-19. o.
Tereh Géza - Vasile Suciu: *Teoria Așigurilor*. Ed. Arad, 1926.
Felső Kereskedelmi Iskola évkönyve, 1912-13, 1940-41.

TACSI ERIKA

Dr. LAKY MÁTYÁS

tanár, több oktatási intézmény igazgatója, szerkesztő, szakmai társaság tagja,
a közművelődés szorgalmazója

1844. február 21-én született Léván, Bars megyében, (született Leták, majd Laki), 1868-tól Laky.

1858 szeptemberében Vácon belép a piarista rendbe, 1865 júniusában pappá szenteltek, 1872-ben történelem-földrajztanári diplomát szerez, 1877-ben Budapesten doktorál.

1862-72 között kegyesrendi gimnáziumokban helyettes tanár, 1862-64-ben Püspökyén, 1864-66-ban Kolozsváron, 1865-66-ban Nyírában, 1866-67-ben Rózsahegyen, 1867-68-ban Veszprémben, 1868-72-ben Nagykunizsán, 1872-74-ben Nagykárolyban a gimnázium igazgatója, 1874-ben kilép a piarista rendből, 1874-76-ban a kerületi Katolikus Főgimnázium igazgatója Jászberényben, 1876-1880 között Szécsényvároson a Főgimnázium igazgatója.

1880. július 22-én kapja kézhez Trefort Ágost közoktatási miniszter a munkásságát elismerő leiratát: „*Őt királyi igazgatói mindössze a temesvári állami főreáliskola hoz helyezésre és is elismeri, hogy ezen új állomásra is az eddighez hasonló buzgalmaival, tapintatával, pontosságát tanúsítandó, s mint eddig, így tovább is teljes megelégedéssel teljesítendő hivatását.*”

Dr. Laky Mátyás 1880. augusztus 27-én vette át az intézmény vezetését, s amint dr. Berkeszi István, „több tanártársának közreműködésével a Temesvári Magyar Királyi Állami Főreál-iskola története” című munkájában 1896-ban, az intézmény fennállásának 25. évfordulója alkalmából írja: „*A béke egyetértés, kölcsönös megbecsülés, az intézet javára irányuló vállalt munkaság tett felaink között állandó tanács s ezzel hamar sora az iskola szellemi és anyagi javára irányuló alkossáknak, melyeknél az igazgató vagy mint kezdeményező, vagy mint buzgó munkatárs, de mindenképpen mint alkotó, fáradságot nem kímélő végzettség szerepelt.*”

Erdemre: „*...fel tudta kelteni az érdeklődő köröknek figyelmét, sőt meggyermet lezárta egyesek és a hatóságok anyagi támogatását is... az intézet körül egyre újabb és újabb hasznos beavatkozások birtokába jut.*” „*A belsőhelyezett bizalomnak legteljesebb mértékben megfelelt.*”

Már 1870-től folyt a küzdelem a „temesvári reál-tanoda” felépítéséért, amely alkalmi épületekben működött, végül a belvárosban emelkedett a kérelemre teljes mértékben épület, a kapon belül két fehér márványtábla vonta magára a figyelmet:

Ezen épület
ELSŐ FERENCZ JÓZSEF
Magyarország apostoli Királyának
dicső uralkodása alatt,
TREFORT ÁGOSTON
vallás és közoktatási magy. kir. Miniszter,
ORMÓS ZSIGMOND
Temesmegyei és Temesvár
szab. kir. városi főispán,

TÖRÖK JÁNOS

városi polgármester

működése idején, 1878/9 években

Temesvár szab. kir. városi közönsege által
a Tudománynak és nemzeti művelődésnek emelvést.

Bal felől az építő bizottság által megfogalmazott felirat olvasható:

Itt állott

az 1761. évben épült szerb városház, mely 1782 év óta, midőn Temesvár a szabad királyi városok sorába lépett és a külön „rácz magistratus” megszűnt, más közszélokra használtatott, míg 1794. évben a város által színházzá és vigardá épülésté átalakítottán, 1874. évig a német színészter állandó hajlékúl szolgált. Időközben 1870 évben boldog emlékű b. EÖTVÖS JÓZSEF vallás és közoktatási magy. kir. Miniszter és KÖTTÉL KÁROLY e város akkori érdeműs polgármestere kezdeményezése folytán Temesvárott magyar állami főreál-tanoda létesítetett, mely intézetnek e történelmi telken 1878/9 évben jelen épület emelve lőn.

(A két táblaról látszik a történelem viharait, román tanfelvétől 2-es Számú Liceum volt, 1971-től Nicolaus Lenau Liceum német tanfelvétel, hazafias szöveget tartalmazó tábla takarta, 1990-től gyakran térték be megtekinteni főleg a magyar turisták, az elmúlt években az általános javítás során levették, eddig nem került vissza.)

A Temesi Lapok, Temeswater Zeitung, Értésítőik alapján készült iskolatörténet részletesen tárgyalja, mit köszönhet dr. Laky Mátyás munkásságának az intézmény: az iskola épületét funkcionálisan átalakította, az anyagi gyarapodáson kívül a korszerűsítést, szertárak felszerelését, ösztöndíj-alapítványok szervezését, áttekinthető lettár, hozzáférhető levéltár létesítését, támogatta a szakkköröket, a tantestület, diákok érdekeit szem előtt tartotta, bátran hallgatta szavát. A város tekintélyének örvendő oktatási intézménnyel gyarapodott, amelyet igazgatója méltón képviselt a különböző hivatalos rendezvényeken, s akit bizalma jelöl, például az 1897-ben létesült Állami Főgimnáziumba a beiratás lebonyolításával is megbízott.

Az eredmények alapján Trefort Ágoston miniszter „1881-ben és 1882-ben az aradi liceum, 1881-ben a fumi főgimnázium, Wlassics Gyula miniszter 1895-ben fővárosi intézet igazgatásával kínálta meg. Szeretett iskolájában ... kívánta folytatni ... működését.” Ezt tette nyugalma-

zásáig, 1913-ig. 1895. október 17-én ünnepelték működésének 25 éves jubileumát. Hivatalos értekezés szerint „példaképe annak, milyen legyen egy középiskolai igazgató”

Tandri működésén kívül jelentős a kő- és szaktörzsen tevékenysége is. 1871-ben Nagykanizsán a gimnáziumi Értésítő szerkesztője, itt megjelent szaktörzse: *Néhány román anyagi és szellemi művelődési életünk köréből* Zsigmond korában, 1887-1887-ben.

1873-80 között szerkesztő Szekesfeherváron a Főreáliskola Értésítőjét, 1876-ban jelenik meg Budapesten *Művelődésünk nagyra Zsigmond alatt, Műveltségértünk nagyjai*.

Temesváron a Történelmi és Régészeti Társaság tagja, a Berkeszi István által 1902-től szerkesztett Történelmi és Régészeti Értésítő szerkesztőségének tagja, az új múzeum épületének létrehozásán munkálkodó csoport munkatársa, alapítványok tagja.

Csillag István 1910-ben készíti el az 55 centiméteres bronz plakettet dr. Laky Mátyás arcmásával, *Dr. Laky Mátyás, a Temesvári M. K. All. Főreáliskola igazgatója* felirattal.

Halálának bizonytalan időpontja: 1923.

Önéletrajza életére, munkásságára illik II. János Pál mondása: *„Már megvannak is arra nagyunk hívatva, hogy adnadjuk életünkkel tetteinkért, így valószínű meg talán igazságosan látnak értelműt és rendeltetését.”*

OLASZ ANGÉLA

110 ÉVE AVATTÁK BOLDOGGÁ GIZELLÁT, AZ ELSŐ MAGYAR KIRÁLYNÉT

Szent István „királyságának sorozatul pedig, de királtkisasszonyok szaporításáért a római császári méltóságot viselő, szelíd erkölcsi miatt jünbörnek nevezett Henrik húgát, név szerint Gizellát vette hitvestársul, kit miután olajkenettel felkentek a korona viselésében, társának ismert el” – írta Hartvik püspök. Önálló forrás a királyi hitvestárs alakját nem őrizte meg, a krónikák pedig csak rövid utalásokat tettek cselekedeteire. A történészek érdeklődése is „az országépítő” Szent István felé fordult, neki tulajdonítva az ország megalapítását, szilárd alappinak megvetését, s elkerülte figyelmüket „hogy a szent király mögött ott állt csendesen, visszahúzódva – mint egy művész, mint egy sugalmazó – a böcs asszony, a szent feleség, a királyi vérből származó Gizella.”¹ Bajor Gizella, a kisasszony „mostohán háttérbe szorított” királyné származását tekintve nem volt magyar, de a Magyarországon eltöltött 48 esztendő alatt lelkében magyarrá lett. Erről ő maga tett meghatározó vallomást kolostorba lépése alkalmával Hildegard apátnőnek, amely *A királyné* című regény szerzője szerint így hangzhatott: „Sohasem feledhetem bajor származásomat, de izzig-évig magyarnak érzem magam, szent anyám. És a kolostor falai között már nem királyné, nem özvegy királyné, hanem egyszerűen csak egy nővér a sok közül, akinek magyar Gizella a neve.”²

István feleségéről, az utódlás kérdését megoldva az apa, Géza fejedelem döntött. Választásában a fő szempont a nagyfejedelmi hatalom megerősítését szolgáló béke és a szövetségi kapcsolatok megerősítése volt. Civakodó Henrik bajor királynak, aki az Enns folyó torkolatának környékén háborúzott Gézával, a magyar fejedelem már a 973-as quedlinburgi gyűlésen békét ajánlott, majd 995-ben feleségül kérte fia számára Henrik lányát. Ezáltal lehetőség kínálkozott arra, hogy a kelet felé terjeszkedni akaró bajorok és a nyugati határainkra feltékenyen örökös magyarok közötti feszültség békés úton rendeződjön. Valószínű, hogy a kapcsolatfelvétel még Civakodó Henrik életének utolsó éveiben megtörtént. A békén kívül a házasság más előnyökkel is kecsegtetett. Támogatást jelentett a keresztény Európától arra, hogy a keresztény kultúrát és a nyugati társadalmi-gazdasági rendszert mielőbb magáévá tehesse. Géza választása mellett szóltak a menyasszony neves ősei, családjának hagyományai, műveltsége, neveltsége és természetesen keresztény hite is. Az viszont már nem a politika érdeme, hogy István és Gizella házassága a későbbiekben elvesztette politikai jellegét, és családi életük példaértékűvé vált.

Gizella születését 984-985 körülre teszik, születésének helye pedig talán Scheyern, Regensburg, vagy a közelében fekvő Abbach volt, ahol Aventinus szerint Henrik herceg szívesen időzött udvarával együtt. Édesanyja Burgundi Gizella, testvérei Henrik, akiből német-római császár

Boldog Gizella

lett, Brúnó, aki később Regensburg püspöke lett és Brigitta, a regensburgi apácakonostor jövőbeli apátnője.³ Távlatban rokonai között kell említeni másodfokú unokatestvérét, III. Ottó császárt és dédapját – azt az Arnulf herceget –, aki 914-915-ben a magyaroknál keresett politikai menedéket, majd a segítségükkel foglalta vissza hercegségét.

A kis Gizella kiváló nevelésben részesült. Első nevelője édesanyja volt, majd nevelésében olyan jeles személyek is részt vettek mint Szent Adalbert, Prága püspöke, és Szent Wolfgang, Regensburg főpápa. Állítólag az ő tanácsára adták be Gizellát és Brigittát nevelésre a gandersheimi zárdába, ahol rábízták a fejedelmi családból való Gerberga apátnőre. Nevelői szerint itt tökéletesen megtanult latinul, megismerte Szent Benedek Reguláját és nagy lelkesedéssel vett részt naponta a szent szolgálatok végzésében. „Itt tanulta meg azokat a csodaszép gregorián dallamokat, amelyek egész életén át kísérték és beleénekeltek lelkébe az isteni szeretet himuszait.” Azt, hogy Gizella valóban tartózkodott-e Gandersheimben, nehéz bizonyítani, hiszen ez elég messze fekszik Regensburgtól. A regensburgi apácaközösség közül inkább Niedermünster jöhetett számításba, mivel a hercegi család ezt igen gazdag adományokban részesítette, és ezt választotta temetkezési helyül is. A legenda szerint azonban Gerberga gandersheimi apátnő erős ellenállást tanúsított az Istvánnal kötendő házasság ellenében. Ő ugyanis helytelenítette,

hogy unokahúgát politikai okok miatt veszélynek tegyék ki „a barbár herceg oldalán”. Hiába próbálták meggyőzni arról, hogy István már jó keresztény és ígéretet tett egész népe megtérésére. Végül Gizella bátyja, Henrik meghívta Istvánt Bajorországba, aki már az első találkozásánál lefegyverezte az apátot előkelő, udvarias és őszinte viselkedésével.⁶ Gerberga azonban még egy utolsó próba elé állította Istvánt. Találkozását Gizellával úgy rendezte, hogy István a kolostorban lássa meg először Gizellát, aki éppen térdén állva imádkozott. Tudnia akarta, hogyan viselkedik a „barbár”. István félretette fegyverét, észrevétlenül Gizella mögé lopózott, meghajolt a szobor előtt és mozdulatlan maradt, amíg Gizella be nem fejezte imádságát. Onnantól kezdve Gerberga utolsó ellenállását is megtörte.⁷ Bármilyen szépnek is tűnik a legenda, a képzelővilágba tartozhat, mert a bajor udvar számára is oly előnyösnek tűnhetett ez a házasság, hogy az apátot, vagy a 11-12. században Gizella véleménye nem sokat számított. A házasság létrejöttének érdekében főleg Szent Adalbert munkálkodott, aki meggyőzte a fiatal hercegszöveget – amennyiben őt apácának szánták –, hogy sokkal kedvesebb Isten előtt, ha a zárda nyugalma helyett egy pogány nép megtérítését vállalja. A házasságot Henrik herceg is pártolta. Így Gizella lemondott a szemlélődő életéről és beleszállt a házasságba. Az eljegyzést Regensburgban az Aite Capelle nevű volt hercegi udvartemplom egy falfestménye ábrázolja.⁸

István és Gizella eljegyzése

A házasságkötés időpontja és helye vitatott. A német birodalmi évkönyvek szerint az esküvő 997 végén, a magyar történetészek szerint 996 végén, vagy 997 elején volt. A hagyomány szerint az esküvői szertartást a bajor uralkodóház fészében, Scheyernben tartották és maga Adalbert végezte, más vélemény szerint viszont a 873-ban felavatott kölni dómban volt az esküvő. Az esküvői szertartás és lakoma után az ifjú pár és népes kísérete hajón indult el Magyarországra, és Esztergomban kötött ki, ahol ünnepélyesen fogadta őket Géza nagyfejedelem és hitvese Sarolt, valamint az udvar. Gizella illő kíséretet hozott magával, amely egyháziakból és német lovagokból állt. Az ő katonai erejük később, Géza halála után döntő jelentőségűnek bizonyult a Koppány ellen vívott harcban. A több napig tartó ünnepség és esküvői

lakoma után Nyítrára költöztek, ahol Géza haláláig éltek. Ezt követően Esztergomba költöztek.

Mintán ország legnagyobb részének kielátlan ura lett, István királlyá koronázásával kívánta népének tudomásra hozni, az új keresztény állam megalakulását. A koronázásra Esztergomban került sor és a kor jogszokása szerint ezzel egy időben – 1000 karácsonyán vagy 1001. január 1-jén történt Gizella királynővé koronázása is. A koronázást követő hónapokban, talán májusban, a

Szent István és Gizella szobra Nagyménfőcsanak

királynő trónörökösével ajándékozta meg férjét. Szentó Konrád leírása szerint: „Az esztergomi királyi palotát szeretet töltötte meg, amit a ház úrnője, Gizella teremtet meg. A bensejéből kisugárzó jószág, az édesanyai és hitvesi hivatását mindenben teljesítő szeretet az esztergomi királyi palotából olyan otthont varázsozott, amelyben gyermekeik csak szépet és felemelőt tapasztalva léphettek ki a magasabbrendű emberi élet csúcsai felé vezető útra, férje pedig testben és lélekben naponta megújulva fogható volt minden nap történelmi küldetésének teljesítéséhez.”⁹ Házasságuk harmonikusságára több tényből is lehet következtetni. A pápának ajándékba küldött igen értékes műseregére ezt a mondatot hímezték: A Magyarok királya és az ő szeretett hitvese, Gizella, küldi ezt az ajándékot az Apostoli Úrnak, Jánosnak. Pontosán nem tudni, hány gyermekük volt. Talán az alábbi leírás a legteljesebb: első gyermekük – aki 1001 májusában látta meg a napvilágot – valószínű, hogy az apja nevét viselte. Második gyermekük, Ottó 1002-ben született, Imre pedig 1007-ben. A leánygyermekük közül csak Hedvig és Ágota nevét őrizte meg az emlékezet.¹⁰ A fiúk korán meghaltak, legtöbbször közülük Imre élt. Gizellát, aki anyaságát tartotta legfontosabb hivatásának, gyermekei halála keresz-

tény hite ellenére is állóan megviselte. Különösen fájdalmasan érintette Imre elvesztése, aki testvérei halála után a trón örököse volt, és akiről felfélt gondtal arra nevezt, hogy mélyen vallásos, Istent és embert szerető, Krisztus egyházának megvilágítására minden áldozatra kész emberre váljék. Ezért az első szavak egyike, amelyre Imrét megnevezte, Isten szent neve volt.

Szent István és Gizella szobra Veszprémben

Gizella egész életét a királyi család szolgálatára szentelte. A források szerint mindenben megfelelt a középkorban elvárható királynői szerepkörnek. Erről István legendája azt írta: az Istennek szolgálók gyülekezetei iránt mély buzgónak a jövővőnek mutatkozott, arról a mai napig tanúskodnak számos egyház keresztjei, edényei és csodálatos mesterséggel készített vagy szőtt oltári ékeségei. Nekik kellett ugyanis az ország templomait egyházi felszerelésekkel ellátnia. Gizella nagyon szépen varrt és himézett. Már a Koppány elleni csatához is készített két zászlót Istvánnak, Szent György és Szent Márton képével. István törvénye szerint a míseruhákat és más felszerelési tárgyakat a királyi udvarnak volt kötelessége biztosítani. Ennek gondját István Gizellára bízta. Akkoriban minden varrást, himézést kézzel végeztek, és Gizella ehhez mestersen értett. Elisabeth Falin segítségével képet alkothatunk a himzés művészetéről és a királyné különleges tehetségéről. „Mesterien bánt az anyaggal, a tűlkel, a fonalakkal. Anyagi türelemmel tanította meg udvarhölgyeinek, az apácáknak, a szolgálóknak az öltési módokat, magyarázta az anyagok tulajdonságait, a fonalak társítási lehetőségeit. A kompozíciókat előbb színezett mészlapon mártott pálcikákkal felrajzolták a kifészegett anyagra, majd különböző színű, irányú vonalakkal, jelekkel jelölték a színe-

ket, vagy egy-egy színnel megfelelő fonalat húzva át jelzésként. Mára már minden udvarhölgye, az apácák, a varrasszonyok és lányok is ismerik a királyné által kitalált himzési módot. A főváros udvarokba az egyházi méltóságoknak küldött himzések, a királyi pár, a magyar udvar hölgyei és urai által viselt ruhák, a magyar papok míseruhái révén a világ gyorsan megismerte a magyar öltést, amelyet Gizella királynénak alkalmazott először a széles földkerekségen.”¹⁰ A hagyomány szerint az 1031-ben míseruhának készült, majd koronázási polistró alakított kanzlár is Gizella maga himezte a veszprémi apácákkal. Ezen található István király, Imre herceg és

Gizella és a veszprémi apácák által himzett polistró

Gizella királyné himzés formájában fennmaradt portréja. A kereszténység terjesztésében játszott szerepéről tanúskodik a királyné városában, Veszprém felépített Szekegyház, amelyet alapköveitől kezdve minden Istén szolgálatához szükséges arany- vagy ezüstneművel és sokféle ruhával felékesített, és az általa alapított apácázárda. Emellett Szent István alapító társa volt az óbudai Szent Péter és Szent Pál templomnak, és közreműködött az esztergomi és somlyóvásárhelyi zárdák alapításában is. Természetesen példaadó volt a vallásyáskorlat terén is. A krónikás magasztalta ártatlanságát, szelídségét, bőkezűségét és jótékonyágát is. Szívét és kezét megnyitotta a szegények előtt. Irgalmas szeretetéről tanúskodik az a legenda, amely szerint télvíz idején Veszprém környékén egy didergő, fát grúszogató asszonyt látott meg. Megesett rajta a szíve, levetette prímás bundáját és a szegény asszonynak ajándékozta.¹¹ Az Acta Sanctorum így jellemzte Gizellát: A különben mindenki iránt gyöngéd nő főképpen a nyomorékokat, a bajokban sirgódókat, a papokat és a templomokat részesítette jótékonyágában. Finom lelkiéletéről és gyermeki szeretetéről tanúskodik az ún. Gizella-kereszt, amit édesanyja halálhírére készíttetett. A kereszt 40 cm magas. A famagra szerelt aranylapokat rekesztománc lemezek, gröngrők és ékkövek díszítik. Fő ékesége az aranyból készített Krisztus-test, amelynek lábánál koronával a fején Gizella királyné és fejdísz nem viselő anyja térdel.¹²

A szentek rendkívüli jellemének kialakulására nagy hatással vannak a szentvételek. Ezekben bőven volt része a szent életű királynénak, boldog Gizellának. Először a horvág gyűjtöthette őt hazájában, később gyermekei halálába kellett helyenyugodnia. Férje halála után pedig

28. OLDAL

PARTIUM

A Giszella-kereszt

utódaitól sok méltánytalanságot kellett elviselnie. Szomorúság és fűldözöttség évei következtek.¹³ Orscolo Péter és Áha Sámuel is méltatlan bánásmóddal részesítette a királyi özvegyet. Nemcsak bevételait csökkentették, Péter király Veszprém várában fogva tartotta, s börtönait elkobozta. Mint később Erzsébettől, tőle is beszámíthatatlanság ürügyével vették el javait, mivel özvegysege idején még inkább gyakorolta a jótékonyt.

Giszella egy ideig türelmesen viselte az igazságtalan bánásmódot, végül 48 évi magyarországi élet után visszatért hazájába, Passauban belépett a helyi nővérek kolostorába, amelyet bátyja, az elhunyt Szent Henrik alapított. Két év múlva apátná lett. A kevés följegyzés, ami szerzetesnői életéről maradt, kiemeli, hogy a zárda vezetésében szerény volt, nővértársait szeretettel irányította, s részvételt volt a bájba jutottak iránt. Bánatát türelmemmel viselte, a rendi iskolában gondoskodott több előkelő bajor lány vallásos neveléséről. Passauban, a niedernburgi templomban helyezték örök nyugalomba. Sírja később népszerű zarándokhellyé vált, de ma is búcsújáró hely. A Giszella-tisztelet európai központja a XIV-XV. század óta a passauai Niedernburg apátságakolostor, ahol sírja található. A koponyáját különálló szek-

Passau - Boldog Giszella sírja

rényben őrzik, amelyet a síremlék árkádján keresztül lehet látni. A sírt 1420 körül felnyitották, akkor nyerte el mai formáját. 1995-ben, amikor sírját újra felnyitották, a veszprémi érsekség megkapta Giszella jobb kezének maradványait. 2011 óta Székesfehérváron együtt tisztelhetők a magyar királyi család eseklyői, köztük Giszella királyné libozsáncsontjának egy hiteles darabja. 1975-ben saját könyörgést engedélyeztek nevére, mely alkalommal a rítus-

kongregáció élnoke Sancta Giszela néven említi. X. Pius pápa 1911-ben boldoggá avatta.

A Giszella-tisztelet fenntartása és elmélyítése érdekében sokat tesz az Arad város Gáj városnegyedében 1856-ban emelt és 1858-ban Boldog Giszella tiszteletére felszentelt templom. Ez volt az akkori ország első temploma, amelyet Szent István királyunk példás keresztény életét és felesége nevére szenteltek fel. A magyából 100 személynek üdöhelyet kínáló templom falát az erdélyi származású Hatzack Lukácsovits Magda 6 részből álló szekksorozatával ékesíti, amely a királyné életének fontosabb fejezeteit örökíti meg. (II. Henrik császár eljegyzését Istvánnal, Giszella segíti férjét a térítésben és a

Hatzack Lukácsovits Magda szekksói a gáji templomban

SÁRKÁNY VIOLA

TAMÁSI ÁRON, A „SZŰZMÁRIÁS KIRÁLYFI”

Tamási Áron életműve: a székelység és Erdély nagy éneke. A széke Nyílkó mentén, Parkaslakán született (1897. szeptember), amelyről tréfás komolysággal írja Németh László, „hogy sok-sok évszázadon keresztül az író helyett dolgozott”. „Könnyű volt ennek az írónak, mert a falusi emelkedet dolgozta fel azt a töménytelen szellemi kinsért, amely nyelvében, beszédében, felfogásában, elmésségében, gyönyörű beszédeiben, metaforáiban, olyan csodálatosan gazdag nyelvet hozott létre, amely ösztönösen is beleivódott minden lélekbe”. Csak egy olyan „író” kellett hozzá, aki mindezt átélte és akinek tehetsége volt mindezt átörököteni, s aki mindezt megtalálta saját családjában is. Édesapja a zordonabb, keserűsége hajlamos Tamás Dénes, édesanyja a játékos, kedvesebb, humorosabb kedélyű, Fancsali Márta. Az apa „aki szótlanul és komoran viselte nehéz sorsát” legidősebb fiából örököst akart nevelni, de a sors közbeszült, mert Tamási Áron gyermekkori halála miatt (egy pisztoly felrobbant a kezében) alkalmatlanná vált a fizikai munkára és szülei beíraták a székelysodvarhegyi katolikus gimnáziumba. Itt élte át a román csapatok 1916-os betörését és átérezte a szülőföld elvesztésének veszélyét. Ezért jelentkezett VII-es gimnazista korában önként katonának és csakhamar a Piavénál találja magát. Az összeomlás után hazatérve, beiratkozott a kolozsvári egyetem jogi karára, de amikor román nyelvűre változtatták az oktatást, inkább a Kereskedelmi Akadémiát választotta, ahol két év alatt oklevelet szerzett.

A kor nagy tragédiája – a háború elvesztése és következményei –, amire sem az erdélyi magyarság, sem Magyarország nem volt felkészülve.

A kor nagyhatású írója Szabó Dezső és könyve, *Az elodort föld* olyan pillanatban jött létre, mikor a háború és a forradalmak a nemzet válságát tudatosították. A regény a pusztuló magyarság védelmét hirdette, és a kapitalizmus ellen emelt vidat. „A romlatlan falu erkölcsi magasabbrendűségének hirdetése, abban a gondolatban, hogy a jövő lehetőségét hordozó magyar faji tulajdonságok leginkább a földműves nép lelkében élnek tovább.” Nem csodálkozhatunk azon, hogy nagy hatással volt Tamási Áronra is, aki szintén, elsősorban arra a társadalmi rétegre gondolt, és arról írt, amelyből származott, és amelyet a legjobban ismert.

Már antológiában jelennek meg írásai, de még nem találja helyét ebben az írói világban, és 1923-ban egy kivándorló csoporttal az Egyesült Államokban hajózik. Sorra küldi novelláit Kolozsvárra és nem sokkal később 1926-ban visszatér és itt telepszik le, megélhetésre és barátokra találva (Benedek Elek, Nyíró József, Tompa László).

Mialatt Tamási Amerikában időzik 1924-ben, Kós Károly indítványára megalakul az Erdélyi Szépművés Céh, amely egyes üzleti politikájával nagy példányszámban tudja megjelentetni az erdélyi magyar írók és költők

műveit. 1926-ban Marosvásárosi várkastélyában báró Kemény János meghívására Románia magyar írói – köztük Tamási Áron – létrehozták az Erdélyi Helikont. Mindezek megalakulásával került előtérbe a transzilvanizmus gondolata, amely az erdélyi sajátosságok ideológiája. Ifjúkori értelmezése: a kötelességtudat, a kitartás, a helytállás akkor is, ha nincs konkrét eredménye vagy értelme. A lélekbe ivódott, morális ésparancsnak a gondolata, egyfajta erkölcsi magasabbrendűség: hogy szellemi, erkölcsi értelemben lehet kompenzálni azt a kisebbségi létet, azt az elnyomatást, azt a nyomorúságot, amelyet viszont emberileg élni lehetetlen. Maklári Sándor református püspök a transzilvanizmus nagy vezető személyisége, eljött Erdélyből, s azt írta egyik cikkében, hogy emberként élni kisebbségi nyomorúságban nem lehet. Ez volt a híres „nem lehet” vita, de Reményik Sándor erre azt írta „ahogy lehet”, ill. „lehet, mert kell!!!”. S az elnyomatásban is a helytállás parancsa az a parancs, ami mindenekelőtt áll! „S a nagy példaműző személyiségek sora, mint Mikes, Apáczai, a Bolyaiai, s a tolerancia elő – a tordai országgyűlés, a román nyelvű Biblia Berthelen körül – mind-mind olyan együttállás, ami Európában is pártját titkítja, és ez az az örökség, ami megerősíti a helytállást” – fejtette ki egyik előadásában Bertha Zoltán irodalomtörténész.

Aki még marad: Tamási Áron, 1928-ban megírja első nagykerű regényét, a *Szűzmáriás királyfi*t. Főhőse Csorja Bódi – talán maga az író – „túlcsorduló székelysodvára a kisebbségi sora elleni tiltakozás” és annak a kifejezése „hogy a tehetetlenségre kárhoztatott székelysodvák külsőbe, többre hivatottak annál a sornál, amibe az élet kényszerítő erői zárták őket”. (Taxner-Tóth Ernő)

Második nagy regénye, a *Czizmek* (1931) tükrözti azt az erdélyi magyar társadalom vezető osztályai elő. S leszámol azzal az illúzióval, hogy az összeomlásban csak külső erők játszottak közre. Megmutatja a magyar középső és felsőosztályok züllöttségét, törtető önzését, feledését is.

A magyar irodalmi mitológia egyik csúcsa az *Ábel trágya*, a székelység sorsa. Ábel híres kérdése: „Mi végre vagyunk a világon?” Tamási felelete: „Hogy valahol otthon legyünk benne!” – a kiszolgáltatotak, a helyzetükön változtatni képtelenek vágyát és az elveszett otthon visszaszerzésének kívánságát szolgáltatja meg.

S a ’30-as évek utolsó nagy alkotása, a *Jégföld Mátyás* egy különös világ üzenete. Hasonlóan jött el, mint Bartók és Kodály a zenében, az ősi népművészetből teremtet újat, modern szépirodalmat.

A ’30-as évek közepétől Tamási Áron életében egyre nagyobb szerepet játszott a politika: a népi írók hatása, és az Új Szellemi Front körüli illúziók szétfoszlása, melyet a Gömbössel való találkozás okozott. (A Zilahy villában: Móricz, Illyés, Németh László.) 1937-ben jött létre a Vásárhelyi Találkozó Tamási Áron vezetésével, ahol „a

Duna-völgyi népek közös hivatása alapján kívánják rendezni a magyar-román viszonyt". Az író a későbbiekben is kész külni, nemcsak a kisebbségi, hanem a társadalmi egyenlőségért is, de nem az osztályharc, hanem a nemzeti egység alapján.

A második bécsi döntést követően a kolozvári New York Kávéház teraszán megkérdezi tőle a Magyar Rádió riportere, hogy mit szól E-Erdély visszacsatolásához: „Az igazságot is meg lehet szokni!” - felelte, s még hozzáteszi, hogy vajon Bethlen Gábor mit szolt volna hozzá, ha homlokánál kettévágják, hiszen D-Erdély ott maradt a románoknak.

A II. világháborúban Románia kiugrása után (1944. augusztus 23.) megalakul az Erdélyi Magyar Tanács - tagja Tamási Áron is - felkérlik gróf Bánffy Miklóst, hogy utazzék Horthyhoz az átállás és Kolozsvár harc nélküli feladása érdekében. Bánffy úti eredménytelen, s Tamásinak is el kellett hagynia otthonát. Budapestre menekül, Bajcsy-Gizi színművészpár villájában talál menedéket és itt éli át a főváros ostromát, majd a háború után itt is telepedett le.

Meghívták az Ideglenes Nemzetgyűlésbe képviselőnek, majd a Nemzeti Parasztpártba vállalt fontos szerepet. De a kommunista hatalomátvétellel lassan kiszorult nemcsak a politikai, hanem az irodalmi életből is. Anyagilag nehéz és megalázó helyzetbe került. A visszatérés 1952-ben nyílt meg előtte, s '53-ban jelenhetett meg történelmi regénye 1848-ról, a *Hazai török*. Az 1954-es esztendő kedvező fordulatot hozott az író életébe, az első Nagy Imre-kormány Kossuth-díjjal tüntette ki, és tagja lett a Hazafias Népfront Országos Tanácsának.

Az 1956-os forradalmat a rádióban a *Magyar Fohász* szal köszöntötte: „Történelmünk ezer évén átlobog az emberi Génusz üzenete, mely nemzeti hőseink példáit emelik előttünk és költőnk fénylő szavát idézi”... „Tehetünk-e mást, mint amit tettünk?” - kérdezi. S arra inti a világot: „hogy nagyobb gonddal és tisztább lélekkel átkösdök az emberi lét méltósága fölött”.

Már a szabadságharc leverése után és a terror légkörében olvassa fel az Írószövetségben (1956. december 28.) *Gyermek és Hétvége* c. írását, amelyet a taggyűlés a magyar írók elvi nyilatkozataként óriási többséggel elfogad. Megtalálhatók benne Rákóczi híres Recrudescuntjának ismert szava: „*küzdök természetes történelmi értemmel*” a magyar nemzetnek, s hitet tesz a nép igazsága és nemzeti függetlensége mellett. Csak ... „Igy leszünk méltók a nagy elődökhöz, s egyedül így válhatunk a későbbi nemzedékek érdemes hőseivé”.

Mindezekért később hosszú hónapokon át vallatták, és több ízben tanúnak idézték, mint a „nagy” író perben is. A védoltak padján ülő Tardos Tibor így emlékezik: Tamási, amikor belépett a tárgyalótérre, „háta fordít a törvényszéki katedrának, összeteszi a sarkát és mélyen meghajol előttünk. Olyan mélyen, olyan hosszán, mint egy történelmi film szereplője, a maglyára menő vértanúk előtt.

Az elnök levegőért kapkod.

- Kérem! A bíróság itt ül! Ezen az oldalon!

Tamási Áron nem válaszol neki.” Távollékor ugyanazt megismételte.

Természetesen mindezek megvisehék a 60 éves író, és visszavonult Balatonalmádiba, ahol „az életutalás lehetőségéről és módjairól és az ember teherbíró képességéről készített jegyzeteket”.

Évek múlva rendeződött a helyzete, 1963-ban tagja lesz a Békatanács elnökségének, ahol újra közéleti tevékenységet fejthet ki. Eljut távoli országokba és eljut ismét szülőföldjére, találkozik testvéreivel, rokonaival, régi barátaival. Népszerűsége újra nő, de betegsége elhatalmasodik rajta, és így feleségének diktálja új könyvét a *Vad-rózsa ágát*. Mielőtt befejezhetné - 1966. május 26-án - Teremtője elzárja az éleik sorából.

Több ezer híve és a régi barát, Péja Géza búcsúztatja a Farkasréti temetőben: „Indulj utolsó utadra, összülönk, föld édesanya mindnyájunkat befogadó ölébe, haza, igazi otthonodba”. 5 egy hét múlva végakaratának megfelelően szülőfalujában, Farkaslakán helyezik örök nyugalomra.

Porai felett az egyetlen közös Szerémiusz-alkotás - a hatalmas trachit tömbbe faragott legendás Tamási-emlékmű az író figuráival - hirdeti a nagy magyar erdélyi gondolkodók, írók, költők, szobrászok szintézisének századokon átívelő hallhatatlanságát, és a kopjafán az író fogalmazta saját sárverse, a ragaszkodást a szülőföldhöz:

„Törzsében székely volt, fia Hunniának
Hűséges szolgája bomlott századának.”

HÍREK, ESEMÉNYEK 2020-BAN

Szemorúan tel el ez az év. Programunkból nem tudunk megvalósítani majdnem semmit. Kiadtunk két *Partium*-számot, a *Partiumi Járatok* 89. és 90. kötetét, összegyűjtöttük az anyagot egy gyűjteményes kötethez. Sajnos, szegényebbek lettünk két nagyszerű személyiséggel: Péter I. Zoltánnal és Pásztaí Orsával.

Január 4. - Kikerült a nyomdából a *Partiumi Járatok* 89. kötete, Makai Zoltán: *Személyek Nagyszalonja partiumiarcából*.

Január 17. - A magyar kultúra napja alkalmából könyvbemutatót tartottunk a Lőrincffy Zsuzsanna Egyházi Központ műzeumtermében. Makai Zoltán: *Személyek Nagyszalonja partiumiarcából* című kötetét Dukrét

Géza ismertette. Makai Zoltán beszélt a kötet összeállításának nehézségeiről. Többen hozzászóltak Nagyszalonról. Közreműködött Thaurzó Sándor József brácsaművész.

Január 18. - Jakabffy László megkapta az *Észlelőpéldát* az RMDSZ országos szervezetétől, aki jótékonyan vett részt számos emlékhely létesítésében, valamint egyik alapítója volt az RMDSZ nagyváradi szervezetének.

Január 22. - A magyar kultúra napja alkalmából Péter I. Zoltán *Életrajz-díjat* kapott.

Február 11. - Waneck Ferenc előadást tartott a Kolozsvár Társaságnál: *Felelősök vagyunk-e a globális felmelegedésért* címmel. Ezt követően a marosvásárhelyi rádió-nak adott interjút az elhangzott előadás témája kapcsán.

Február 13. - Egriben megkoszorúzták a Csádry Bálint-emléktáblát és a Csádry Bálint-mellszobrot. Részt vett Kiss Kálmán, Bara István, Fazekas Lóránt. A koszorúzási ünnepség után Kiss Kálmán részt vett a Csádry Bálint-szavakverseny zsűrijében.

Február 21. - Erdei János Szilágyssomlyóról megkapta az engedélyt a világháborús emlékmű újrállítására, és májusban hozzá is kezdtek a megmaradt részek lebontásához és áthordásához a templomtérre. A terület-rendezési munkálatok után a lépcsők, majd a talapzat és a mag kiöntése következett, amire az idén szeretnék a

megmentett darabokat, az elkészült emléktáblákat és a terület is visszahelyezn.

Február 26. - Waneck Ferenc negyedórás tévéműsorban (Kolozsvár) beszélt arról, mennyiben felelős az ember a *globális klímaváltozásért*.

Február 28. - Renoválás után újragyílt az Ady Endre Emlékmúzeum. Beszédet tartott Péter I. Zoltán is.

Március 5. - Elkészült pályázatunk a Bethlen Gábor Alapítványhoz.

Március 7. - Elkészült a *Partium* folyóiratunk új száma.

Március 10. - Elhatároztuk, hogy a Partiumi Honismereti Találkozót április 23-én tartjuk meg. Szétküldtük a körlevelet, de közbeszólt a járvány, kihirdetők a kijárási tilalmat.

Március 13. - Dukrét Géza elnök az egyesület nevében aláírta Jakabffy László kérvényét az Ady-szobor restaurálásával kapcsolatban, amelyet Bukarestbe kell küldeni.

Március 15. - Szilágyssomlyón rendbe tettek a 48-as sírokat, rövid megemlékezést tartottak a temetőben.

Április 18. - Elhunyt Péter I. Zoltán. Nagy veszteség ez nemcsak az egyesületünknek, de Várad magyarságának is.

Április 27. - Újabb okmányt írtunk alá Jakabffy László részére, amelyben az Ady-szobor restaurálására 3600 lejt fizet be.

Május 11. - Egy íratot küldtünk a Kulturális Minisztérium részére az Ady-szobor restaurálása érdekében.

Május 23. - A Nemzeti Összetartozás Napja alkalmából Dukrét Géza összeállított egy anyagot és szétküldte, hogy mindenki tegyen hozzá valamit.

Június 6. - Temesváron megszervezték a Nemzeti Összetartozás Napját, a Bartók Béla Liceum udvarán. Jelen volt a tiszteletbeli magyar konzul, Várhástya Ala-

UJ JÁNOS

HAGYOMÁNYÁPOLÁS ARADON 1989 UTÁN

A nemzeti *örökség* hagyományainak ápolásának lehetőségeiben is nagy változás állt be 1989 után. A korábban a szloványvidéken szigorúan tiltott március 15-i, október 6-i, valamint az augusztus 20-i történelmi megemlékezések elé a hatóságok ezúttal nem gördítettek akadályt, a megemlékezéseken részt vevők bátran használhatják kokárdákat, nemzeti jelképeiket, vállalhatják nemzetiügi hovatartozásukat. 2004-ig az október 6-i megemlékezés a vértanúkra a helyvárosi minorita templomban és a Veszprémi helyen, az obeliszknél zajlottak.

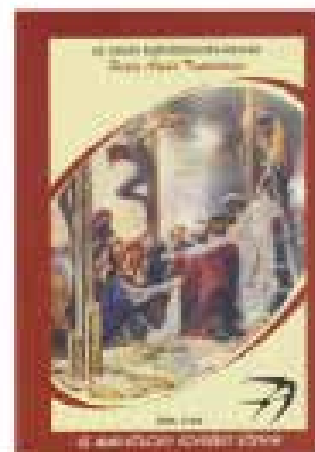
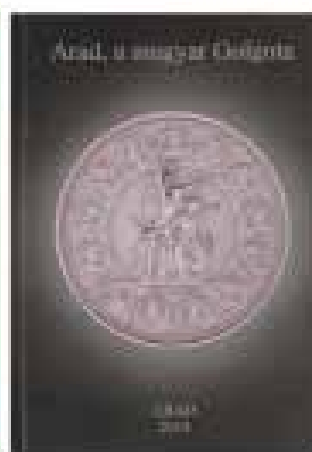
Mintán 1999-ben a Szabadság-szobrot kiszabadították várfogságából, az a minorita rendház udvarába került. A megrongálódott bronzrészek restaurálásával 2003-ban egy kolozsvári csoportot bízta meg. A Kolozsi Tiber képzőművész vezette csoport (Pokornyi László, Szilágyi László, Sturmüller Géza) helyreállította a szoborlakok sérüléseit, újralkotta az időközben elveszett műtárgyakat (Hungária kardját és babérkoszorúját, az Áldozatkészség triposztát és diadémját, a Harcakészség sárkányos sisakdíszét). A kő részeket Kocsis Rudolf aradi szobrászművész restaurálta, a kisebb hibákat szándékosan meghagyva, jelölve a szobor hányatott sorsát.

Az RMDSZ és a magyar kormány jelentős diplomáciai sikerének könyvelhető el, hogy 2004. április 25-én azt felállítva újraszentelelték az e célra létrehozott Román-

A Szent István-napi ünnepet az RMDSZ székházának udvarán tartják. A nap történelmi jelentőségének méltóságát követően a résztvevőket a szövetség vendégeli meg.

A Kőcsy Egyesület 2004-ben névadójáról elnevezett díjat alapított, melyet évente ítélnek oda azoknak a személyeknek, akik tevékenysége maradandó nyomot hagyott az aradi magyarság hagyományainak megőrzésében, ápolásában. A bronzplakettet (Dinyés László alkotta) és a díjazó oklevelet tartalmazó díjat évente január 22-én, a magyar kultúra napján ünnepélyes keretek között nyújtják át. (*Évkönyvek*, 2014, 2017, 2019). A szabályzat értelmében a díjat az egyesület tisztségben lévő vezetőinek nem adományozhatják. Az egyesület újjáalapító elnökeinek, Pécsi Gyulának is csak post mortem ítéltek oda a kitüntetést. A díjat fia, dr. Pécsi Zoltán, a Marosvásárhelyi Orvostudományi Egyetem tanára vette át.

Az *In memoriam 1956 Egyesület* Keszteményesőre, Péterszabó (János) Ilona geológus, újságíró már korábban, 2002-ben könyvet állított össze a témáról. '56 után 57-ig címmel. Az általa irányított egyesület célja az 1956 utáni erdélyi áldozatok és a megmaradt személyek felkutatása, illetve az elhunytak emlékének ápolása. A megalakulás évében, október 27-én tartott szimpóziumon az egyesület elnöke, valamint dr. Vekov Károly, a ko-

Magyar Megbékélés Parkban. Az *arató*ünnepségen Megyesi Péter magyar miniszterelnök és Răzvan Teodorescu román művelődésügyi miniszter volt jelen, mondott beszédet és koszorúzott. Azóta a márciusi és októberi ünnepségek mindkét helyszínen (Szabadság-szobor és Veszprémi hely) zajlanak. A megemlékezés állandó résztvevője volt és marad az RMDSZ mindenkori szövetségi elnöke, Márkó Béla és Kelemen Hunor. Az aradi főbajtáson a magyar kormány és a romániai magyar diplomáciai testület is magas rangú politikus, diplomata vezetésével vesz részt.

lozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem előadója emlékezett meg a Szoboszlav Aladár római katolikus pap névvel fémjelzett kommunizmusellenes mozgalomról, amelyet a hatóságok példátlan szigorral és kegyetlenséggel toroltak meg.

Az egyesület állított 2010-ben egy emléktáblát a perben 1958-ban kivégzett, pécsi illetőségű Lukács István egykori lakóházának falán.

Az egyesület pályázatot hirdetett egy 1956-os aradi emlékmű felállítására. A pályázat zsűrije Dinyés László budapesti képzőművész munkáját fogadta el, de az aradi

hatóságok elzárkózottak felállításának az engedélyezéséről a megyeszékhelyen.

A Diányi László budapesti képzőművész tervezte emlékművet végül Péska városában állították fel, ahol Szolboszlai Aladár papként tevékenykedett, onnan hűsölték el a hatóságok. Az emlékmű-leleplező rendezvényre a mostoha időjárási viszonyok miatt a templomban került sor. A romániai kommunista terrorban meghaltak felkutatásában elvélhetetlen érdemeket szerzett Tófalvi Zoltán újságíróra kívül szót kapott Bitay Levente kolozsvári magyar vezető közzel. A perben életfogytiglani fegyházra ítélt, 93 éves Ferencz Béla (Ervin atya) felohásta a kegyelmi kérvényeket elutasító nagy nemzetgyűlési határozatot, majd pedig a kivégzettek nevét. Felelevenítette börtönéveit, Szolboszlai Aladár hűsűjét, a kommunista diktatúrában elkövetett tömeges törvénysértéseket, a politikai foglyok megaláztatását, kiszolgáltatottságát. Az emlékművel kapcsolatban kiemelte, hogy annak megazulítése és felállítása „a kishitőség és a félelem cáfolata is”.

A helyi román katolikus templom szomszédságában, a Szentháromság téren felépült szobornál a Budapesten halálra ítélt, de végül kegyelmet kapott Wittner Mária szült a közönséghez, majd pedig Ervin atya felszentelte a legnagyobb hazai koncepció politikai perben elítélteknek méltó emléket állító fehér márvány gúlát, rajta a bronz rózsát. Az 1956-os évszám mellett a kényelvű felirat tartalmazza a perben kivégzettek, valamint valamennyi elítélt nevét is. Az emlékművet rendszeresen megkoszorúzzák az emlékezők.

Az utóbbi évtizedekben megkoszorúzódoott a nemzetiégi kulturális és történelmi emlékhelyeink megjelölése. Aradon közteri emléktáblát kapott Tóth Árpád szülőháza, a Kőlesey Egyesület a Kultúrpalota falán, Szántay Lajos palotája, Liszt Ferenc a Fehér Kereszt szálloda bejáratánál, Rozsnyay Mátys gyógyszerész patikája falán, a városi kórház, Faludy György a Jelen Ház kapualjában. A Csiky Gergely Főgimnázium folyosójának fala a város jeles magyar pedagógusainak pantheonja lett, de ugyanott emléktáblát avattak Eötvös Loránd (2009) és Bojyai János (2010) tiszteletére is.

A megyében számos helyen, Ágyán (Olász Lajos), Simonffyfalván (Simonfyak háza), Erdőhegyen (Boros Béla), Nagyzerinden (Tabajdi Károly), Szentlányon (falualapítás), Kisiratoson (Godó Mihály), Majláthfalván (iskolalapítás), Péskán (Mester János), Fazekasvársádon (Sajtos Ferenc), Borosjénőben (Balogh-Diószege), Kisperegen (falualapítás), Tornyan (Péter Antal), Nagyvarjasdon (Oláh Sándor), Lippán (Degré Alajos), Világoson

(ártatlanul kivégzettek), Mácsán (Simonkai Lajos), Nagylakon (Könyves-Kolonics József) avattak emléktáblát az elhunyt években a települések szülőrtői házának, jeles események helyszínének megjelölésére. A fenti felsorolásban minden településnél csak egy nevet említettünk, de akad olyan, ahol innár több táblával megjelölt épület is található. Ezeket mindig egyegy, az ott lakók számára emlékeztető ünnepségen avatták, szenteltek fel.

Aradon a tárgyalt időszak alatt új hagyomány is teremtődött. 1989 decemberében az Aradra segélyszállítmányt hozó hőmezővársárhelyi gépkocsivezért, Tóth Sándort a várba vezető híd lábánál halálos lövés érte. Az ő tiszteletére 1990 márciusában az RMDSZ helyi szervezete kopjafát (Székelyudvarhely ajándéka) állított a Maros partján. Azóta a mellette lévő sétány a mártír magyar állampolgár nevét viseli. 1990-től kezdődően a helyi önkormányzat, az RMDSZ, a forradalmár szervezetek, civil szervezetek, egyházak képviselői (állandó résztvevő ex. Timotei Sevićiu, Arad román ortodox érseke, valamint ft. Király Árpád kanonok, marosi főesperes) gyűlnek egybe, emlékeznek meg a hősről. Rendszeresen jelen van Tóth Sándor özvegye, valamint Hőmezővársárhely köldötsége is. Az emlékművet évente megkoszorúzzák.

Harald Roth magyarul is megjelent könyvében így fogalmaz: „Túl keveset tudunk társadalmi történetéről, intézményi kapcsolatrendszeréről, lakosai mentalitásának, intézményeinek és természeti környezetének fejlődéséről, létezésük útjairól a fejlődésükről. Erdély városainak és gazdaságának útjairól a 16-tól a 20. századig, az etnikai tudatok alakulásáról, a 19-20. századi kisebbségi vagy 'vidéki kérdés'ről, a régió II. világháború utáni helyzetéről.” (Roth, 182.)

Források

- Erdély Magyar Civil Erdélye. Szekszarere. Bodó Barna. Kolozsvár, 2016.
Fekete Károly: *Mű és Társadalom*. XIII. évf. 1. sz. 2020. március. 3-5.
„Mű és Társadalom.” 7. Tornyó, 2016.
Lehotzky Anika: *Magyar történelmi és kulturális emlékhelyek 1990 után*. Bertauszár, in: Nyugat-Jelen, 2009. szept. 28.
Barnó, Dan: *Omami de arad ai Aradului Aradului jelu aradului*. „Vasilie Goldi” University, Arad, 2011.
Roth, Harald: *Ko Erdély-történet*. BOOKART. Csikszarere, 2009. 163-169.
Több mint száz év: 190 éves az aradi Szabadságharc. Arad, 2020.

BERECZ GÁBOR

A HAVI SZEMLE RÖVID TÖRTÉNETE

Az aradi Kölcsey Egyesület művelődési lapja

A kultúrpalota megépítésével, melyben a Kölcsey Egyesület jelentős szerepet játszott, lehetőség nyílt arra, hogy 1913-ban ide költöztessék részlegeit: az esküvőmúzeumot, a könyvtárat, és itt volt irodája is. Ez idő tájt Varjassy Árpád az elnök, Fényes Dezső alelnök, Rudnyánszky Endre titkár, dr. Jegesi Károly ügyész és Benesák István pénztárostól állott a tiszti kar. A választmányának 22 tagja volt. Már 1919-ben lapot szerettek volna szerkeszteni. Az első címjavaslat *Kölcsey lapja* lett volna, de ezt hamar elvetették. A *Szemle* című lapban sikerült összefoglaló cikksorozatot megjelentetni a szervezet tevékenységéről oly módon, hogy a kiadásra megszavazott 5000 koronás segílyt 1920 február–március–áprilisán 500 koronás heti részletekben utalták át. Az egyesületnek 1919–1928 között nem volt nyilvánossági joga, de tevékenysége nem szűnt meg. 1928-tól Krenner Miklós, 1930-tól Fischer Aladár lett az elnök, az ő elnöksége idején indították el a Havi Szemlét. „A búzaszem, ha el nem vetették a földbe, egymaga marad, de ha elvetik, ott csodálatosan átalakul és sokszoros termést hoz.”

Késztelenül igaz az elvetett mag csodálatos átalakulása, amint Gyárfás Elemér írta 1943 júniusában az első szám megjelenésekor. A *Havi Szemle* mindössze tizenöt számot ért meg ezekben a nehéz, viharos időkben, de betöltötte szépirodalmi és keresztény közművelődési szemle, valamint a romániai Magyar Népközség szépirodalmi és közművelődési folyóiratának szerepét. Utat nyitott, egyedi vállalkozás volt a bécsi döntés után Dél-Erdélyben. A lap indulásakor szerkesztői voltak: Fischer Aladár, Olasz Lajos és Vitéz Zsigmond, a lap felelős szerkesztője pedig Molnár Árpád volt. Fischer Aladár az aradi Római Katolikus Főgimnázium igazgató tanára rendkívül súlyos politikai időkben, amikor az iskola nyilvánossági jogát nem élvezte, hanem többször egy tanév keretén belül megvonták, többésmagával küzdött az iskola fennmaradásáért. Szerkesztette a *Vasárnapot* és 1930-tól Krenner Miklós (Spectator) Kolozsvárra távozása

után haláláig, 1943. december 7-ig a Kölcsey Egyesület elsőki tiszter is betöltötte.

A lap állandó munkatársai között voltak: Alföldy Gusztáv, Blédy Géza, Horváth Jenő, Kabos Éva, Kacsó Sándor, Kiss Béla, Miliusz József, Musnai László, Nikodémusz Károly, Olasz Lajos, Rász Károly, Sárközi Gerő, Serestély Béla, Szemler Ferenc, Vitéz Zsigmond. Illusztrátorai közül megemlíthük Hajós Imre, Patáky Sándor, Gallas Nándor nevét.

A *Havi Szemle* első számának *Alföld* című írásában az szerkesztő gyökérzetű, a szerkesztőadó ágazatú, illatos virágú, számunkra oly kedves nővényt hozza előtérbe, tanítva figyelmeztet a szépség, az igénytelenség mellett a szívósságra, a töretetlen élni akarásra, mely ugrancsok az akácia alapulajdonsága. Erről a kiváló személyről, aki a XX. század legnehezebb évtizedében anyanyelvünk és létünk megmaradásáért küzdött és irányított, a *Havi Szemle* decemberi száma már a haláláról tudósított. Alig 61. életévében a megfeszített munka aláírta egészségét.

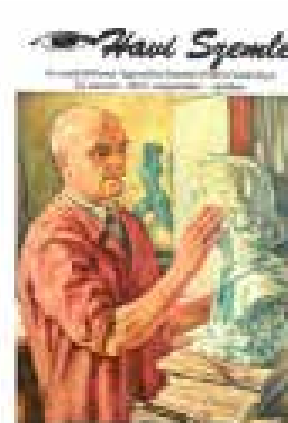
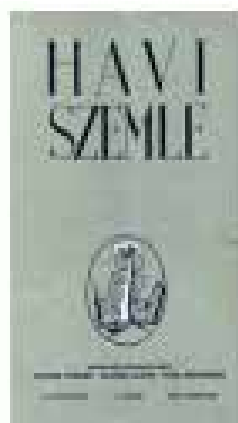
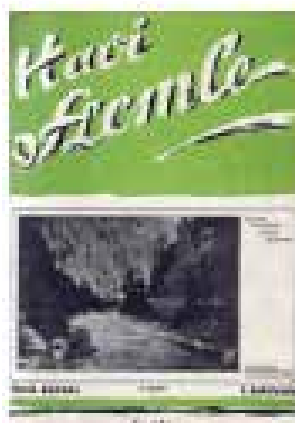
2013 decemberében, halálának 70. évfordulóján a Csiky Gergely Főgimnázium diákjai, illetve az ünnepségen részt vevő különböző egyesületek megkoszorúzták a gimnázium folyosóján elhelyezett márványtáblát. Ezt a kiváló embert és pedagógust a szerkesztőbizottságban Fodor József követe. A lap irodalmi, társadalmi, közművelődési cikkeket, verseket, életrajzokat, kritikákat közölt. A szemle lapjain jelen voltak a különböző bel- és külföldi írók, valamint az anyaországi népi írók művei.

A *Havi Szemle* tizenöt száma 1943. júniusáig és 1944. augusztusáig közzét jelent meg.

1945 őszé és 1989 decembere között az egyesület és így a lap tevékenysége is szünetelt, vagy mondhatnánk úgy is, lappangó életet élt. Az 1989-es történelmi változások következtében új szelek kezdtek fújdogálni. Párai Gyula tanár kezdeményezésére 1990 januárjában újralakult, vagy rehatnánk hozzá, lappangó életmódjából újra feléledt a Kölcsey Egyesület, amely az anyanyelvi közművelődés terjesztésért tűzte ki célját. Az eltelt három évtizedben számtalan irodalmi, irodalom- és helytörténeti, színháztörténeti, tudományos előadás előkészítője és lebonyolítója volt az egyesület.

A *Havi Szemle* első sorozata 1990-ben négy számot ért meg havilap formájában. A négy szám érdekessége, hogy minden számnak külön főszerkesztője volt: Párai Gyula, Ujj János, Péterffy Árpád személyében, akik saját elképzeléseik szerint állították össze a lapszámot. A színvonalas folyóirat anyagiak hiányában szűnt meg. A későbbiekben a Nyugati Jelen keretein belül, havionta egyszer, előbb egy oldalon, majd két oldalon jelent meg, mintegy tíz éven keresztül.

A lap új sorozata A5-ös alakjában 2008 januárjában indult meg, 16 oldalon, fekete-fehérben, színes borítólappal. A lap első számának köszöntőjében a Kölcsey Egyesület akkori elnöke, a későbbiekben tiszteletbeli

elnöke, Pávai Gyula tanár úr (sajnos 2011-ben elhunyt), a következőképpen szól az olvasóhoz: „... a Havi Szemle tizenegy éves fennállása során nemcsak bizonyított, hanem képzett is. Mi adtunk első közbülsőként helyet Karácsonyi Zsoltnak, akiből azóta a Helikon egyik szerkesztője lett (ma már főszerkesztője). Nálunk indult Kopacz Levente, akinek egyetlen kötetét Magyarországon kellett megjelentetnie. Mi adtunk helyet Szávics Károlynak is, akit posztumusz kötet is a Kölcsey Egyesület kiadásában jelent meg. Disz Péternek szintén kiadtuk novelláit. Közöltük, majd kötetbe gyűjtöttük a méltánytalanul elfelejtett Manga István verseit, Kovács Mihály novelláit. Túléltrünk a megye határain is, amikor szeret adtunk Kató Sándor verseinek, Kató Gizella rövid írásainak, és sikeres volt a *Taplóörv* sorozatunk is, amelyekben gyermekek rajzait és kezdő írásait közöltük. Hasábjainkon megjelenhettek a képzőművészek alkotásai, gondolatok itt Kert-Groza Jánosra, Ódry Mária, Szűcs Sándorra, Britrich Erzsébetre. (...) Mostani lapszámunkkal ezt a folyamatot szeretnénk továbbvinni... célunk a lelkiismeret megnyugtatása és az olvasótábor visszaszerzése.”

A 2008 januárjában indult új sorozat verseket, rövid írásokat, helytörténeti, régészeti, publicisztikai, irodalomtörténeti tetteket tartalmaz. Elkezdte az volt az elképzelésünk, hogy *Arad és környéke* közzélni kívánó hivatalos és nem hivatalos íróknak, költőnek, képzőművészeknek legyen fóruma, felkérve a kisebb és nagyobb iskolásokat is, akik kedvet éreznek az íráshoz. A Kölcsey Egyesület kibontakozó, szélesedő tevékenységével összhangban 2010 óta *Havi Szemle* is „régiosai” vált, a lapban közölnek anyaországi, kárpátaljai, délvidéki tollforgatók is, általában olyanok, akik nem tartoznak elkötelezett írói vagy politikai csoportosuláshoz. Lapunk 2008 második felétől színes borítólappal jelent meg Kert-Groza János, Szűcs Sándor, Szép Zoltán, Ódry Mária, Britrich Erzsébet, Takács Mihály és Flory, Siska-Szabó Hajnalka, Csornyánszky Judit, Laukó Katalin, Eisele-Szűcs Zsó, Jurik Pál alkotásaival.

Fokozatosan nőtt a lap oldalainak száma, a 64-78-at is elérte. A *Havi Szemle* nevét ugyan örököltük, első sorban anyagiak miatt kéthavonta került az olvasók kezébe. Teljesen önkéntes alapon dolgoztunk és dolgozunk, semmilyen ellenszolgáltatás nélkül. A számos irodalmi téma mellett gyakoriak az irodalmi és helytörténeti cikkek. A Kölcsey-hírekben igyekeztünk rögzíteni minden olyan eseményt, amelyeknek szervezője vagy

társzervezője a Kölcsey Egyesület. Más szervezetek által rendezett eseményeket is megemlítettünk, olyan eseményeket, amelyeket fontosnak tartunk anyanyelvünk és megmaradásunk szempontjából.

Adott pillanatban a bőség zavarával küzdöttünk. A gond nem az írók összegyűjtése és közlése, hanem ellenkezőleg, az volt a nagy kérdés, mit hagyjunk ki és mit halasszunk a következő lapszámra. A lap méretének és oldal számának növelése már a 2014-es közgyűlésen is felmerült, de anyagi forrásaink határt szabtak vágyainknak.

2016-tól új lapot szerkesztettünk *Havi Szemle* címen, új külalak, új méret (B5) színes borítólappal, új oldal szám, megújult tartalom, ártekinthetőbb fejezetcsoportosítással, a megjelenő cikkek és irodalmi alkotások tematikus csoportosításával igyekeztünk kellemes perceket szerezni olvasóinknak. Úgy igyekeztünk lapunkat összeállítani, hogy olvasóink szemléletét ne zavarja meg a mindennapi politika indulata. Együttal célul tűztük ki, hogy Arad magyar közművelődési életének is krónikásai legyünk, tudósaink Arad és vidéke szértéágazó kulturális életéről, megkönnyítve ezáltal azok munkáját, akik érdeklődnek a város magyar élete iránt, vagy azokat, akik majdan szeretnének tudni elődeik tevékenységéről.

Az új, nagyobb méretű, 80-100 oldalasú példányok gyakran tartalmaznak különböző alkalmaikra szerkesztett tematikát. Ilyen például egyik fontos eseményünk, az Aradi Teátrum 200 éves jubileumának megünneplése alkalmból szerkesztett különszám. Majd több tematikus szám következett, mint például Hónig Frigyes Aradon öntött harangjai, az aradi tizenhárom vértanú kivégzésének 170. évfordulója megemlékezésének alkalmból, az aradi és erdélyi vasúttörténetről, az 1849 márciusi események követéséről, színháztörténetéről, emlékek és vélemények a nemzeti összetartozás napja alkalmból, közös rendezvények az Arad megyei múzeummal, *Mézasszói esték* címmel.

Az új méretű lapszámotól kezdődően a szerkesztőbizottság: Beretz Gábor (felelős szerkesztő), Fekete Károly, Gross László, Haász Ágnes, Pirodda Katalin, Pirocska István, Ujj János.

Egyesületünk jelentős előadások mellett arra is figyel, hogy jeles személyiségeink emléktábláit is leleplezze. Megemlítjük többet között Kazinczy Lajos, Percsényi Nagy László, Damjanics János, Tóth Árpád, Szántay Lajos, Liszt Ferenc, Jávors Pál, valamint a kultúrpárlóra falára elhelyezett Kölcsey-emléktáblákat.

MAKAI ZOLTÁN
ÖSSZEÁLLÍTÁSA

VILÁGFORMÁLÓ ÉVFORDULÓK 500 éve a pápa kiátkozza Luther Mártont

A középkor végét és az újkor hajnalát több egymással összefonódó gazdasági, társadalmi és kulturális jelenség barangozta be. Ezek sora a humanizmussal és a korai polgárosodással kezdődött. Majd folytatódott a nyugati kereszténységet megújító reformációval és a modern nemzetállamok körvonalainak a kialakulásával. A 15-16. században a katolikus egyház működésében pozitív és negatív következmények is voltak. A tudományok és művészetek támogatása többnyire együtt járt a pompával és olyan életvitellel, amely legkevésbé volt összeegyeztethető a keresztényi életvitellel.

1513-ban a pápai trónra X. Leó került, aki a Szent Péter-bazilika építésének befejezése érdekében 1517-ben elhatározta, hogy ún. búcsúcédulákat bocsájt ki. Ezek megvásárlása ellenében elengedte a bűnök kiróvásiért járó penitenciát. Mindenki annyi megváltást vásárolhatott, amennyire pénze volt. Senki sem gondolta, hogy ezzel az intézkedéssel a katolikus egyház legnagyobb válságát idézi elő. A búcsúcédulák elkötelezett híve volt Albert mainzi érsek is.

Az események eskalációja a szászországi Wittenbergben kezdődött, ahol az egyetem egyik professzora, Luther Márton, Ágoston-rendi szerzetes tiltakozni kezdett a búcsúcédulák árusítása ellen. Luther már járt Rómában 1510-ben, ahol felháborodva tapasztalta a fényűzést és az erkölcsi hanyatlást. Ettől fogva kritikusan szemlélte az egyházat és a bűnbánó cédulákkal való üzérkedést. Téziseiben arra a következtetésre jutott, hogy a búcsúcédulák árusítása ellenkezik a vallással. Majd tételeit tiltakozásul 1517. október 31-én a wittenbergi vártemplom

kapujára kiszögezte. Ekkor még nem szándékozott szakítani a római katolikus egyházzal.

A tételek Albert püspökön keresztül eljutottak X. Leó pápához. A pápa elrendelte egy bizottság létrehozását, hogy vizsgálja meg Luther tanait. A bizottság Luther tanait istenkáromlásnak, eretnekségnek nyilvánította. 1518-ban Luthert Rómába idézték, hogy eretnekként perbe fogják. A szász választófejedelem, Bölcs Frigyes azonban védelmébe vette. Luthernek így csak a pápai legátus előtt kellett megjelennie Augsburgban, 1518 októberében. Luther megtagadta tanainak a visszavonását. 1519-ben a Lipcsében megrendezett hírvitában határozottan tagadta a pápaság isteni eredetét.

A Vatikán válasza nem késett sokáig. X. Leó 1520. június 15-én kiadta *Exurge Domine* kezdetű bulláját, amelyben Luther Mártont eretnekséggel vádolta, és kilátásba helyezte kiközösítését a katolikus egyházból. Luther azonban továbbra sem hátrált meg, és azzal válaszolt, hogy 1520. december 10-én a wittenbergi vár kapujánál diákjai előtt elégette a bulla másolatát. A Vatikán 1521. január 3-án beváltotta fenyegetését és X. Leó *DECET ROMANUM PONTIFICEM* kezdetű bullájával kiközösítette Luthert. Ugyanakkor a pápa levelet írt V. Károly német-római császárnak, és arra kérte, tegyen határozott lépéseket a lutheri tanok visszaszorítása érdekében. Így ezután Luther és ügyének a sorsa a birodalom álláspontjától függött. Luther meghallgatása a wormsai birodalmi gyűlésen történt, amelyet a következők részben mutatok be.

Ötszáz éve Luther megjelent a wormsi birodalmi gyűlésen. A hit és az imádság győzelme

Előzmények

Nagyapja halála után, 1519. június 28-án V. Károlyt német-római császárnak választották meg. Nehéz örökséget vett át nagypapjától. A reformáció terjedését, a nemes urak elégedetlenségét és a terjedő parasztháborúkat. A nemesek kérésére 1521 év elején birodalmi gyűlést hívott össze Wormsba, ahol január 28-án megkezdődtek a tanácskozások. Worms a Rajna-vidék Pfalz tartomány járási jogú városa volt. A császár a fejedelmek nyomására Wormsba idézte Luthert, akit a fejedelmek saját céljaik elérésére akartak felhasználni. Mint tudjuk, Luthert a pápa egyházi átokkal sújtotta, ezzel eretnekségnek nyilvání-

tották. A birodalmi gyűlésen Luthernek vissza kellett volna vonnia tanításait. A hatalmas választófejedelem, a szász Bölcs Frigyes követelte, hogy Luthert meghallgatása nélkül ne átkozzák ki és ne tartóztassák le. A fejedelmek egy része Luther oldalán állt, és abban reménykedtek, hogy a küszöbön álló események gyengíteni fogják Róma befolyását. A császár biztosította Luther védelmét, megígérte, hogy egy nyílt dialóguson fog részt venni kompetens személyek részvételével. Amikor elterjedt a hír, hogy Luther eljön a birodalmi gyűlésre, általános izgalom uralkodt a közvéleményben. A pápai követ, Alexander, tiltakozott Luther meghívása ellen. Követelte a pápai kiátkozás

végrehajtását és Luther kivégzését. Felszólalása mélyen befolyásolta a részt vevő urak egy részét. De a Mindenható sugallatára az egyik szászországi német úr szót kért, és részletesen leírta a pápai állam túlkapásait, csatlásait és hazugságait. Reformra van szükség, zárta le felszólalását. Ennek hatására egy bizottság összeállított egy 101 pontból álló beadványt, amellyel vádolták a pápai túlkapásokat. A bizottság tagjai ezek után azt kérték a császártól, szólítsák fel Luthert, hogy jelenjen meg a birodalmi gyűlésen. A felszólító ún. megidéző levélben a császár biztosította Luthert, hogy a meghallgatás után biztonságban hazautazhat Wittenbergbe.

Az utazás Wormsba

Luther 1521. április 2-án indult el Wormsba. Már az utazás sem volt az egyház által elvárt vezeklésmenet. A birodalmi gyűlésre utazás inkább egy diadalmenethez hasonlított. Luthert mindenhol lelkesedéssel fogadták. Utközben Eisenachban, Gothában és Erfurtban prédikált. Wormsba április 16-án érkezett meg, ahol a nép ünnepele fogadta.

Luther fellépése a birodalmi gyűlésen

Érkezése utáni napon Luther megjelent a birodalmi gyűlésen. A császár a trónján ült, körülötte a birodalom legrangosabb személyei álltak. Luther megjelenése egy óriási esemény volt, mert eddig még senkit sem fogadott a császár ilyen tekintélyes személyiségek kíséretében. Luthert közvetlenül a császár trónja elé vezették. Ekkor az egész hallgatóságra mély csend telepedett. Ezután egy császári tiszt felemelkedett és a következőket kérdezte Luthertől: elismeri-e, hogy a trón melletti asztalon lévő írásgyűjtemény az övé, illetve szándékában áll-e visszavonni azok tartalmát. Miután felolvasták a könyvek címeit, Luther nyugodtan válaszolt: igen, ezek az én műveim. Mivel a második kérdés számomra a Szentírásba és az Istenbe vetett hitemet érinti, meggondolatlanság volna részemről rögtön válaszolni, jelentette ki Luther. Lehet, többet, de lehet, hogy kevesebbet mondanék, és így várkeznék a Mennyei Atyám előtt. Ezért kérem Önt, Felsőges Uramat a legnagyobb alázattal, hogy adjon számomra gondolkodási időt, azért, hogy válaszómmal ne várkezzek Mennyei Atyám tanítása ellen.

Ezzel a kéréssel Luther igen bölcsen cselekedett. Magtartása meggyőzte még az ellenségeit is, hogy nem meggondolatlanul cselekszik, és nincs benne semmilyen ingerültség vagy indulat. Óvatosan, nyugodtan, magabiztosan és szerényen viselkedett. Óriási tett volt részéről ilyen kérni magától a császártól és a birodalmi gyűlés résztvevőitől. De az Úr angyala vele volt, és a halasztást megkapta.

Másnap Luthernek meg kellett jelennie a birodalmi gyűlésen, és válaszolnia kellett a felteht kérdésekre. Indulás

előtt egy pillanatra elvesztette biztonságát, és a félelem kerítette hatalmába. Összereszkadva a földre vetette magát és imára kulcsolta kezét. Mennyei Atyám, segíts rajtam, mert csak Te vagy a Mindenható. Tudom, hogy Te választottál engem erre a feladatra, ezért Fiaid Jézus Krisztus nevében kérek, állj mellém. Nem magamat féltém, hanem a Szentírás az Evangélium diadaláért vannak készeim. Ekkor egy belső hang, a Szentlélek hangja megnyugtatta, hogy nem lesz egyedül. Ekkor egy belső béke lett úrrá rajta, megnyugodott, mert tudta, hogy Isten igéjét kellett hirdenie a nemzetek képviselői előtt. Az ima után Luther teljesen felkészültnek érezte magát a küzdelemre. Egész lényét nyugalom, szerettség és bátorság hatotta át.

Másnap felszólalását így kezdte: Felsőges uralkodó, méltóságos urak és lordok! Írásaimban csakis az igazságról szóltam. Örülök, hogy az evangélium a múltban és a jelenben is zavargást és feszültséget okoz. Krisztus szavát idézem, aki azt mondta, hogy nem a békét hoztam a Földre, hanem a kardot. Újra felszólították, hogy a tanítását vonja vissza. Ezzel a következőket válaszolt: Amennyiben engem az Írás tanulságával vagy észérvekkel meg nem győznek, mert én a pápának és a szenteknek nem hiszek, mivel bizonyos, hogy gyakran tévednek és saját magukkal is ellentmondásba keverednek, ezért nem akarok semmit sem visszavonni. Az én általam ismételt szentírási helyek alapján meg vagyok győződve lelkiismeretemben, és Isten szavának fogódgában vagyok. Nem akarok semmit sem visszavonni, mert a lelkiismeret ellen tenni nem lehet. Isten segítsen meg engem. A hallgatóságot teljesen meglepte Luther beszéde, és néma csend uralkodott a birodalmi gyűlésen.

Ezt túléltem!

Luther miután a tárgyalótermet elhagyta, a következőket kiáltozta: Ezt túléltem! Luthert elengedték, nem tartóztatták le, mivel a védőlevele 21 nap szabad elvonulást biztosított számára, ezért április 25-én hazautazott.

Miután Luther és az őt támogató fejedelmek Wormsot elhagyták, a császár birodalmi katonákkal sújtotta Luthert: bárki szabadon üldözhet és megölhet. A visszauton Wittenberg felé, május 4-én Bales Frigyes fejedelem utasítására Luthert elrabolták. (Különben Luther tudott erről.) Luther eltűnésével biztonságát garantálni tudták, mivel elűnt a szemek elől. Még az a hír is keringett, hogy meghalt. Ez az akció a választófejedelmek arra is jó volt, hogy saját magát veszélybe ne sodorja, hiszen egy eretneket tejtgerett. Luthert Wartburgba vitték, ahol György lovag néven rejtőzött. Itt, Wartburg várában Luther lefordította német nyelvre az Újszövetséget, majd az Ószövetséget. Győzött az Istenbe vetett Hit és az Imádság! Így a reformációnak maradt ideje elterjedni.

DURKÓT GÉZA

EMLÉKEZÉS DÉNES ZOLTÁN ATYÁRA

2021. május 14-én, 64 éves korában elhunyt drága barátunk, mecénásunk, Dénes Zoltán atya. Ő állandóan szervezett, irányított, előadásokat tartott, mindig úton volt. De ezekről sohasem beszélt. Ha bármiről volt szó, azonnal intézkedni, egyesületünket is számtalan esetben segítette, de mindig a háttérben akart maradni. Ő volt a szürke eminenciás.

1957. május 12-én született Szegeden. 1985-ben elvégezte a Szegedi Római Katolikus Teológiát, még abban az évben, június 14-én szentelték pappá. 1985-1986 között kaplán Mórhalmon, 1986-87 között Debrecenben, majd 1987-89 között Gyulán. 1989-től plébános Újirázson, majd esperesi a berettyóújfalui esperesi kerületben. Utóljára újra Újirázson szolgált.

Szakmai érdeklődése a természettudományok, filozófia, történelem és a néprajz felé mozdították. Debrecenben szerzett egyetemi Ph.D. doktori fokozatot néprajz-történelemből. 1993-tól folyamatosan tanít a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Karán. 1996-tól a Leuveni Egyetemen oktat, kutat, főleg a Mecheleni Városi Levéltárban és a Leuveni Erasmus Könyvtárban. Címzetes egyetemi docens a Szegedi Tudományegyetem Társadalomföldrajzi Karán. Doktori iskolában tanít és bizottsági tag a Pécsi Tudományegyetem Földtudományok doktori iskolájában és a Debreceni Egyetem történelem-néprajzi doktori iskolájában. A 2010-es években a nagyváradi Partiumi Keresztény Egyetemen is tanított. Mindezek mellett lelkipásztor, felelős esperes, néprajzi és történelmi kiállításokat, néprajzi konferenciákat szervezett, iskolákat segített, pályázatokat készített különböző társadalmi intézményeknek és rendezvényeknek.

2012 májusában én is részt vettem *A paragi polgárvadász bányai világa és nemzeti jelképek* című kiállítás megnyitóján, amelyet a Szentendrei Szkanzen a Partiumi Keresztény Egyetemen szervezett meg. Idézném Zoltán atya szavait: „*azért gyűltünk össze, hogy a jövő kapujában emlékezzünk a múltra. A tájhasznok a magyar kultúra azon káprói, amelyek Magyarország és Nagyrómatot és a jövőhöz kötik*”, hozzátéve, hogy ez csak akkor lehetséges, ha a múlt értékeit megbecsüljük. Ez is rávilágít Zoltán atya gondolatvilágára.

Dénes Zoltán számos szervezetnek volt a tagja vagy éppen vezetője: a Magyar Tudományos Akadémia külső testületi tagja, a Bécsi Európa Club, a Genfi Emlékezés-Hídjai EU Bizottság, az Ethnica Alapítvány Kuratóriumának, a Hoffó László Művésztelep Kuratóriumának

tagja, a Palmetta Tudományos Szociokulturális Egyesület, valamint a Vésztői Kis Bálint Általános Iskola alapítványának elnöke.

Dénes Zoltán
1957-2021

Régi kapcsolatot tartott fenn egyesületünkkel. Először előadását 1997-ben tartotta, a III. Honismereti Konferencián, Biharton, ahol a partiumi interetnikus kapcsolatokról beszélt. 2001-ben a XVII. Honismereti Konferenciát Mezőhegyesen ő szervezte meg, a találkozóhoz forrásokat. 2012-ben megszervezte az őszi borászati konferenciánkat Bihardíszszenen, saját borpincéjében.

Dénes Zoltán atya egyik kezdeményezője és főszervezője volt a Szent László gyalogos zarándoklatoknak, amely 2012-ben indult. A háromnapos út a Sebes-Kőrös partja mentén haladt, Gyomaendrődötől Nagyváradig, ahová a zarándokok húsvét ötödik vasárnapján érkeztek és részt vettek a hűmérsékleten. A zarándoklat idején minden reggel

szentmisét mutatott be, amikor lehetett, egész nap a zarándokokkal gyalogolt, Újirázson pedig ő fogadta és szállásolta el a csoportot.

2014-ben egy előadás-sorozatot szervezett, februártól szeptemberig, *Bükkvár emlékei* címen. Minden hónapban a Debreceni Egyetem és a Szegedi Egyetem tanárait hívta meg. Az előadásokat felváltva a püspöki palota dísztermében, valamint a Partiumi Keresztény Egyetem kistermében tartottuk.

2015-ben *Szent László Lovagkirály Zarándokút* címmel színvonalas, tudományos konferenciát szervezett a berettyóújfalui Nadányi Zoltán Művelődési Központban, amelyen a váradiak is részt vettek. Nagy álma volt egy nagyszabású Szent László-zarándokút megvalósítása, amely Zágráb-Somogyvár-Gyomaendrőd-Nagyvárad útvonalon haladna.

Egy forgatókönyv-vázlatot állított össze a zarándoklatok megszervezésére, mely tanácskozási az ő kérésére a püspöki palotában szervezték meg 2016. szeptember 6-án *Szent László Lovagkirály zarándokút* címen. Ezen részt vettek Böcskei László megyés püspök, Mikola István államtitkár, egyetemi tanárok, civil szervezetek vezetői.

A továbbiakban is, minden évben előadást tartott a honismereti konferenciákon. E sokoldalú honismereti és hagyományőrző, valamint tudományos tevékenységéért, elhivatottságáért egyesületünkől megkapta a Fényes Elek-díjat. Hosszan tartó betegség után, szinte fiatalon hagyott itt minket. Óriási veszteség ez nemcsak nekünk, de egész közösségünknek is. De hűcsúznak a jó baráttól is. Nyugodj békében, drága barátunk!

Amikor a zarándok megérkezik...

...indulna is tovább, mert ott van még a mozgás, a dinamika lábaiban, izmaiban.

Amikor a zarándok megérkezik, ellátna minden fáradsága, mert felülírják az út során megtapasztalt élmények.

Amikor a zarándok megérkezik, hálát ad Istennek a hívásért, az úterért, a társakért. Lelke telve van hálával és örömmel azokért az emberekért, akik lehet, hogy csupán jelenlétükkel, mások szolgálatuk által tették kegyelmi idővé az úton levést.

Amikor a zarándok megérkezik az Örök Hazába, ottan már nincs továbbindulás, az addigi dinamika már új dimenzióiban létezik.

Amikor a zarándok megérkezik az Örök Hazába, már nincsenek sebek, fájdalom, nincs fáradság.

A Gyomaendrőd-Nagyvárad háromnapos Szent László gyalogos zarándoklat két állomáshelye most üres. Két „házigazdánk”, a körösladányi Lengyel Antal atya és az újirizi plébániáról Dénes Zoltán atya – a zarándokút egyik kezdeményezője és főszervezője – a közel-múltban az Örök Hazába érkezett. Üresek a „zarándok-szállások” / plébániák, és most kiűs üres a mi lelkünk is, mert hiányoznak a találkozások, az együtt megélt utak, amire az elmúlt két évben sajnos nem volt lehetőség.

Ezt az ürességet talán a hála töltheti be. Köszönjük a jó szót, a meleg takarót, az esti beszélgetéseket, a vacsorákat, a reggeli miséket, a kilométerkövek árnyékába rejtett vízespalackokat! Az *Úr adja örök nyugalmat megfáradt zarándokainak!* Az együtt megélt idők és a közösen járt utak emlékeit örökké lelkünkben őrzik.

a nagyváradai zarándokok
névben Vöröskereszt Dóna

(Megjelen a Nagyránd-Újirizi Szent László Plébánia
Fornó c. hirdetőjének júriusi utasításai)

Lengyel Antal körösladányi plébános
és Dénes Zoltán újirizi plébános
a körösladányi római katolikus templom előtt
(A kép 2016-ban készült, a Szent László-zarándoklat
tízedik napján – V. á.)

DUKRÉT GEZA

BÚCSÚ PÁSZTAI OTTÓTÓL

Városi magyarsága újra elveszített egy nagy személyiséget. 91 éves korában elhunyt Pásztai Ottó. Rendkívül gazdag életet hagyott maga után. 1929. július 8-án született Nagyváradon. Elemi és középiskolai tanulmányait szülővárosában végezte. Már ekkor kitűnt sokoldalú tevékenységével. A Premontrei gimnázium számos egyesületében munkálkodott, mint jegyző a Mária Kongregációban, ösztövezető-helyettes a cserkészletnél, az iskolai sportkörben (kosárlabda, cseklövészet, kardvívás, úszás, majd később labdarúgás, röplabda, asztalitenisz). 1945-48 között az önképzőiskőr elnöke.

Az érettségi után, 1948-49 között a szőrmeggyár kikészítő részlegén, majd a tervezőházon dolgozott.

1954-ben a Bodvai Tudományegyetem kémia karán végzett. Vegyész diplomával a kezében a Transilvania Festékgyárba került. 1954-69 között részlegvezető, majd minőségi ellenőr, a tervezőház vezetője, majd a termelési osztály vezetője, technikai szaktanácsadó, 1958-tól mint vegyész vegyészmérnök-ként ismerték el. Az üzemek összevonása után, 1969-1988 között a Sinteza vegyipari kombinátban dolgozott, ahol a lakk, festék és szervesen pigmentes gránátos mellett gyógyszerek, növényvédő szerek, elősóanyagok, oxigén és vulkanizáló, valamint fémoldóanyaggyártással is foglalkoztak. Tagja volt annak az öttagú bizottságnak, amely a lakk- és festékipar több mint 1300 receptjét dolgozta ki és elkészítette az állami szabványokat. Közben számos tudományos cikket írt kémiai szakfolyóiratokba. Évente szaktanfolyamot tartott a vegyipari dolgozók számára. Közel száz elfogadott újítási javaslata és hét szabadalma volt. Megalapította az üzem szakkönyvtárát. Ugyanakkor a bíróság által kinevezett vegyipari szakértő volt, a ebben a funkciójában részt vett külföldi vásárokon.

E szakmai tevékenység mellett aktívan részt vett a város társadalmi életében. 34 évig volt elnöke a Sportkörnek, amely 12 szakosztállyal működött. Tagja volt a Városi Sportbizottságnak. 23 évig volt a városi, illetve a megyei sakkbizottság elnöke.

1988-ban ment nyugdíjba, 1990-98 között részt vett több kft. munkájában.

1994-ben megalapították a Premontrei Öregdiákok Egyesületét, amelynek elnöke volt haláláig. Ennek keretében számos emlékünnepelet, könyvbemutatót, szervezetek, valamint versenyeket középiskolásoknak, emléktáblákat avattak. Népes küldöttséggel vettek részt Gödöllőn a Kárpát-medencei Premontrei Öregdiákok találkozásán.

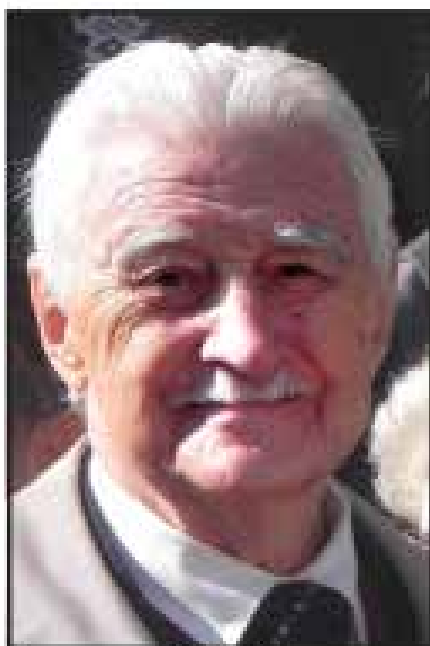
1999-től félévenként szerkesztette az egyesület Hírlevelét. Egyesületük számos könyvet adott ki, melyeknek írója vagy társszerzője volt: *A Nagyváradi Premontrei Öregdiákok emlékkönyve*, *A szentmártoni tanja, rendház, kaszárnya, templom és kőház*, valamint a *Féligérett történet* (1996), *Rökök a vesén. Derű az iskolapadban* (1998), *A nagyváradi római katolikus középiskola adatai és a Premontrei Főgimnázium története 1718-1848* (2005), *Így sokkadtunk mi... Nagyvárad és Bihar megye sakk története* (2005), *Új idők megadottja - Duka Akos* (2006), *Nátaszkor I-II.* (2007), *A nagyváradi mátkodróz színház története* (2007), *Férfi hagyai magunk után. Katolikus papok emlékei antológiája* (2007), *Jelen egykori premontrei diákok* (2008), *Nátaszkor III.* (2009), *Szavahírek Nagyváradi sporttörténetéből* (2011), *Leheloktatás nem a mi városunkban* (2015).

Javaslatára az egyesület három emléktáblát állított: 2001-ben a Szent László-plébániatemplom külső falán a Körös-híd mártír órásnak tiszteletére, 2010-ben az Eminescu főgimnázium lépcsőházában Károly Irén József emlékére. Ugyancsak 2010-ben a Szemklinikai lépcsőházában dr. Grósz Frigyes szemész emlékére. Még meg kell említeni, hogy egy időben alelnöke volt a Partiumi Magyar Nyugdíjasok Egyesületének.

1998-tól aktív tagja a Partiumi és Bánsági Emlékvédő és Emlékhely Társaságnak, 2006-tól pedig elnökségi tag. Előadásokat tartott szinte majdnem minden találkozáson és konferencián, melyeknek egy részét közli is tettük mind a lapunkban, mind különböző grüntenséyes kötetekben. Meghirdetett pályázatainkon eleinte mint pályázó vett részt, majd mint a zsűri tagja. Ugyanakkor sikeresen mozgósította a város középiskoláit a pályázatokban való részvételére. Ő hozta létre azt a kapcsolatrendszert, ami egyesületünk és a különböző középiskolák között alakult ki. A *Partiumi füzetek* könyvsorozatában önálló kötet jelent meg 2004-ben, *Aki férfi hagyott maga után. Dr. Károly Irén József élete és munkássága* címen. 2008-ban társszerzője volt a *Nagyváradi sporttörténete* című kötetnek.

Értékes javaslatai és sokoldalú tevékenysége alapján Pásztai Ottó 2008-ban *Férfi Élet-díjat* kapott. 2014-ben munkásságáért *Éltető-díjat* kapott. Bócsai László római katolikus megyés püspök 2017-ben *Szent László aranyasztali emlékéremmel* tüntette ki.

Drága Ottó, nagyon fog hiányozni szervező tevékenységed. Sohasem fogunk elfelejteni. Nyugodj békében!

Pásztai Ottó
1929-2020

DURRÉT GÉZA

SÁRKÖZI ZOLTÁN EMLÉKÉRE

Újra elvesztettünk egy igaz embert. Élete teljében, 56 éves korában elhunyt drága barátunk, tagtársunk, Sárközi Zoltán.

1964-ben született Nagyváradon. Iskoláit és a főiskolát szülővárosában végezte.

Több civil szervezet tagja volt, mint a Pro Libertas Partium Egyesület társelnöke, a Partiumi és Bánsági Műemlékvédő és Emlékhely Társaság, és egyik alapítója a 2011. április 4-én megalakult Nagyváradi Városi Szövetségnek, amelynek célkitűzése volt a városi vár mint épített örökségünk megmentése, megőrzése a jövő nemzedék számára.

2010 óta Nagyvárad és Székesfehérvár kulturális és gazdasági egymásra találásán munkálkodott, több közös rendezvény kötődik nevéhez.

2003 óta kutatta a Nagy Háború eseményeit és emlékhelyeit. Ezek közül elsősorban Doberdó és Isonzó vidékét járta be. A nagyváradi 4. honvéd gyalogezred három zászlóalja harcolt az első világháborúban Doberdó és az Isonzó folyó körzetében, óriási veszteséggel. Az I. zászlóalj parancsnoka, Kratochvíl Károly alezredes négy emlékgúlát állíttatott a hősök emlékére. 2010 júliusában egy tíztagú városi csapat elindult felkeresni ezeket az emlékműveket. Szervezője Sárközi Zoltán városi tanácsos volt. 2014 májusára a székesfehérvári, debreceni, nagyváradi és a helybeli hagyományőrzők közös erővel befejezték a negyedik emlékgúla

újraépítését, melynek hivatalos átavatása május 29-én volt. Az átavatás ünnepségen jelen volt egyesületünk is. Sárközi Zoltán segítségével egy emlékrablát állítottunk az olaszországi Visintiniben, a magyar kápolnában, amely hirdeti az első világháborús bihari katonák emlékét.

Sárközi Zoltán
1964-2021

Több éven keresztül a megye Műemlék Bizottságának volt az elnöke, valamint az RMDSZ műemlékvédelemért felelős alelnöke. Keszteményesbőre 2011-ben újra elkészült és visszakerült helyére az Sas palotáról 1989-ben eltávolított nagyváradi színházszíni emléktáblája.

Az épített örökség megőrzéséért végzett tevékenységének elismerésért 2013-ban megkapta a Város- és Faluvédők Szövetsége - Hungaria Nostra Podmaniczky-díját.

2011-ben elindította volt annak a tervnek, melynek eredményeként 2015-ben felépült a magyar háborús hősök ötödik emlékgúlája a Rudikowski temetőben. Ennek elismeréseként 2015-től a *Hírvédelemért*

Kisútratói Cím Második Fokozatának birtokosa.

Az utóbbi időszakban a Magyar Kereskedelmi Ház Nagyváradi Regionális Irodájának vezetője volt. Ezen keresztül is számos tevékenységet szervezett.

Nehéz elbúcsúzni egy jó baráttól, nem felelnek el társaságunk tagjai sem. Hiányozni fog mosolyod. Nyugodj békében, drága barátom!

4. OLDAL

PARTIUM

pítvány, Szővány Alapítvány. Jelen volt Bodó Barna, a Szővány Alapítvány elnöke, Szekernyés János és Ticsi Erika.

Június 17. - Két pályázatot állítottunk össze a megyei tanácshoz. Egyet a honismereti konferenciára, egyet a *Partiumi füzetek* 90. kötetére. Később kiderült, hogy a megye nem tud anyagilag támogatni.

Június 26. - Makai Zoltán jelezte, hogy megbeszélte a cégével, a Proenerggel, hogy kapunk 3000 lejt könyvkiadásra. Így ki tudjuk nyomtatni 300 példányban a legújabb kötetünket.

- Megpótl az engedély a minisztériumtól az Ady-szobor restaurálására.

Június 27. - Wanek Ferenc részt vett az Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság által rendezett XIII. Tudomány- és Technikatörténeti Online Konferencián, amelyen bemutatta *Ötö Phépsi és az erdélyi földgáz* című előadását.

Június 28. - Digitalizálni fogják a könyveinket Kolozsváron. Először 71 kötetet vittek el.

Július 9. - Balla Sándor újságíró egy hosszú interjút készített Dukrét Gézával a *Művelődés* folyóirat számára.

2020 nyarán megjelent a *Studii și Cercetări de Istorie Veche și Antică* című folyóiratban egy tanulmány: *Pot fi folosite regulatoarele analitice ¹⁴C în interpretării istoriei Cazul sitului funerar din secolul al X-lea de la Cluj-Napoca - strada Zăvoia*, melynek társszerzője Wanek Ferenc volt.

Július 17. - Kijött a nyomdából a *Partiumi füzetek* 90. kötete, Alexandru Pop: *Tálatól védelmi fűzetek Gondolatok a városi vár kőpavaráról műhelyéről és fogvatartásáról a 17. században, egészen a török báboltságig (1660)*.

Július 22. - Megjelent Dukrét Géza írása a *Bihari Naplóban*, *Posztuló ipari műemlékeink* címen.

Július 28. - Jakabffy László kifizetett 8400 lejt az Ady-szobor restaurálására.

Augusztus 10. - A közjegyzőnél elkészült az egyesületünk részére egy hivatalos okirat: Beneficarius reali ai Asociației - a pénzosztás és a terrorizmus segítése elkerülésére.

Augusztus 29. - Értesítettek, hogy a megyétől kapunk 6000 lejt a konferenciára. A konferencia sajnos elmaradt.

Szeptember 21. - Makai Zoltán javaslatára egy grüteményes kötetet állítottunk össze. Szétküldtük a felhívást, és azonnal többen vállalták.

Szeptember 25. - Egy érmelléki telekonferenciára, amelyet Álmódon tartottak, Szabó József, Wilhelm Sándor és Makai Zoltán az itteni érmelléki kutatásukról küldtek egy-egy tanulmányt, e-mailen keresztül.

Szeptember 26. - A Temesvári Magyar Napok rendezvénysorozat keretében került sor a *Művelődés* folyóirat *Magyar költők versei Temesvárról* című, a Várbástya Egyesület kiadásában megjelent antológia bemutatására. A 434 oldalas, Taurinus Istvántól, Tinódi Lantos Sebestyéntől Kovács András Ferencig, Nagyfalmas Idikőig és Ármos Lőrándig 110 poéta 174 költeményét felülmúló kötetet Szekernyés János gondozta, válogatta, előszóval és jegyzetekkel látta el. Jelen volt Bodó Barna, Ticsi Erika,

- Illés Mihály: *A temesvári Körtér Vassá könyve* című könyvét mutatták be.

Október 3. - Szilágysandlyon, a Bárhory Napok keretében Erdei János részt vett, a cserkészekkel együtt, a Magyar Ház udvarán felállított történelmi emlékfal ünnepélyes átadásán, emléktáblák elhelyezésén és koszorúzásán.

Október 6. - az RMDSZ helyi szervezete rendezésében került sor az aradi vértanúkról szóló megemlékezésekre. A nap folyamán a résztvevők előbb megkoszorúzták a Veszthelyen álló obeliszket. A műemlék templomban tartott ökumenikus istentiszteletet ecc. Schönberger Jenő szatmárnémeti megyés püspök celebrálta. A Szabadság-szobornál tartott délutáni megemlékezésen társaságunk minden aradi tagja részt vett.

Október 7. - A rógeriuszi református templom gyülekezeti házánál tartottuk a könyvtárunkat. Lebontottuk az alagsort, mert parkettázzuk a termeket. A tiszteletes szerint nincs szükség könyvtárra, nem tud adni egy külön helyiséget. A presbiterek közbenjárására találtak egy megoldást. Abban a teremben helyezik el, amely a nyugdíjasok klubja lesz. Meglátjuk, mennyire fog ez bevalni.

Október 11. - az Erdélyi Kárpát Egyesület kolozsvári fiókjának szervezésében Wanek Ferenc kirándulást vezetett (80 résztvevővel) a Felhár megyei Vero-marthoz (világhírű könyvtárakörhely), amelyet egy újságíróval (*Csalogató a Szabadság melléti Vero-mari megfigyelésére*) előre népszerűsített a helyi lap (*Szabadság*) havonta megjelenő mellékletében (*Erdélyi Társasági, földügyi és néprajzi folyóirat*) még szeptember 8-án.

Október 14. - Megjelent a *Partium* idei második száma, 110 példányban.

Október 23. - Megemlékezést tartott Temesváron a Várbástya Alapítvány, a Szővány Alapítvány az 56-os forradalomról az Új Ezredév református templomban. Jelen voltak Bodó Barna, Szekernyés János, Ticsi Erika.

November 16. - Elhatároztuk egy emléktábla elkészítését, a hajdani Széles Sándor-féle műbútorasztalos üzem fennállításának 120. évfordulója alkalmából, a Királyhágómelléki Református Egyházkerület püspöki székháza udvari falán. Szilágyi Péter volt egyházmegyei gondnok bemutatta az emléktábla szövegét és a hozzá tartozó bemutatón leírását. Az emléktáblát Széles Sándor unokái, Kósa Irén és Schneider Mária készítették el. Az ismertető füzetet és programot mi készítjük el.

November 25. - 91 éves korában elhunyt Pászti Ottó tagárunk.

December 4. - Csáry István püspök kérésére a táblaavatás elmarad jövő év február 25-re.

December 18. - Kérlelve küldtünk az elnökség tagjainak. Mi is bekapcsolódunk az egyházkerület által meghirdetett felmérő programba, a hajdani elpusztult, vagy még álló templomromokról.

December 21. - Hozzhozták Kolozsvárról a 71 darab kötetünket, amelyeket az Erdélyi Magyar Adatbank digitalizált. Jövőre felfekülnek az internetre.

December 22. - Állítottuk a Proenerggel kötött megállapodást, amelyben 5000 lejt biztosítanak a grüteményes kötetünkre.

SÍRSZENTELÉS KÖKÉNYESDEN

Arra az egy órára az égbolt is megnyitotta felhőkapuit – május 30-án, a Hősök Napján – a Partiumi és Bánsági Műemlékvédő és Emlékhely Társaság szervezésében zajló első világháborús hősi halott, Kovács Lajos sírjának megszentelésére a kökényesdi temetőben. A 2019 végére elkészült munkálat a pandémia miatt szenvedett ennyi halasztást.

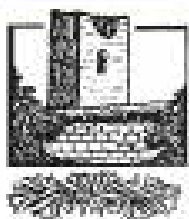
Kiss Kálmán, a Társaság alelnökének megnyitó szavai után Fazekas Lőránd röviden vázolta a restaurálás gondolatának születését, a 100 éve zajlott világtörténelmi eseményt és a munkálat lefolyását, köszönetet mondva Mészáros András helyi vállalkozónak, Berei Károlynak és az általa irányított Történelmi Vitézi Rendnek, akik lelkes és szakcsin restaurátorai a hősök sírjainak Szatmár

megyében, valamint elmondva a sírban nyugvó katona sorsát és édesanyjának fájdalmát enyhítő emlékköltési terteit.

A Nagykárolyból rendi öltözetben érkezett vendégek nevében Berei Károly örömmel mondta el, hogy a véletlennel köszönhetően, hogy e számukra alig ismert tájban ilyen önkéntes vállalkásban vehettek részt, és hogy a falu milyen készségesen segítette munkájukat.

Az áldást, szentelést Simon István fiatal görögkatolikus lelkész végezte az eseményhez igencsak illő liturgiával, melybe a 35-40 hívő is bekapcsolódott. Ezt követően a kegyelet köszöntött a PBMET, az egyház és a Vitézi Rend helyezettjei. Az emlékezés a temetői harang szára mellett a Himnusz elnevelésével zárult.

P. L.

PARTIUM Honismereti Lap, Nagyváradi

Feladv. szerkesztő: Dukán Géza

Szerkesztőbizottság: Vajtkócs István, Nagyváradi Fazekas Lőránd, Szatmárnémeti, Új János Ádám, Kovács Rozália, Emlékhelyek, Vitézi Rend, Kolozsvár.

Szerkesztőbizottság: Dabóczi Éva

Szerkesztőbizottság: 41044 Nagyváradi, Bernad Szem. ut. 36, M. CX. aj. 8. tel: 0741/132 148, 0670/810 469, e-mail: jankovics@yahoocsi.com, www.ppartium.ro

Kiadott a nagyváradi Libri Press nyomdában

December 23. – Aradon, a Maros partján, a tisz-
telerére állított kopjafánál emlékeztek meg az 1989-es
romániai forradalom egyetlen külföldi áldozatáról, Tóth
Sándorról. A hőmezővási helyi gépkocsivezető segély-
szállítmánnyal érkezett a városba, ahol lelőnek. Tisz-
telerére állítottak egy kopjafát, amely mellett az évi
megemlékezéseket tartják. Idén Bogár Levente városi
tanácsos és Valentin Voicilă szintéz, az akkori aradi
események vezetője tartott emlékeztetőt. Társaságunkat
Uj János, Matekovits Mihály és Berecz Gábor képviselte.

Szerkesztő János 2020-ban újabb 25 részel gyarapította
a *Hat Új Szé* hasábjain, 1994 óta kéthetenként *Timonár
Könyv* címen folyamatosan megjelenő helytörténeti
sorozatát, amely az év végére elérte a 670. részt. A maga
nemében pártját ritkító, a romániai magyar sajtótörté-
nelben egyedülálló vállalkozás. Szöveggönyvet írt az év
folyamán forgatott *Széki László, a városépítő* 25 perces
dokumentumfilmbe, amelyben hely- és művészettöré-
ténási minőségében meg is jelent és meg is szólalt. A
román feliratozású filmet Szócsa Emőke színésznő, projekt-
menedzser rendezte és Keresztes Péter operatőr filmmezte.
Bemutatójára 2021. január 23-án került sor.

2020 szeptemberében jelent meg Budapesten, a
Confessio című lapban (2020/3.) *Wassai Ferenc* egy írása
*A Bolyai Tudományegyetem 1989 utáni viszáltságainak
kudarca* címmel. Szeptember végén 9 szócikket adott le
a budapesti kiadónak *A magyar művészeti archívum*
II. kötetéhez (Balogh Ernő, Bánszai János, Fuchs Hermann,
Enich Jekelius, Knüpfel Gyula, Kőrthy Sándor, Ottó
Philips, Primics György, Vankics György). Október végén
átküldte Szegedre, az egyetemi kiadóhoz, egy a Kolozs-
vári-Szegedi Tudományegyetem történetét bemutató,
nagysebességű, jubileumi kötetbe a földtanoktatással
(1872-1919) foglalkozó fejezetet. December végére, szak-
lektori véleményezés után, leadta tudománytörténeti
tanulmánykötetét (*Fordulópontok és meghatározó személyisé-
gek Erdély általánosságának megismerés-történetében 1920 előtt*)
a Sapientia kiadónak.

Decemberben a Falvak Kultúrájért Alapítvány a
Magyar Kultúra Lapságja címmel tüntette ki dr. *Budó
Barna* közíró, politológust, egyetemi tanárt.

Megjelent Tóth Erika írása: *Oktatási intézmények
metamorfozisa. Logo Lócan: újabb és újabb korzások a
jövőnkéjük érdekében.*

BÁN LÁSZLÓ

KÉT MONDAT EREJE

A *Partium* lapban megjelent első cikkem megírásakor
jónak láttam, hogy maradvai a lehetőségeim keretein belül,
egy általam ismert, megélt témát dolgozzak fel. Így esett
a választásom a Nagyvárad Villamosági Vállalatnál
mérnöként eltöltött négy évtized fontos eseményeinek,
meghatározó személyiségeinek és a vállalatnak a város
életében betöltött szerepének a bemutatására. Azonban
kétségeim voltak, hogy írásom megfelele a lap szín-
vonalának, tartalmában nem különbözik-e túlságosan
az elvárásoktól, ami a hagyományok ismertetését, ápolását
illeti. A lap a Partium és Bánsági Műemlékvédő és
Emlékhely Társaság 2017. évi konferenciájára készült el,
én is ekkor kaptam kézhez. Elsősorban a grafikai
kivitelezés ragadott meg. Elismeréssel gondoltam azokra
a kollégákra, akik az elkészítésén fáradoztak. A konfe-
rencia szünetében megkeresett Péter I. Zoltán, és frap-
pánsan, mindössze két mondatban véleményt mondott
az írásomról: A cikk jól van megírva. Nemcsak a régi
eseményeknek van helye a lapban, hanem azoknak is,
amelyek napjainkban történnek.

Meglepetésként ért amit mondott, mert mintha
olvasott volna a gondolatomban, tudta, hogy kötelesséim
vannak, és igyekezett azokat tömören, mindössze két
mondatban elosztani. Természetesen ismertem Péter I.
Zoltán helytörténész és újságírói működését, így mint
talán a legkompetensebb személytől, hálásan fogadtam
a véleményét, ezért köszönettel tartozom. Még nagyobb
köszönet illeti őt egész szellemi hagyatékáért, nagyszabású
munkásságáért, amelyekkel megajándékozta a városie-
ket, de nem csak minket. Ezek nélkül az ismeretek nélkül
talán csodálnánk páratlan értékű épített örökségünket,
de kevésbé lennénk tisztában valóságos örökségünkkel.
Lenyűgöző történelmi tudása, stílusa, nyelvezete elismeré-
sre készíti még a nem erre hivatott olvasóját is. Péter I.
Zoltán hírtokában volt azoknak a tulajdonságoknak,
amelyeket szellemi nagyságunk olyan egyszerűen fogal-
maztak meg: „Jól” és „jó”, „pontosan és szépen”.

HOMONNAI GÁBOR

AZ ÉLESDI „ÉPÍTÉSZ” LÉTAI CSALÁD

A család első élesdi tagja az 1825 után Éradonyból idetelepült Létai András volt. Első említése Élesden 1827-ben házasságkötéskor történt. Ekkor Élesd város községének vallotta magát. Gyerekei születési anyaköny-

A Létai család 1910 körül

vében, ill. a saját halotti bizonyítványában napszámosként szerepel. Mint az alábbi családfa is mutatja, az idők folyamán az élesdi Létai családnak három ága alakult ki.

Létai András (1884-1978)
Tóth Julianna
ház. köt: 1883

Létai András (1890-1913)
Létai Sándor (1885-1942)
Létai Lajos (1888-1967)
Létai Margit

Létai András
(1898-1955)
Székely Lida
ház. köt: 1927

Létai Lajos
(1834-1902)
Bóna Julianna
ház. köt: 1839

Létai József
Fücsök Agnes
ház. köt: 1899

Létai Lajos
Bán Margit
ház. köt: 1903

Források hiányában sajnos nem teljes a családfa, mégis úgy vélem, hogy nemcsak a család most élő tagjainak lehet hasznos, hanem a tágabb közösségnek is. Érdekeség, hogy a család két ágában is előfordulnak az András, Sándor és Lajos keresztnév, ill. a Margit mind a három ághoz szerepel. Más népes családokhoz hasonlóan itt is megfigyelhető az elterjedt és változatos életpálya; jelen esetben a napszámostól az egyetemi tanárig, a híres építészig, vagy az alpolgármesteri tisztségig. A család szétszóródása is jelentős: élnek Létaiak Nagyváradon, Kolozsváron, Magyarországon, Szlovákiában, Hollandiában és Kanadában.

Ezek után szeretném részletesebben is bemutatni a család „építész Létai”-ként ismert ágát.

A múlt század fordulóján Élesd legelismertebb és legjobb építője Létai András volt. A rendelkezésünkre álló adatok szerint már apja, Létai Lajos is építész lehetett, mert az élesdi református iskola első, 1884-86-ban épült szárnyánál a presbitérium részéről ő volt az építkezést felügyelő bizottság első embere, ezt megelőzően 1877-78-ban pedig a református egyház gondnoka.

Létai András 1860-ban született Élesden. Szakmai ismereteit, tudását apjától szerezte. Már fiatalon elismert tudása, szavatartó, megbízható kőművesként tartották számon. 1895-ben, az élesdi református parókia építésekor ő volt a három építőmester egyike. Elterjedt róla, hogy egyszerre két kézzel is tudott vakolni. 1897-ben ő építette a jelenlegi posta épületét, saját maga számára lakóháznak. A posta fő utcára nyíló nagykapuja fölött ma is látható az a vasdizájtás, amelyen jól kivehető az L. A. monogram és az 1897. év. Az épületet a mester halála után a család Hérez Sámuel zsidó kereskedőnek adta el 1916-ban.

Létai András legnagyobb munkája az élesdi református templom építése volt. Az utókor számára fennmaradt egy vakolási munkálatokra vonatkozó szerződés,

Létai András (Endre)
1884-1978

Létai Sándor
1885-1942

Létai Lajos
1888-1967

amelyet Kerekes Elek ügyvéd (akkori gondnok) 1906 tavaszán, a templom befejezése előtt fél évvel készített.

1910-ben Létai András egy újabb nagy építkezésbe fogott: a híd melletti ún. Létai-ház építésébe, melynek tervét Létai András idősebbik fia, a Budapesten tanuló Endre készítette. Az építkezéshez a mester csak az anyagi hátteret biztosította, a munkálatakat kisebbik fivére, Lajosra bízta, amelyen vizsgamunkaként. A feladatot az akkor 22 éves fiatalember sikeresen megoldotta.

A 20. század első évtizedében Létai András már egy kisebb vállalkozást is üzemeltetett: a Kolozsvári út végén (jobbra a kanyar előtt) lévő telepén egyszerűbb épületanyagokat (betonszó, járdalap, betoncsatrép) állított elő, melyekre abban az időben különösen nagy volt a kereslet. Ezekben az években több élelmi lakóházat is felépített, de ezekről nem készült külön feljegyzés.

A mester utolsó nagy munkája 1912-ben az élelmi szanatórium volt. A szépen kivitelezett épülethez a területet Richter Károly földbirtokos adományozta.

Létai András 1913-ban, 53 éves korában halt meg. Sírja az élelmi temetőben van.

Munkássága élelmi viszonylatban azért volt fontos, mert megheccsültte, elismertté tette az építész szakmát. Sok fiatal tanult nála, akik később – főként a két világháború között – eljutottak nemcsak a környék falvaiba, hanem Bukarestbe, sőt még messzebbre is, el egészen Törökországig. Az így megkeresett pénzből gyarapodtak, építkeztek, és Élelde módos polgárrá váltak, hozzájárulva a település fejlődéséhez.

Ezek után szóljunk néhány szót Létai András családjáról is. Felesége az élelmi Tóth Júlia lett, akinek szülői háza a Súlyomkő utcában volt. Frigyükből öt gyermek született: három fiú (András, Sándor és Lajos) és két lány (Júlia és Margit). Júlia 13 évesen meghalt, Margit pedig Zombolyára ment férjhez Hans Janner vállalkozóhoz, aki a Létai fiúk barátja volt az egyetemen. Létai András érdeme, hogy felismerte gyerekei taníttatásának fontosságát, melyhez szerencsére az anyagi lehetőségek is adottak voltak.

A fiúk, akiket csak „a Létai fivérek”-ként emlegettek, Éleldeben végeztek az általános iskolát, gimnáziumba pedig Nagyváradon jártak. Innen a két idősebb fivér a budapesti Magyar Királyi Állami Felső Építő Főiskolára iratkozott be (a mai Ybl Miklós Építéstudományi Kar elődje), ahol építész-tervezőmérnök diplomát szereztek. A kisebbik fiú, Lajos a gimnázium után Temesváron folytatta tanulmányait, és építésvezető és -kivitelező mérnök szeretett volna lenni. Minden jel arra mutatott tehát, hogy a fiúk apjuk nyomdokaiba fognak lépni, az I. világháború kitörése azonban mindent megváltoztatott.

Addig azonban egyéb, korszakos jelentőségű események is történtek.

1909. október 17-én a két nagyobbik testvér, András (Endre) és Sándor ott voltak a kispesti katonai gyakorló-

Felső-Valkó - templomépités

téren összegyűlt 200-400-es tömegben, amely a francia Blériot repülőbemutatójára volt kíváncsi. A látottak hatására elhatározták, hogy ők is megpróbálnak motoros repülőgépet építeni. 1910-ben a kőbányai katonai gyakorlóterén ki is béreltek egy hangárt, ahol elkezdhették a munkát. Ekkor csatlakozott hozzájuk a kisebbik fivér, Lajos, aki továbbra sem tartózkodott állandó jelleggel Budapesten, hanem „ingázott” Élelde és Budapest között. Ezt könnyen megtehetette, mert már abban az időben 2-3 gyorsvonat közlekedett naponta Kolozsvár felől a fővárosba. Az út közel 5 óráig volt, ami napjainkban sem kevesebb.

Négy év leforgása alatt a Létai fivérek három repülőgépet építettek. Ezek közül a harmadik sikerült a legjobban. A másfél szárnyas, kétüléses sextiplánba egy 60 lóerős, 7 hengeres Dedics csillagmotort építettek be. A gép pilótája Minár Gyula (1895-1964) volt, hiszen a Létai fivéreknek sokaság voltak személyes repülési ambícióik, őket kizárólag a repülés műszaki része érdekelt. A gép megépítésekor fő szempontjuk az volt, hogy az 100%-ban magyar gyártmányú alkatrészekből álljon össze (ezért nem törekedtek a legjobb nyugat-európai repülőgép-motor megvásárlására). A 20. század elején egyébként az európai államok között lázas verseny alakult ki repülés tekintetében. Az erőviszonyok szinte havonta változtak. A Wright fivérek első repülése (1903) és az I. világháború repülőgép-bevetései (1917) között mindössze 14 év telt el.

A Létai fivérek saját gyártmányú gépeikkel több versenyre is beneveztek. Ezek közül az első az 1912-es rákosmezei Szent István-napi verseny volt, a legemlékezetesebb pedig a postyeni (ma Szlovákia), amelyen osztrák és magyar gépek vettek részt. A verseny napja – 1914. július 28. – kitörőhírhatalmúan bevéődött a történelembe, hiszen az Osztrák-Magyar Monarchia hadüzenetével ekkor tört ki az I. világháború.

Az előben megrendezett versenyt a Létai fivérek gépe 1 óra 20 perces idővel megnyerte, emellett pedig még egy különdíjat is kapott, hiszen gépük az utolsó csavarig magyar gyártmány volt. Ezzel a sikerrel nemcsak ma-

A Létai testvérek első gépe

A Létai testvérek második repülőgépe - 1912

guknak, de szőlővárosuknak is hírnevet szereztek, és beírták nevüket a magyar aviatika történetébe. Ünneplésre nemigen volt alkalmuk, a háború kitörése mindent megváltoztatott. Ők maguk is bevonultak, és hadnagyként szolgáltak. Így aztán a terveik, hogy első hosszú repülőúrutjuk Élesdre lesz, már nem valósulhatott meg. Gépüket a háború alatt szétszerelték, de a róla készült kinagyított pannókép a budapesti Közlekedési Múzeum repüléstörténetet bemutató épületében ma is megtekinthető.

Trianon után András és Sándor Budapesten maradt, kiváló tudásuk révén egyetemi tanárként dolgoztak azon az egyetemen, ahol egykor tanultak. Létai András (Endre) 92 évet élt. Az egyetemi tanári kitüntetések mindhárom fokozatát (arany, gyémánt és vas diplomát), valamint a magyar építőipar királó dolgozója címet is megkapta. Nevét egy, a budapesti XVII. kerületben található utca is viseli. Létai Sándor egyetemi tanárként kevesebb kitüntetésben részesült, ami talán korai halálával is összefügg (57 éves korában, gyomorműtét közben hunyt el).

Végül lássuk a legkisebb fivért, Lajost, aki vizsgáit a háború alatt Budapesten egy szakbizottság előtt tette le.

Trianon után Lajos Élesden maradt, és apja nyomdokait követve építő-vállalkozóként szép karriert futott be. Megnősült: Farkas Irént, egy nagyváradi építőmester lányát vette feleségül, akőről két gyermeke született.

Nehéz lenne felsorolni az összes általa épített épületet. Első vállalkozása 1910-ben a már említett Létai-ház volt. Utána következett Jakabfi Lipót zsidó kereskedő háza, amelyben jelenleg a polgármesteri hivatal működik. Szintén ő építette a Csipő-féle magánházat (érdekes, hogy később Csapóék lakták) és Klein Dezső fűszer- és vegyeskereskedését (ahol az épületben volt később a jól ismert Rádló-féle vaskereskedés). 1925-ben, Weinberger Hermann megbízásából megépítette az élesdi malmot, 1940 körül pedig a fekete-erdői üveggyár csiszoló- és festőműhelyeit. A legroboszt mégis templomépítéssel foglalkozott: a két világháború között szinte minden évre jutott belőle egy. Kivétel nélkül görögkatolikus templomokról van szó, melyek 80%-a a mostani Szilágy megye délnyugati részén fekvő településeken található. Néhány példa: Detrehen (Drighiu), Máron (Marin), Csizér (Cizer), Porc (Porț), Ballaháza (Mall), Haraklány (Hereclean). Bihar megyében Létai Lajos nevéhez fűződik a bányai templom felújítása, továbbá Lazari és Picleu templomait is ő építette 1950 körül. Ez utóbbi volt az utolsó nagyobb munkája. A II. világháború vége felé mind a kolozsvári úton lévő épületanyagraktárakat, mind pedig a lakását feldúlták. 1950 körül

néhezen viselte azt a megaláztatást, hogy a „rajonizálás” első éveiben egyik napról a másikra vidékegen embereket költöztettek a házába. Az elvándorlók a ház legjobb szobáiba fészkeltek be magukat, ő maga pedig kiszorult a kamrába és a nyári konyhába. Ilyen megaláztatásokban akkoriban sokaknak részük volt. Létai Lajos 1967-ben hunyt el. Sirja, akárcsak a szüleié, az élesdi temetőben található.

Néhány mondat Létai Lajos utódairól. Lánya, Magdolna (Babi, 1929-2005), előbb Élesden, majd Váradon volt tanítónő, András (Bandi, 1932-2017) pedig építészet-műszaki középiskolát végzett Nagyváradon, majd több mint 10 éven át az élesdi Beruházási Bank inspektora volt. Olyan nagy állami beruházásokat felügyelt, mint a sonkolyosi bánya vagy az esküllői hóálló-téglagyár. Később szakított az építészettel, elvégezte a közgazdasági egyetemet, és közgazdászként dolgozott tovább.

A Létaiak az építészetben és az aviatikában elért eredményeiknek köszönhetően beírták nevüket a történelembe.

SZEKERNYÉS JÁNOS

A MAGYAR ANTROPOGEOGRÁFIA MEGTEREMTŐJE

100 éve hunyt el dr. Czirbusz Géza földrajztudós, egyetemi tanár

A Temesvár és a Bánság hírnevét emelő és öregbítő, a város és a tájegység rangját és tekintélyét fokozó és gyarapító kiemelkedő, érdeklődés személyiségek élvonalát erősítette dr. Czirbusz Géza (1853-1920) földrajztudós, etnográfus, pedagógus is, aki megismerés, fordulatot pályája két szakaszában is – 1879-1883 és 1900-1904 között – szerzetes-tanárként a kegyesrendiek temesvári főgimnáziumában oktatott.

Czirbusz Géza Kassán, a Fő utca 127. szám alatti házban jött a világra 1853. február 27-én. Felmenői – akik között, iparosok, értelmiségiek, igazhívő lelkészek egyaránt akadnak – „törőlt metszett kassai polgárok” voltak, akikről az egykori Abaúj-Torna vármegye székhelyének nagy szülőföle, Márai Sándor (1900-1989) 1942-ben történelmi drámát írt. Anyai nagyapja lelkészként, nagybátyja meg a pásztor evangélikus gimnázium tanáraként szolgált a lutheránus egyházat. A két protes-

táns értelmiségi nagy hatást gyakorolt a gyermek és serdülő Czirbusz Géza formálódására, szellemi fejlődésére. Másik édesapja római katolikus kántortanító volt, míg édesanyját „értelmes iparosként” tartották számon a Hernád-parti városban. Anyanyelvi szinten beszélt németül, mivel kisgyermekkorától édesanyja főként Goethe nyelvén társalgott, értekezett vele. Gimnazistaként sajátította el a latin és a francia nyelvet. Később angolul is megtanult. „Személyiségzavarai, rögeszméi, mániákus viselkedései meggyilatkozásai, amelyek egész életpályáját végigkísérték, sürűn beárnyékozták, összekuszáltak és kiszélesítették, már kisiskolás korában megmutatkoztak. Kortársai, életírói közül többen is arra a következtetésre jutottak, hogy pszichikai labilitása, csillapíthatatlan konfliktust kereső magatartása hátterében a család vallási megosztottsága, a korai többszörű nyelvtanulás vagy más természetű lelki sérelmek állhattak.”

„Mindvégig nagyon jó eredménnyel” – az iskolai évkönyvek adatai, minősítései szerint – szülővárosában a premonstreiek kassai főgimnáziumában végezte középfokú tanulmányait. A human és a reál tárgyak egyaránt érdekelték, de leginkább a történelem vonzotta, foglalkoztatott. 1872-ben érettségizett, majd beiratkozott a pesti tudományegyetem bölcsészkarára, ahol 1873-tól kezdődően történelmet, művészettörténetet, régészetet, földrajzt és filozófiát hallgatott. Magyarország fővárosának egyetemén a földrajzi tanszéket 1870-ben megalapító, a Magyar Földrajzi Társaságot 1872-ben életre hívó és

elhunytág, 1888-ig elnökként vezető Hunfalvy János (1820-1888) tanítványává, hallgatójává és ragaszkodó növendékévé szegődött. „Kedves professzorom” – ahogy nagyra-
becsült, szeretett tanárát minden megvilátoztatóban Czirbusz Géza

élete végéig következetesen emlígette – a földrajzt „a természeti, történeti, sőt bölcsészeti ismeretekből összeillesztett tudományoknak” tekintette s oktatta. A korszellemnek megfelelően a geográfia mellett néprajzt is tanított Hunfalvy János, akinek *Ég és föld, világtáji földrajz* című könyve 1873-ban hagyta el a nyomdát Budapesten.

Felkészülésében, tanulmányi előmenetelében nagy segítségére és előnyére szolgált a több idegen nyelv ismerete. Anyanyelvi szinten beszélt német s a latin mellett még franciául és angolul is megtanult. Erdélyben olvasta és jegyzetelte a külföldi földrajztudósok, történetírók és néprajzkutatók műveit. Mélyható tudás-

vágyával, példamutató szorgalmával elnyerte az ő-, ő- és középkori régészetet, valamint művészettörténetet tanító professzor, a tudós Rónser Flóris (1815-1889), – aki a Magyar Nemzeti Múzeum régiségtárának őre, az *Archaeológiai Közlemények* és az *Archaeológiai Értesítő* szerkesztője is volt – rokonszenvét, jóindulatát és támogatását is. A „magyar régészet atyjaként” tisztelt nagy tudós historikus segítségével, különböző jellegű és természetű munkáit végezve két éven át a múzeum régiségtárában dolgozott. A polihisztor bencés szerzetes szerkesztette *Archaeológiai Értesítő* 1874-ben két folytatásban közölte az egyetemi hallgató Czirbusz Géza *Az emberiség történelméről vizsgálatok nyomán* című értekezését. Mentorán, Rónser Flórist a Benedek-rend pápai engedéllyel 1874-ben felmentette szerzetesi köteleke alól, volt tanítómestere, Ipolyi Arnold (1823-1886) beszerzetébányai püspök hívta meg egyházmegyéjébe áldozópapnak, 1876-ban címzetes jánosi apáttná nevezték ki. Nagy érdeme volt abban, hogy 1876-ban Budapesten tartották az ősrégészek és antropológusok VIII. nemzetközi kongresszusát. Ipolyi Arnold közbenjárására, Lipovniczky István (1814-1885) püspök felkérésére irodalmi kanonoknak és nagyprépostnak 1877-ben Rónser Flóris Nagyváradra került, ahol haláláig a Körös-parti város művelődési és tudományos életét szervezte, alakította és gazdagította: meghatározó szerepe volt a Biharmegyei Történelmi és Régészeti Társulat, valamint múzeuma létrehozásában.

Dr. Czirbusz Géza

Figyelmükbe ajánljuk

VÁROS- ÉS FALUVÉDŐK SZÖVETSÉGE HUNGARIA NOSTRA

Bejegyzési cím: 1126 Budapest, Szoboszlai utca 2-4.

Mobil: 06-20-771-21-75

Iroda bejárat: 1126 Budapest, Bösztörményi út 20.-22. felül

e-mail: hungarianostra.iroda@gmail.com

www.hungarianostra.hu

EGYESÜLETI TAGNYILVÁNTARTÓ LAP

1. Egyesület neve:
Rövidített neve:
2. Egyesület székhely címe:
3. Postacím:
Iroda:
4. Egyesület elérhetőségei (telefon, mobil, e-mail, WEB lap stb.):
5. Az egyesület alapításának az éve:
6. Az egyesület vezetője:
7. Az egyesület vezetőjének elérhetősége (telefonszám, e-mail):
8. Az egyesület titkára:
9. Az egyesület titkárának elérhetősége: (telefonszám, e-mail):
10. Tagja-e a szervezet a Város- és Faluvédők Szövetségének?
11. Kíván-e tagszervezete lenni a Város- és Faluvédők Szövetségének?
12. Szeretne-e tájékoztatást kapni a Szövetség munkájáról?
13. Az egyesület alaptevékenysége (max. 3 szó): PL: Kultúra, kulturális örökség, közösségfejlesztés, lokálpatriotizmus, hagyományörzés stb.
14. Egyéb fontos információk: Közhasznú
15. Hozzájárulok, hogy a fent rendelkezésre bocsátott adatokat a Város- és Faluvédők Szövetsége (Hungaria Nostra) tagnyilvántartásában szerepeltesse, a megadott e-mail címenken számunkra tájékoztatásokat küldjön.

Dátum:

.....
az egyesület vezetőjének, elnök aláírása

.....
az egyesület titkárának aláírása

VÁROS- ÉS FALUVÉDŐK SZÖVETSÉGE HUNGARIA NOSTRA

Bejegyzési cím: 1126 Budapest, Szoboszlai utca 2-4.

Postacím: 1126 Budapest, Böszörményi út 20.-22.

Mobil: +36-20-771-21-75

e-mail: hungarianostra.iroda@gmail.com

WEB lap: www.hungarianostra.hu

Felhívás

a Város-és Faluvédők Szövetsége Tagegyesületei részére

Tisztelt Egyesület!

Tisztelt Elnökség!

Tisztelt Településüket szerető Barátaink!

1. Megemlékezés Ráday Mihályról

Szövetségünk elnöke 2021.július 16-án elhunyt.

Egyesületeink nagy tisztelettel adóznak sok évtizedes munkásságának, amellyel elindította és segítette hazánkban a Városvédő Mozgalmat és Tagszervezeteket.

Temetése 2021. augusztus 30.-án 15 órakor lesz Budapesten, a Farkasréti Temetőben.

Ráday Mihály betölthetetlen űrt hagyott maga után.

2. Tisztújító Közgyűlés a tagszervezetek küldötteinek részvételével (a később kiküldendő meghívó szerint)

A Szövetség Közgyűlésén, amelyet 2021. szeptember 24- ére fogunk összehívni, a tagszervezetek küldötteinek meg kell választani az új elnököt, de mivel a Választmány és az Ellenőrző Bizottság 5 évvel ezelőtti megbízatása lejárt, így teljes tisztújításra kell sort keríteni.

2.1 Küldöttek

Az Alapszabály szerint a Közgyűlésen a szervezetek részéről 200 fő taglétszámgig 1 fő, főként 2 fő küldött vehet részt. FONTOS: Csak az a küldött szavazhat, akinek a szervezete befizette a tagdíjat. (A befizetési lehetőségekről lentebb tájékozódhattok.) A küldötteken kívül tanácskozási joggal vehetnek részt a Szövetség pártoló tagszervezetei és alkalmi bizottságai részéről 1-1 fő, valamint az Ellenőrző Bizottság tagjai és az egyéni tiszteletbeli és pártoló tagok.

Kérjük, hogy 2021. augusztus 31-ig a Szövetség címére (lásd: küldeményünk fejléce) hivatalos levélben (elektronikus vagy postai úton) küldjék el a szervezetüket képviselő küldött nevét, elérhetőségi adatait.

- *Nem felelt a jelöltek véleményezése, bármilyen besorolása.*
- *Mivel a folytonosság fenntartása nagyon fontos, a bizottság nyilatkozta az eddigi tisztségviselőket, megválasztásuk esetén vállalkoz-e továbbra is a munkát. Ezek alapján:*

NÉV	EGYESÜLET	JELEMLEGI TISZTSÉG	NYILATKOZATA
Karácsonyi György	Debrecen	alelnök	alelnök
Kerner Gábor	Keszthely	alelnök	alelnök, választmányi tag
Széphegy László	Mártély	alelnök	elnök, választmányi tag
Millisits Máté	Budapest	titkár	titkár, választmányi tag
Dr. Bíró György	Vác	választmányi tag	választmányi tag
Bódi Livia	Szombathely	választmányi tag	választmányi tag
Dr. H. Bachó Edit	Jászberény	választmányi tag	nem vállal tisztséget
Mézei Attila	Kárász	választmányi tag	nem vállal tisztséget
Nagy Gy. Róza	Kirújszállás	választmányi tag	nem vállal tisztséget
Petrovics László	Várpalota	választmányi tag	választmányi tag
Pinczésné Kiss Klára	Ságújfalu	választmányi tag	választmányi tag
Tóth Károlyné	Sümeg	választmányi tag	nem vállal tisztséget
Varga Károlyné	Tapolca	választmányi tag	választmányi tag
Vinczné Balogh Magdolna	Martfű	választmányi tag	választmányi tag
Dr. Pülöp István	Gödöllő	Elnöki Bizottság elnök	E. B. elnök
Bolla János	Jászberény	E. B. tag	E. B. tag
Bugarszki Norbert	Mohács	E. B. tag	nem vállal tisztséget

4. Felhívás a 2019.,2020.,2021. évben esedékes, elmaradt tagdíjak befizetésére.
Utalva az alapszabályra, jelezve, hogy akik szept.15-ig beérkezően nem fizetik be a tagdíjat, nem élhetnek a közgyűlésen szervezeti jogokkal.
(Átutalással, v. az irodában – előre egyeztetett időpontban - készpénzben fizetve)
5. Az új rendletek szerinti tagnyilvántartó lapot (csatléckeljük) kitöltve, aláírva hozzák magukkal a t. küldöttek!

Budapest, 2021. augusztus 9.

Az Országos Választmány megbízásából: a Jelölő Bizottság

Köszönetet mondunk mindenkinek aki a Hírlevélhez anyagot küldött a következő Hírlevelünkhöz pedig továbbra is várjuk a friss híreket és ötleteket a:

hungarianostra.iroda@gmail.com

valamint másolatban a karoly.tihanyi@gmail.com email címre, minden hónap 25.-ig.

Városvédők Hírlevele

A Város -és Faluvédők Szövetsége -Hungaria Nostra- időszakos elektronikus kiadványa

Felelős kiadó: Széphegyi László alelnök

Szerkesztik: Tihanyi Károly és a tageszcsületek

hungarianostra.iroda@gmail.com, www.hungarianostra.hu, www.facebook.com

LECHNER
TUDÁSKÖZPONT

Működésünket és programjainkat a Lechner Tudásközpont
pályázati támogatásával valósítjuk meg.